

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש "בית יהושע"

רחוב מנחת יצחק 2

עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג

ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

פרשת כי תצא אלול

תשפ"ה

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

- גליון מס' 744 -

האזנה מהירה לשיעורים

מתקשרים לקול השון במספרים הרגילים והישירים,

מקיימים מיד כוכבית סולמית ***#

ואחריו את מספר השיעור ולסיום סולמית #.

מס' השיעור מופיע ליד תאריך השיעור.

תוכן עניינים פרשת כי תצא

ערש"ק פרשת שופטים ה' אלול תשפ"ה

(מס' שיעור 41951158)ד'

תָּמִים תִּהְיֶה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת - הכנה לשבת מתורת הזרע שמשון והייטב לב זי"ע

ערב הילולת הזרע שמשון ז"ל | מידת הלל בהכנה לשבת לפי שכל מעשיו לש"ש | כמידתו לאסור אף הכנה בידי שמים משבת ליו"ט | והכינו במן בידי שמים ביום השישי ולא מחד בשבא | והיה ביום ה'שישי והכינו לרבות כל ה' ימי השבוע | למה ישמח משה במתנת חלקו וכבר ידע קודם מהשבת? | שבת דמשה לישראל לשם מנוחה כדין בני נוח | שמח משה שמתוך שלל"ש ישבתו ממרה לשמה - ב' נקודות | שבת דמשה לשם מצוה וכן נצטוו במרה לפני מ"ת | ערב הילולת הייטב לב מסיגט זי"ע | למה סמך איסור שבועת שוא לזכירת השבת | זכור את יום השבת מחד בשבא ובקידוש על הכוס בליל שבת | חומר ל"ת שלא ינקה לשבים בלא פירעון טפי מכל החמורות | השומר לשונו מדרכי השוא מרומם הקידוש דליל שבת מחד בשבא | לא ינקה בקידוש דשבת אף לשבים משבועת שוא בלא חילוקי כפרה | זעזוע העולם בלא תישא לפי שמרע הויכולו דליל שבת שמקיים העולם | תמים תהיה עם השם אלוקיך ע"י שמירת שבת במסכת שבת | ש'לים ת'הי ב'דחלתא ביום השב"ת | ב'ראשית ת'מים ש'יר השירים במסורה רבתי רמז לשב"ת הגדול | ט"ז תיבות וס"ד אותיות כמנין הדיברות דאנוכי ולא יהיה לך | תמים תהיה עם ה"א כפרש"י ביום השבת | בכוח שבתותי תשמורו אל תפנו אל האובות | הוציא הנחש את אדה"ר מתמימותו ע"י חוה - ב' נקודות | פסקה זוהמתן וחזרו לתמימות במ"ת וע"י התורה | צורה זו של תמימות מתגלה בכל יהודי בכל שבת | השם הבה ואהבת תמים בכל מקדש שביעי | המחכים לבנין אריאל שישו כמקבלי מתן נחליאל | פיסוק הזוהמה והתמימות דשבת בערך ההכנה בתשובה | מנוחה ושמחה אור ליהודים בשבת ע"י פיסוק היצר | ביום השבת שישו כמקבלי התורה שפסקה זוהמתן

יום א' פרשת כי תצא תשפ"ה

(מס' שיעור 41974488)י"ד

התם ומתמם עם תמימים - תמים תהיה בפיסוק הנבואה {א'}

כל ימיו בתשובה של תמים שיייתי ואהבת ב'כל דעהו וה'צנע לכת | מזה נעשה שמחה גדולה במעלות העליונים וזה לך האות | איך שייך תמים וכפרש"י אצל הקב"ה ומהו מתמם עם תמימים? | מתמם עם התמימים בתשובה להשלים להם הר"ת דתשובה"ה | (תמימות ישראל בטעות שנתשרשה בכול מאמינים) | אסר לך קוסמים לפי שנתן לך יותר בנביא שכולו אמת ומפי השם | הנחשים שורש דבר נמצא בהם והיה לישראל טענה במניעה מהם | קוסם בשלא ימצא נביא ואיך תמים תהיה בחקר העתידות בנביא - ב' הערות | שאל שאל באורים ונביא ומשלא נענה שאל באשת בעלת אוב | איך שאל שאל שהיה נקי מחטא בבעלת אוב ונתבשר ע"י שבא לגן עדן - ב' הערות | הבין שאל דלא אסר לשאל אלא במקום שיקים נביא וזולת זה ישאלו בהם | וימת שאל במעלו אשר מעל בהשם לשאל באוב ולמה זה נקרא מעילה? | יזהר מלמצוא טעם מדעתו למצוות ולשנותן בדברי חול ק"ו ממעילה בהקדש | מעל שאל שתלה איסור אוב בטעם קיום הנביא והתירו מימלא בלא"ה | בזמן מלחמה ולטובת ישראל מותר באמת לשאל באוב כשאין נביא | נענש על שגרם של"י באורים והול"ל לשוב ולבכות להשם שיענהו בקדושה | אנחנו היום שפסק מאיתנו אורים ונבואה למה אסר לנו לילך לקוסמים? | הלכו למעוננים כשהיתה נבואה והתיקון שלא לילך להם בפיסוק הנבואה | והוא הניסיון בזמן הזה שלא לסמוך על תארי החכמות החיצוניות | היינו כשוטה דמשלחה והיא חוזרת ואין איכה ואושוויץ ספר כריתות לנו | שבח ישראל דאף שאין איתנו נביא בוחרים ישראל בתמימות ולא למרוד | הצלחת הקוסמים בפיסוק הנבואה להראות שבחן של ישראל | לא אנחנו ולו אנחנו צאן מרעיתו

יום ב' פרשת כי תצא ח' אלול תשפ"ה

(מס' שיעור 41953749)כ"ג

מהותו של יהודי - הגר"י טויבער ז"ל ר"כ מכון להוראה < התם ומתמם עם תמימים - תמים תהיה בזמן הנבואה {ב'} >

יארצייט הגר"י יחיאל טויבער ז"ל ר"כ מכון להוראה מונסי נ"י | מחללין שבת על אסופי שנמצא בעיר שרובה גוים אף שיחיה כגוי | רווח עצם מציאות ישראל בעולם אף בלא תורה ומצוות | לא מרובכם בעיר בחר בכם אלא אפילו בעיר שאתם המעט | אהבתנו אף כי עשיו רובו של יעקב ואהב את נקודת היעקב | לשמוח בעצם היותו יהודי למקום אף אם הוא ילד מיוחד | בין בכיכר השבת ובין בכיכר המדינה אנחנו קרויים בנים | כרכה תורה איסור קוסמים בקיום הנבואה והאיסור האידנא | תמים תהיה ולא תחקור שהרי השרה שכינה על הנביא ואו"ת | תמים תהיה בדרשות העתידות לדרוש רק מנביא ואו"ת | תמים תהיה עם ה"א וממנו לבד נדרוש בעתידות לנביאיו | אין דברי האסטרולוגין מתקיימים בכם שאתם יהודים | איסור קוסמים עיצה טובה לפי שא"י העתידות דישראל | מצוה מהמובחר שלא לחקור ואם תרצה תשאל לנביא | אין מוסד הנבואה בדיעבד עד שישתלמו בתמימות | ההפרש בין הנביא לקוסמים שדבריו כולן קיימים | (למה אין מתפללים ומשתוקקים לחזרת הנבואה) | הקוסם מגלה נזק העתיד והנביא מה שהש"י רוצה שידע | נבואת ישעיה לחזקיה לישא כמצותו למרות העתידות | חלילה לומר שהיו שואלים את הנביא על עסקי עוה"ז | יגיד לנו את דרכינו אשר הלכנו עליה למצוא אתונות | היו שואלים הנביא

פרשת כי תצא

על השורש הרוחני כתלמידי האריז"ל | ואתה ל"כ נתן הצלחתך בעוה"ז שתשאל את הקוסם | אין הנביא כדי לגלות מה שאתה רוצה אלא מה השם רוצה | אותו תשמעון ברוחניות ולא אותו תשאלון בגשמיות | אמר לאברהם העתידות והשאיירו על התמימות מתי יתקיימו | חטא לירד למצרים ועמד בנסיון הרעב להשאר בתמימותו | תמימות הקורא ספר עלילה דמיוני שאינו חוקר מה הסוף | לא התעניין אברהם איך יצא מהעלילות אלא איך יוציאנו השם | הקב"ה האמרגן של המחלה ומה לי לידע תוצאות הבדיקות - רח"י לבקוביץ ז"ל | מעונן מוציא האדם והנביא משאירו כדי שהקב"ה יוציא

יום ג' פרשת כי תצא ט' אלול תשפ"ה
(מס' שיעור 41955304).....ל"ב

**נולד בו רבי צדוק - הילולת ר"צ הכהן מלובלין זי"ע << התם ומתם עם תמימים - מסלול התמימים
בראש השנה {ג'}**

יארציט רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע | יום שמת רב יהודה נולד רבא כפשוטו | איך אמר רבא אסברא לי רב יהודה? | אמר רבא או רבה בשם רב יהודה לענין הלכה | נולד רבא לפני פטירת ר"י באיגרת רש"ג | נולד רבי צדוק (תקפ"ג) ביום שימות בו רבו ר"ל איגר (תרמ"ח) | נולד רבא ביום שימות בו ר"י עוד כ' שנים | בנין של ארבע דרשות בדרשת הבר מצוה | הלוא כי קדוש היום לאדונינו הוה סיבה לפרוש ממשמנים? | טוב לו שלא נברא ולמה נשמח ביום שנברא בו? | תמים תהיה שלא לחקור העתיד בכלל אף בנביא | אני בתומי דאברהם בעקידה שביצחק יקרא לו זרע | (הכי הוה והתחלפה נשמתו בעקידה מנוקבא לדוכרא) | תמים תהיה כאברהם ואל תאמר נסתרה דרכי מהשם | יוצאים מספרי מתים הפתוחים לחיים ולמה ל"י שירה? | שנה מתחלפת בגלות וישראל מקיימים המצוות בנס | ספרי חיים ומתים אם מקיימים המצוות בחיות הלב | לא המתים בעבודת השם יהללו אלא בפריש"ק(יט) כלולב | ת"י גדולה שאם תלך בתמימות כאילו קיימת מאל"ף ועד תי"ו | הלוא אין הקב"ה וותרן ומעניש לעוברי מצוותיו? | אפילו מכעיסין בעבירות אינו זו מתוכם בחיבה כי אין בהם נחש | המסלול האדום של החוקרים והמסלול הירוק של התמימים בר"ה | מיתמם עם התמים מלחקור אחר הנהגתו לזכותו בדין כמידתו | כל המתמים עצמו הקב"ה מתמים עמו ועם גבר תמים תיתמם | בזכות מידת התם יוציא איום לצדק דינו כאילו קיים כה"ת | בוחן ובודק גנזי נסתרות ותם ומיתמם עם תמימים

יום ד' פרשת כי תצא תשפ"ה
(מס' שיעור 42006946).....מ'

התם ומתם עם תמימים - זוכה בדין ואינו מפסיד {ד'}

הקב"ה מתמים עמו שלא כמפת הכוכבים | מתמים עמו כמידתו מלהתבונן בעבירותיו | ברוגז מידת התמימות תזכור | דוד בשתיים ול"ע לו כתמימותו בהנהגת השם | תהלים דאלול לבוא למסלול התמימים בר"ה | אשכילה בדרך תמים אתהלך בתם לבבי | שאול באחת ועלתה לו שהיה חוקר ונשבר ליבו | לא ימנע טוב אף מרשעים ההולכים בתמים | כי אתה עמדי גם בגיא צלמוות של העבירות | נעשה דוד כאחד מהאבות במידת תמימותו | לא יכסוף לזולת מה שבחר לו האלוקים | תמימות מטהרת עון בהשקפה למקוה השם | קול אדם הערום בדעת בשופר תמימות דבהמה | משמנים וממתקים ביום הדין דר"ה במידת התמימות | אף התמימים יכול היצר להטעותן למבחן תמימותם לאחר החטא | הפך דוד העבירה דבת שבע למזמור וסולם התשובה | כל העבירות שבאו עליך קבל בתמימות להתרומם מיד | משימין עצמם כבהמה מלקיים המצוות אדעתיה דנפשיה | חטא עץ הדעת שהניחו התמימות כדי להרוויח מדרגות | לא הפסידה לאה בתמימות ויתור תאותה ללדת יוסף | תמימות העלובה מלהתרעם על הרינון ולהנשא למצליף | העלוב יחיאל מיכל העליר ב"ר אהרון ומשפחת גדולי תורה

יום ה' פרשת כי תצא תשפ"ה
(מס' שיעור 42008583).....נ'

התם ומתם עם תמימים - ישא פניו להולכים בתמים {ה'}

מיתמם עם התמימים עמו בתשובה בערך מידת תמימותם | חן אינו ראוי להיות כן באמת אלא בחינם ובדרך מציאה | אף על נוח נחתם גז"ד אלא שמצא חן בעיני השם - ב' נקודות | גם את נוח באהבה זכרת בר"ה לפי שהיה תמים עמך | חן וכבוד יתן השם לא ימנע טוב להולכים בתמים | מוצא חן בעיני השם בדין כמידתו שמצא השם חן בעיניו | בחינת החן השיג נוח באמצעות קיום מצות תמימות כפרש"י | כל קיום עולמינו יותר מהעולמות שחרבו לפניו בתמימות דנוח | ישא פניו לישראל בדין לפי שמברכים על כזית כשיעור שביעה | אינם מדקדקים מלבדך להשם אף שאכלו כזית במקום לשבוע | אינו מדקדק עמם על שלא פרנסו כביכול להקב"ה אלא בכזית | מברכים על כזית שהקב"ה חייב בדין כחסד של שיעור שובע | וחנותי מאוצר של מתנת חנם למי שמוצא חן בעיני | ריח ניחוח דתמימות נוח כשיצא בע"מ ולאחר שואת המבול | עסק נוח בכרם לשתות יין כדי שיוכל להשאר תמים מול חורבן העולם | מי שיש לו שכל ישתכר וירדם להציל תמימותו בג"ש דגוג ומגוג | בעקבתא דמשיחא תרד אש המבחן לצד הכ"ג הצינ"י לנסותינו | צריך הרבה שכל כדי להכנס לתמימות במצבים קשים | חן עם שרידי חרב יוצאי שואת אירופה להפטר מהדין בתמימותם | כל שא"מ למדוד מידה למצערים אותו בתמימות שהשם אמר לו | לא מוקים במיליה ואין מדה"ד מדקדקת אחריו ביום הדין כמידתו | לא ראה עמל בישראל כי לא נחש וכמו שהוציאם ממצרים | משל העיור שהצליח לעלות עד סוף הסולם שלא נגמר | לאחוז בזיכרון נוח מעומק הדין של זיכרונות ע"י התמימות

נעשתה בידי שמים ולא בידי אדם, עכ"ז אסור. הרי שבית הלל אסרו דבר שהכנתו הייתה בשבת אע"פ שההכנה הייתה בידי שמים.

לבית שמאי; הכנה בידי שמים - לאו שמה הכנה

וביאר רבי שמשון חיים שבאמת גם לב"ש אסור להכין משבת ליו"ט בידי אדם, כמבואר בתוס' בפני יהושע שם, אלא דסברי ב"ש שהביצה שהוכנה בידי שמים, לאו שמה הכנה. ובזאת נחלקו 'לשיטתם', ב"ש אינם מחשיבים הכנה בידי שמים, ולכן אין סומכים על הנס שבערב שבת הקב"ה יזמין להם צרכי השבת, ולכן התחילו להשתדל בהכנות לשבת מיום ראשון בשבת, כי רק הכנה בידי אדם שמה הכנה.

הקב"ה יכין לו כל צרכו

אבל הלל 'מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים', שמיום ראשון היה סומך על הקב"ה שהוא יכין לו צרכי שבת, וב"ה לשיטתן שהכנה בידי שמים שמה הכנה. וזש"כ 'שכל מעשיו לשם שמים' כלומר שהקב"ה יכין לו כל צרכו.

בעת ירידת המן - היה אסור לשמור למחר

וכתב רבי שמשון ראיה לשני הסברות, ראיה לבית הלל מפסוק בפרשת בשלח (טז,ה) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיֹאוּ שְׁכֵתוֹב בַּאֲמַצֵּעַ פֶּרֶשֶׁת הַמָּן, והרי לכו"ע במדבר לא הייתה הכנה לכבוד שבת בידי אדם כלל, שהרי במדבר לא היה שייך לקיים את שיטת בית שמאי, שהרי היה אסור להותיר מיום לחברו, אם הותירו, (טז,כ) וַיָּרֶם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ, ולמשל אם ביום שלישי בשבת עלה ברעיונו טעם חדש של ברווז ברביקיו ונהפך המן לטעמו וממשו כגון דא, לא היה יכול להותירו עד שבת, וא"כ לא היה שייך להכין 'מחד בשבת לשבת'. רק בערב שבת היה שייך להכין, כדעת בית הלל, ואז היה מה להכין, כמ"ש (טז,כג) אֶת אֲשֶׁר תֹּאֲפוּ אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בַשֵּׁל. הרי זו ראיה נפלאה לדעת ב"ה, ובפרט ששורש כל מצוות ההכנה לשבת הוא בפסוק הזה, והרי לא היה שייך להכין מתחילת השבוע.

יום שישי ה אלול תשפה

(מס' שיעור 41951158)

תָּמִים תְּהִיָּה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת - הכנה לשבת מתורת הזרע שמשון והייטב לב זי"ע

זרע שמשון - תולדות שמשון

מחר בשבת קודש יהיה יארצייט הרה"ק רבינו שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל זי"ע, שכתב בהקדמת ספרו שיהיה מליץ יושר למי שיעסוק בתורתו. לרבינו היה בן יחיד שנפטר בדמי ימיו, וכדי שישאר ממנו זכר בעולם, התעורר לחבר ספרי קודש ע"ש התולדה, **תולדות שמשון, זרע שמשון**, והעוסקים בתורתו הק' הם נחשבים כבניו אחריו.

כל מעשיו של הלל הזקן לשם שמים

ולכבוד שבת קודש נזכיר מדבריו הק' לענין השבת. כתוב בספרו בפרשת יתרו ע"פ דברי הגמ' (ביצה טז). 'תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו **שכל מעשיו לשם שמים** שנאמר (תהלים סח,כ) בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹם יוֹם. וצריך להבין מדוע חז"ל נקטו במדתו של הלל הזקן 'שכל מעשיו לשם שמים', והרי פשוט וברור שגם כל מעשיו של שמאי הזקן לשם שמים?

הכנה בידי שמים - שמה הכנה

וביאר ע"פ דברי הגמ' בריש ביצה (א,א) בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בַּיּוֹם טוֹב, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, תֹּאכְלָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לֹא תֹאכְלָה. ונאמרו כמה טעמים למה לא תֹאכְלָה, רבה מבאר משום הכנה, ומעמיד שמתני' מיירי ביו"ט שלאחר השבת, [ואח"כ גזרו בכל יו"ט אטו יו"ט שלאחר השבת] שביצה שנולדה היום ביו"ט, כבר נגמרה הכנתה מאתמול בשבת, וכתוב 'והיה ביום השישי והכינו', חול מכין לשבת וליו"ט, ואין שבת מכין ליו"ט, ולכן אמרו בית הלל שלא תֹאכְלָה. ופרש"י שאע"פ שההכנה הזאת

ישמח משה במתנת חלקו

ועתה נזכיר עוד ענין לכבוד שבת קודש מדברי רבינו שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל זי"ע. בסידור כתוב ישמח משה במתנת חלקו, כי עבד נאמן קראת לו. ודרשו חז"ל במדרש¹ שכמשה רבינו גדל בבית פרעה, דיבר עם פרעה על השעבוד הקשה של בני ישראל, כי ראה בסבלותם ורצה להקל מהם את עול השעבוד, ואמר לפרעה שמוכרחים לתת להם מנוחה יום אחד בכל שבוע, ופרעה הסכים לדבריו ואמר לו שיבחר לו יום אחד, ומשה בחר את היום השביעי שבכל שבוע. ואחר שהקב"ה נתן לבני ישראל את מתנת השבת, שמח משה במתנת חלקו, שמח שמחה גדולה שהוא בחר באותו יום השבת.

וכי משה לא הכיר את השבת במצרים?

והקשה רבי שמשון חיים, וכי עמרם אביו ויוכבד אמו לא לימדו את משה רבנו קודם לכן על מצות שבת? והרי שבט לוי בוודאי נשארו עם המסורת מאבואה² ק אברהם יצחק ויעקב, וכמ"ש להדיא שהם שמרו את השבת, יום מנוחה וקדשה לעמך נתת, אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו בו. וכן יוסף שמר את השבת³ וכן שבטי י"ה, ועכ"פ בוודאי היה ידוע למשה רבינו על מציאות יום השבת, וא"כ מה כתוב במדרש (עי' טור

בשבת כבר יהיה לך לחם משנה

ועוד שהרי בשבת קודש עושים זכר למן, כיון שהוא היה עדות על השבת, לכן אמר הלל שאין להכין מיום ראשון בשבת, גם זה בעצמו זכר למן שלא עשו אז שום הכנה מיום ראשון, רק בערב שבת קודש לקטו לחם משנה, והיה זה לחם מן השמים בלי שום מעשי אדם, וזש"כ 'כל מעשיו לשם שמים', תרתי משמע, גם שההכנה מן השמים, וגם שמו לחם מן השמים. וכנודע שפרשת המן מלמדת אותנו את מידת הביטחון, ולכן אמר הלל ברוך א'דני יום יום, אל תדאג לשבת מתחילת השבוע, ה' יעזור ובשבת יהיה לך לחם משנה.

למה כתוב וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי בתוספת ה'?

אבל שמאי הזקן דרש פסוק (טז,ה) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיֹאוּ, והנה בפרשת בראשית על הפסוק (א,לא) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי דרשו חז"ל (שבת פח.), ומובא ברש"י, שהכוונה ליום שישי בסיון שבו קבלו ישראל את התורה. וא"כ צ"ע מה זה שכתוב וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיֹאוּ, ומדוע הוסיף אות ה' הידיעה הששית, והרי ירידת לחם משנה לא הייתה דווקא ביום השישי המיוחד הזה, אלא כל ארבעים שנה שהיו במדבר ירד מן לחם משנה כל יום שישי, ומדוע לא כתוב וְהָיָה בַּיּוֹם שְׁשִׁי?

הששי - רומז לחמשת הימים שלפני יום שישי

וביאר רבי שמשון כי הששי, רומז על חמשת הימים שלפני יום שישי, כלומר מיום ראשון בשבת, כבר מאז צריך להכין לכבוד שבת, כי רק במדבר היה איסור להותיר מן מיום לחברו, כדי ללמדנו אמונה ובטחון, אבל התורה הוסיפה ה' הששי - כדי ללמדנו לדורות שכן צריך להשתדל בהכנות לשבת מיום ראשון בשבת וכדברי ב"ש. וכמובן שגם לדעת ב"ש עיקר ההכנה היא בערב שבת, כי תיבת הששי כתובה במפורש, והאות ה' רומזת לעוד חמשה ימים מתחילת השבוע. וא"כ יש ראייה לדברי ב"ה ולדברי ב"ש. כל אחד כפי דרכו.

1 שמות רבה (א,כח) ד"א וירא בסבלותם ראה שאין להם מנוחה הלך ואמר לפרעה מי שיש לו עבד אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת, ואלו עבדיך אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע הם מתים, אמר לו לך ועשה להן כמו שתאמר, הלך משה ותקן להם את יום השבת לנוח.

2 במדבר רבה (נשא יד,ב) מי הקדימני ואשלים (איוב מא,ג) מדבר ביוסף שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא נתנה וי"א יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על פיתו הבא את האנשים הביתה וטבח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצצהרים (מקץ מג,טז) א"ר יוחנן ערב שבת היתה, ואין הכן אלא לשבת שנאמר וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיֹאוּ וגו' (שמות טז,ה).

נח, צוה עליהם שישבתו שלא לשם מצוה אלא לשם מנוחה בעלמא.

מתוך שלא לשמה בא לשמה

ומש"כ יְשַׁמַּח מִשְׁה בְּמִתְנַת חֶלְקוֹ, ביאר רבי שמשון חיים, כי לאחר זמן כשהקב"ה אמר למשה רבינו 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבתי שמה' (שבת י:), ובזה היה תלוי כל הענין דלְדַעַת פִּי אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם (שמות לא, יג), אז שמח משה בכך שנתן לבני ישראל את מצות השבת לשם מנוחה, כי נתקיים בהם 'לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה' (פסחים נ:), וכמובן שכל מי שהיה רגיל לנוח יום אחד בשבוע שלא לשם מצות שבת, יותר בנקל לו לקיים אח"כ לקיים מצות שבת, שכבר הרגיל את גופו שאין עושים מלאכה ז' פעמים כ"ד שעות, רק ו' ימי מלאכה ויום אחד מנוחה.

היה להם חנוך לשבת

ואע"פ שעד היום זה לא היה לשם שביתה, לקיים דברי מהרש"א, מ"מ מתוך שלא לשמה בא לשמה, והרווח הוא הן בפשטות שהתרגלו כבר בשמירת שבת ולמנוחה יום אחד בשבוע, כמו מצות חינוך לקטן, והן מצד שנכנסו כבר לקיום מצוה זו שלא לשמה, כדי שבשעה שיתחייבו בה, יתעלו לקיים אותה לשם שמים.

מתוך שלא לשמה בא לשמה

וכבר כתבו החיד"א³, הבעש"ט⁴ והגר"א⁵ זי"ע שכן הוא הסדר בכל מצוה שאי אפשר להיכנס מיד לקיים מצוה

או"ח רפא) שזה היה רעיון של משה מעצמו ואח"כ שמח כששמע בהפתעה שגם הקב"ה בחר ביום השבת?

לכל הגויים יש 'שבוע'

וכבר נודע מש"כ הכוזרי שכך היא המציאות בכל מדינות העולם הקרובים והרחוקים, אפילו באיים ובמדבריות הרחוקות, לכל באי עולם יש מסורת של קבוצה של ז' ימים דהיינו שבוע, כולם בני נח שקיבל מאדה"ר שהקב"ה עשה את העולם בששה ימים וישבות ביום השביעי, וא"כ בוודאי שמשה לא בחר סתם את היום השביעי כסומא בארובה, ומה שיך לומר על זה יְשַׁמַּח מִשְׁה בְּמִתְנַת חֶלְקוֹ!?

נכרי ששבת - חייב מיתה

וביאר רבי שמשון חיים ע"פ החקירה הנודעת של ה'פרשת דרכים' מה היה דין בני ישראל קודם מתן תורה, האם יצאו מכלל בני נח או לא, והרי בן נח ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:), וכתב מהרש"א זי"ע במס' ביצה (טז) חידוש גדול וזלה"ק 'ודאי מסברא שגוי ששבת שלא לשם מצוה אינו חייב מיתה'. לו יצויר שגוי ירצה לנוח סתם יום אחד בשבוע, ונקלע לו לנוח ביום השביעי, לא לשם מצות שבת של בני ישראל, אינו חייב מיתה, כי כל חיוב מיתה הוא רק כששבת לשם מצות שבת. וכ"כ הרמב"ם (מלכים יט) שעכו"ם ששבת אפילו ביום מימות החול, אם עשאהו לעצמו כמו שבת חייב מיתה, ודווקא כשעושה כן לחק ולא יעבור, אבל אם סתם נח ממלאכתו כ"ד שעה, אינו חייב מיתה.

שישבתו לשם מנוחה בלבד

ומבואר בפרשת דרכים ששבטי י"ה נחלקו בזה אם דינם כבני נח או לאו, ומשה רבינו הוא נכד של לוי בן יעקב, ומידי ספיקא לא נפקא, ולכן בוודאי בחר משה ביום השביעי לשביתה ומנוחה, כאשר בוודאי שמע מאביו ומאמו שקבלו מהשבטים ומהאבוה"ק, אלא שהוסיף משה ואמר לבני ישראל שלא ישבתו ממלאכה לשם מצוה אלא לשם מנוחה ממלאכה בלבד. אלא שבחר דווקא ביום השבת. ועכ"פ אף אם נאמר שדינם כבני

3 מראית העין (נזיר כג.).

4 עיין בתולדות יעקב יוסף (פ' חוקת אות ו) בשם הבעש"ט.

5 הגר"א (משלי כה, כא) אם רעב שונאך כו' כי אם האדם יתחיל ללמוד תיכף לשמה לא יניח לו אך יתחיל שלא לשמה ומתוך שלא לשמ' בא לשמה וזהו משכיהו ג"כ לבהמ"ד שיהיה עמך והיינו שתלמוד שלא לשמה וממילא יתבטל כי מתוך שלא וכו'.

נח? אך מתוך מה שהקב"ה נתן שבת במרה, הוכיח משה רבינו כדבריו שאין דינם כבני נח כלל, ואין שום שאלה של גוי ששבת, ואז שמח משה במתנת חלקו. הרי לנו שני מהלכים לפי שני האופנים, בין אם שמרו שבת כבני ישראל ובין אם נחו ממלאכה כבני נח. לפי שני הצדדים שמח משה במתנת חלקו.

היום יום ששי בשבת

בשבת קודש יהיה יארציט הרה"ק מסיגוט רבי יקותיאל יהודה בן רבי אליעזר ניסן זי"ע ועכ"ל. בעל "ייטב לב", "ייטיב פנים", שו"ת 'אבני צדק' ועוד ספה"ק.

בעשרת הדברות כתוב (שמות כח) לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא, זכור את יום השבת לקדשו. וצריך להבין מדוע נסמכו זה לזה. ובמכילתא דרשו חז"ל מה שדרשו. וברש"י ביאר 'זכור לשון פעול, תנו לב לזכור תמיד', לכאורה כדעת בית שמאי שיש לזכור את השבת מיום ראשון. וברמב"ן שם כתב שכל השבוע יש מצוה לזכור את השבת, ולמנות בכל יום 'היום יום אחד בשבת, יום שני בשבת', וכשבני ישראל אומרים שיר של יום, מכוונים לקיים מצוה דאורייתא אליבא דהרמב"ן, לזכור את יום השבת בכל יום ויום.

למה צריך לזכור את שבת ביום ראשון?

ובאמת שלדעת בית שמאי שההכנה מתחילה מיום ראשון, מובן היטב מדוע יש לזכור את השבת כבר ביום ראשון, אבל לדעת בית הלל שההכנה היא רק מערב שבת, למאי נפק"מ לזכור בכל יום את השבת?

הלכה כהלל או כשמאי?

וב'זרע שמשון' הביא ראייה לשיטת בית שמאי ממה דמונים 'אחד בשבת, שני בשבת'. אך עדיין צריכין למודעי מה יאמרו בית הלל. ובפיוט חי' ה' וברוך צור אומרים אלהי ה' אלהים אשא עיני, כהלל ולא כשמאי, ובשו"ע וט"ז יש נדון הלכה כדברי מי, עכ"פ לכו"ע מונים יום אחד בשבת יום שני בשבת, וצריך להבין טעמא דבית הלל.

לשמה, מוכרחים שההתחלה תהא שלא לשמה. לכך משה שמח במתנת חלקו, כדי שבשעה שהקב"ה יתן לנו את מצות השבת נזכה מיד לשמור אותה לשם שמים.

שמרו שבת שלא לשמה קודם שנצטוו

כי אע"פ שבלימוד התורה יש היתר ללמוד שלא לשמה, על מנת שאהיה רב וכדו', שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לא כן בשבת קודש, צריך שישבות לשם מצות ה' ולא למנוחת הגוף, וא"כ איך יכנסו לשמה לפני שלא לשמה, והרי אמרו רבוה"ק שאי אפשר להתחיל מצוה תיכף לשמה, ולא שייך שלא לשמה בשבת, כי כל מצוותה היא דווקא כשהיא לשמה, לכן שמח משה במתנת חלקו, שמח שמחה גדולה שהרגילם לשבות ביום השביעי משעבוד מצרים, שלא לשמה, ותיכף במרה כשנצטוו על השבת, זכו לקיים מצות השבת 'כאשר צו' לשם שמים.

ללא חשש גוי ששבת

בהמשך דבריו הק' ביאר באופן נוסף לאידך גיסא, שלמשה רבינו היה ברור שלבני ישראל אין דין בני נח, ואפילו קודם מתן תורה, וצוה אותם לשמור שבת לשם שמים, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפשו, וכמו שמשה שמע מאביו שקיבל מהשבטים ומאבוה"ק, אבל לפרעה דיבר דיבורים שמתאימים לאזנו שצריך מנוחה ממלאכה, אבל לבני ישראל אמר את האמת שאבוה"ק שמרו את השבת. אלא שמשה רבינו היה מסופק עם חקירת ה' פרשת דרכים האם באמת אין דינם כבני נח, ושמא יש כאן חשש של גוי ששבת. כיון שמשה רבינו ע"ה ראה שהקב"ה נתן לנו את מצות השבת במרה קודם מתן תורה, שמח משה במתנת חלקו, כי מתוך זה משה הבין שאין דינם כבני נח ומותר להם לשבות בשבת לשם מצווה.

איך הקב"ה נתן את השבת במרה?

ובפרשת דרכים מבואר שלפי הסברא שהיה להם דין בני נח, נמשך ענין זה עד מתן תורה ממש, וא"כ איך הקב"ה נתן לנו שבת במרה, והרי נחשבנו עדיין כבני

במס' יומא (פו.) וא"כ מאי שנא לא תשא משאר איסורים חמורים. וכן הקשה מהרש"א. ותירץ הייטב לב שבגמ' מבואר שהשומר שבת כהלכתה, אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו, והקשה הט"ז ממה נפשך, אם לא שב בתשובה, איך מוחלין, ואם כן שב בתשובה, הרי על כל העבירות מוחלין? וביאר הט"ז שאע"פ שעל עבירות חמורות צריך חלוקי כפרה קשים אף כששב בתשובה, וכמו שאמר רבי ישמעאל, אבל בזכות שמירת שבת מוחלין לו תיכף כששב בתשובה, ואינו זקוק ליסורים וחלוקי כפרה.

מלאכי השרת אומרים וְסָר עֲוֹנְךָ וְחָטְאתְךָ תִּכָּפֹּר

וביאר הייטב לב שהמצוה הראשונה בשבת היא קידוש על הכוס, מלבד הקידוש בתפילה, ומבואר בשו"ע שתחילת הקידוש הוא וַיִּכְּלוּ להעיד על מעשה בראשית, ובגמ' (שבת קיט:) מבואר שע"י אמירת וַיִּכְּלוּ זוכין לכפרת עוונות, שני מלאכים אומרים עליו (ישעי' וז), וְסָר עֲוֹנְךָ וְחָטְאתְךָ תִּכָּפֹּר, הרי שעיקר תוקף כפרת העוונות ע"י שמירת שבת הוא בשעה שהוא מעיד על מעשה בראשית.

עד שאינו משקר

ולכן צריך אדם לשמור עצמו כל ימות החול משקר ומשבועת שקר, דאל"כ אין ממש בעדותו, כי כל מהות העדות היא האמת, כפי מדת האמת של האדם כך עדותו עדות.

כל שקר מחליש את העדות

והנה נודע חקירת מלקטי זמננו אם יש איסור דאורייתא באמירת שקר, מבלי להרוויח ממון, האם אסור מן התורה או מדרבנן, אך לאור דברי הייטב לב נתבאר שאין שום נפק"מ אם הוא דאורייתא או דרבנן, שהרי כל שקר שיוצא מפיו מחליש את כח עדותו באמירת וַיִּכְּלוּ בליל שבת, כיון שבאמצע השבוע הוא מדבר סתם דברי גוזמא שלא היו, איזה תוקף יש לעדותו?

מוצא שפתיך תשמר

אבל כשאדם שומר על פיו ולשונו, ואומר על הן הן ועל לאו לאו, ומקיים כל דבר שהבטיח לחברו לעמוד

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ - על היין

וברמב"ן (שם) הביא עוד פירוש מרבתינו, ש'זכור' היא המצוה שמקדשין על היין בכניסתו. ומשמע מדבריו ששני הפירושים רחוקים זה מזה, כי אם אנו מפרשים שיש מצוה לזכור את השבת תמיד, אי אפשר לפרשו על הקידוש שהוא רק בליל שבת או מפלג המנחה, ולא שייך לקדש ביום ראשון ושני. ואם נפרשהו על הקידוש בליל שבת, איך הרמב"ן מפרשו על זכירת השבת תמיד? וכתב הייטב לב שיש לתפור ולחבר את כל הפירושים שיתחברו כמין חומר.

העולם כולו הזדעזע בשעה שאמר ה' לא תשא

וביאר בדרך הפלא ופלא, אי' בגמ' שבועות (לט) שבשעה שאדם בא להישבע בבית דין, שבועת התורה או שבועת המשנה, הדיינים יושבים ואומרים לו דברי תוכחה: 'אומרים לו הוי יודע שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסיני לא תשא את שם ה' א'להיך לשוא, וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן נאמר לא ינקה'. שני אזהרות מזהירין אותו, אחד על שכל העולם נזדעזע על לא תשא, והשני שאין מועיל לו תשובה, שנאמר בו ולא ינקה.

על 'לא תשא' קשה לשוב בתשובה

ובהמשך הגמ' הקשו מדוע כל העולם נזדעזע דוקא על 'לא תשא', אם משום שניתן בסיני, מאי שנא משאר הדברות, ואם משום שהוא חמור משאר העבירות 'ומי חמירא'? והרי לא תשא חמור כשאר כריתות ומיתות בית דין? ומסיק שנשאר רק הטעם השני ששאר המצוות נאמר בהם 'ונקה' וכאן נאמר 'לא ינקה'. והקשו בגמ' והרי גם בכל העבירות כתוב 'ונקה, לא ינקה'. ותירצו דהתם מנקה לשבים ולא לשאינם שבים, ופרש"י 'וכאן ב'לא תשא' אף לשבים לא ינקה בלא פרעון'. כלומר שעל כל המצוות יכולים לשוב בקלות, אך על 'לא תשא' קשה מאד לשוב בלי לשם מחיר.

בזכות שמירת שבת מוחלין בלי יסורים

והקשה ה'ייטב לב' והרי בשאר כריתות ומיתות בית דין גם לא מועילה כפרה בלי תשובה ויסורים, כמבואר

בלי שבת העולם רועד

וזש"כ שנזדעזע כל העולם כולו על 'לא תשא' יותר משאר עבירות חמורות, כי מבואר באוה"ח הק"ה שהשבת מקיימת את העולם, אשע"כ כשאדם בא להישבע על שוא ושקר, מקבל השבת קודש חסרון ח"ו, ולכן העולם מתחיל להזדעזע.... כי העולם חי וקיים על שמירת השבת, והוא בתנאי שהקידוש היא עדות כשרה ומהודרת מפיו של יהודי דובר אמת.

ללמוד בערב שבת הלכות פסולי עדות

וכמו שהזכרנו ביארצי"ט של האוה"ח הק"ה שהיו תלמידיו לומדים בכל ערב שבת את הלכות פסולי עדות ברמב"ם, כדי להכין את הנפש להיות עד כשר על מעשה שמים וארץ, וכמובן שנכלל בזה מה שעושה תשובה על מעשיו בכל ימות החול. ועפ"ז מובן שגם אם בימות החול נכשל ח"ו בשקר, בערב שבת ישוב בתשובה על השקר, ויקבל על עצמו מכאן והלאה לדבר דברי אמת. ומכל זה מובן סמיכות 'זכור את יום השבת' ל'לא תשא', כי לולא 'לא תשא' אין 'זכור'. כה ביאר רבינו הייטב לב זי"ע ועכ"י.

מצוות תמים תהיה שייכת לשבת

בפרשת שופטים יש מצות עשה דאורייתא (יח,יג) תמים תהיה עם ה' אלהיך. כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בשם רבו הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא זי"ע שכל הלכה שהתבררה באיזו מסכת בש"ס - יש לה שייכות לאותה מסכת, כגון הלכות ציצית יש להם שייכות למסכת מנחות וכדו', וסוגיית מתן תורה למסכת שבת, כי הכל מודים דבשבת ניתנה תורה, כמו כן מצאנו שמצות 'תמים תהיה' התבררה בש"ס בסוף מסכת שבת (קנו). בסוגיית 'אין מזל

לצדו, ושומר על כל מוצא שפתיו לעשות כאשר ידבר, כפי מעלתו במדת האמת כך מעלת עדות ויכלו שלו.

לא לשקר כל השבוע

עפ"ז ביאר הייטב לב הפלא ופלא את סמיכות הפסוקים, לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, האיסור מן התורה הוא לא רק להשבע לשוא, אלא כל השבוע צריך לשמור על הפה שלא לומר דברי שוא, ועי"ז יתקיים היטב זכור את יום השבת לקדשו.

ולפי זה נתחברו שני הפירושים שברמב"ן כמין חומה, כי אדם צריך לזכור את השבת מיום ראשון, לשמור על פיו שלא להוציא ממנו שקר ושוא, כדי לקדש בליל שבת ולומר ויכלו, וכל השבוע צריך לזכור שבלייל שבת הוא עתיד לומר קידוש, וזה צריך לעלות עד שמי השמים כעדות אמת על בריאת העולם, וכדי שעדותו תהא עדות כשרה, צריך שהעדות תצא מפה שמור שלא שיקר כל ימות החול. ולכן הסמיך הפסוק לא תשא לזכור את יום השבת לקדשו.

השקר מכחיש את העדות

וזש"כ פי לא ינקה ה' את אִשֶּׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לִשְׁוֹא לכל אלו השבים בתשובה מבלי פרעון עונש, אף שגם בשאר עבירות יש ד' חלוקי כפרה דרבי ישמעאל, ומהם שהיה צריך יסורים, אלא שמבואר בט"ז ששמירת שבת מסירה את הצורך לעונש ויסורים, אך אם לא יהיה לו שלימות ב'לא תשא', ולא שמר פיו משקר, ממילא אין כ"כ ערך גדול לוֹיִכְלוּ בקידוש בליל שבת, וממילא לא קיבל מהמלאכים את ברכת 'וסר עונך וחטאתך תכופר', ממילא יצטרך לפרוע ח"ו ע"י עונש. וזש"כ פי לא ינקה ב'לא תשא', משום שהשבועת שוא גורמת שאין חשיבות לקידוש שלו בליל שבת, וממילא כח השבת דהט"ז לא יעמוד לו לפוטרו מהעוונות ע"י תשובה לבד בלי פרעון עונש, ולכן לא ינקה.

כי מש"כ 'ונקה לשבים' היינו עם שמירת שבת, כיון שנפגם השבת ע"י דברי שקר בימות החול, אשע"כ 'לא ינקה'.

6 אור החיים (בראשית ב,ב) כי העולם היה רופף ורועד עד שבאה שבת ונתקיים העולם ונתייחד.

7 הקונטרס היחיילי (ירושלים שנת תרפ"ח) עמ' נ: בשם החיד"א שסיפר כן לתולדות יעקב יוסף זי"ע.

ולמשל ג' פסוקים הללו שהזכרנו לעיל, בראשית, תמים, שיר, יש לשלשתם ט"ז תיבות ובהם ס"ד אותיות, **בְּרָאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, תָּמִים תְּהִיָּה עִם הוֹיָה אֱלֹהֶיךָ, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה.** גם הפסוקים אֲנֹכִי הוֹיָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי גַּם הֵם ט"ז תיבות ובהם ס"ד אותיות. כי 'אנכי ולא יהיה לך' זה עצמו ענין תמים תהיה עם ה' אלקיך, והוא ענין בראשית ברא אלקים, והוא יחוד השלם דשיר השירים אשר לשלמה, הכל אחד. כי זה עיקר התמימות להאמין שהקב"ה ברא הכל ומהוה הכל בכל עת, ועי"ז תהיה עמו ולחלקו, ושלמה המלך גילה בספר קהלת דרכי החכמה, ובסוף אומר שלאחר כל ההשגות הוא נשאר בתמימות ומאמין 'את האלקים ירא' ואז בא שלמה המלך לבחינת מיצוי הנפש ואמר 'שיר השירים' בתמימות דקדושה, ועי"ז השלים 'תמים תהיה' וחזר ל'בראשית'. וכל זה עולה בר"ת **שבת**, מה ענין זה אצל שבת?

כל ה'חובות הלבבות' כלול ברש"י הזה

מסופר ב'דברי יחזקאל' על הרה"ק משינעווא זי"ע שפעם אחת שבת בעיר אחת וביקש לומר תורה לפני הקהל, פתח את החומש ואמר **תָּמִים תְּהִיָּה עִם הוֹיָה אֱלֹהֶיךָ** ואמר את דברי רש"י הנוראים 'התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך, קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו'. ואמרו הצדיקים שאפשר לעבור את החיים עם דברי רש"י הללו, ויהיו לו חיים טובים, כל מה שכתוב בספה"ק חובות הלבבות כלולים בדברי רש"י הקצרים. ועכ"פ הרה"ק משינעווא קרא לפני הקהל את הפסוק חומש עם רש"י, וסגר את החומש ולא אמר עוד...

בשבת משיב את הכל להשי"ת

דברי רש"י הללו הם נוסח של שבת, כי בפרשת יתרו במצוות שבת קודש אומר רש"י לכל יהודי (כ,ט) וְעֲשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ - כשתבא שבת, יהא בעיניך כאלו מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה. כי תזכור שהקב"ה עושה הכל, ואתה לא עושה כלום, ואל תחשוב על

לישראל, ובסוף פרק במה אשה (סז) כל פרטי איסור קוסם ודרכי האמורי, וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ. הרי שיש שייכות בין מצות 'תמים תהיה' לבין שבת קודש. [ומלבד זאת יש גם במס' פסחים דף קיג, מצות תמים תהיה דאין שואלין בגורלות, כי היציאה ממצרים הסירה מעמנו קשר לענין כשפים. וכן יש במס' ע"ז וסנהדרין, שם מקומם].

ומבואר בספה"ק שהתמימות שייכת למצות השבת, ואי"ה נרחיב בביאור הענין ע"פ דברי השפת אמת זי"ע [שופטים תרס"א].

שבת ר"ת ש'לים ת'הי ב'דחלתא

בספרי ראדאמסק יש רמז, שבתרגום אונקלוס על 'תמים תהיה' (יח"ג) כתוב **שְׁלִים תְּהִי בְּדַחְלָתָא** והוא ר"ת **שבת**.

ב' דבראשית ת' דתמים תהיה ש' דשיר השירים

כמו כן יש מסורת ישנה מאד, ב'מסורה רבתי' [האידינא לא נהגו לכתוב כן את ספרי התורה, וכמדומה שבס"ת של מרן הבעש"ט זי"ע שנמצא במכנובקא בני ברק, כתוב כמסורה זו] 'שלש כתובים פותחים באות גדולה, ב' **דְּבָרָאשִׁית**, ת' **דְּתָמִים תְּהִיָּה**, ש' **דְּשִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה**. [ו' **דְּגִחוֹן** הוא באמצע תיבה, ע' **דְּשִׁמְעַ** בסוף תיבה, וכן הרבה] וג' תיבות הללו עולות **שבת**. שיר, בראשית, תמים.

בדורות הקודמים עסקו רבים ב'מסורה',

בימינו נשתכחה מעט תורת ה'מסורה', אבל בדורות הקודמים עסקו בזה רבים, ויש בזה חכמה נפלאה וכללים גדולים, מה כן נמנה ומה לא נמנה, כי גם כשבעל הטורים מביא על איזה תיבה 'שלשה במסורה', באמת ניתן למצוא עוד, אלא שיש כללים מה למנות ומה לא. ובספרי התנ"ך הקדמונים היה כתוב בתחילת הספר כל המסורות הגדולות. וכן בחומשי קאמארנא.

עיקר התמימות להאמין שה' ברא הכל ומהוה הכל

ובספרי ה'רוקח' מרבה לדבר מענין זה, יש בזה חכמה נפלאה שמהתבוננות זו לבד אפשר להתעורר בתשובה,

הנחש קלקל את תמים

אלא שהקב"ה ברא בעולמו עוד כח בצד שנקרא 'נחש', מלשון לא תִּנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוִינֶנּוּ, (ויקרא יט, כו) פִּי לֹא נִחַשׁ פִּיעֶקֶב (במדבר כג, כג), כי יעקב חזר להיות תם, אך אותו נחש רחש שם בגן עדן סביב אדם וחווה, וחיפש איך לקלקל את התמימות של יציר כפיו של הקב"ה.

איך הנחש נכנס לגן עדן?

כמובן שהקב"ה ברא את הנחש לשם כך, לולא כן, איך הוא נכנס שם לגן עדן? אלא שבתחילה ביקש לשמש את אדה"ר, כלשון חז"ל⁸ 'שמש גדול', הנחש בא לפתות כאילו הוא בא לשמש בקודש, שהרי גדולה שימושה יותר מלימודה.. אך תוך כדי שימושו הוא קילקל את התמימות של הצדיק הזה. ואדה"ר היה מאד דבוק בתמימות, עד כדי שהנחש לא הצליח לקלקל אותו, אדה"ר היה חי באופן של 'התהלך עמו בתמימות ולא תחקור אחר העתידות, וכל מה שבא אליך, קבל בתמימות', והנחש לא מצא פתח איך להיכנס לדעתו של אדה"ר.

נחש בארמית חוֹיָא

עד שהלך אל חווה, נשים דעתן קלה, ומצא דרך מבוא איך לקלקל את התמימות, [ועוד שגם שמה חווה הוא לשון חוֹיָא, נחש בארמית, אף שבאותה שעה עדיין לא נקרא שמה חווה].

הזנב לא היה חלק מהתמימות של אדה"ר

וסוד הדבר כמבואר בגמ' (ברכות סא.) שבתחילה היה לאדה"ר כעין זנב וממנו הקב"ה בנה את כל קומת חווה, כלומר שאדה"ר היה כולו קומת תמימות, אלא שיצא ממנו זנב שיצא אל מחוץ לתמימות, שהזנב

8 **סנהדרין** (נט:): רבי שמעון בן מנסיא אומר: חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאלמלא (לא) נתקלל נחש, כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים, אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום להביא לו סנדלבונים טובים ואבנים טובות ומרגליות. ולא עוד אלא שמפשילין רצועה תחת זנבו, ומוציא בה עפר לגינתו ולחורבתו.

העורות ועל המלאכות שהתחלת אותם קודם השבת, תמסור את עצמך לגמרי לידי השי"ת. וכן כתוב ב'סידורו של שבת' בשם הבעש"ט זי"ע ששבת לשון שב, שמשיב את הכל לידי השי"ת כביכול, ואינו מייחס שום פעולה לכוחו ועוצם ידו.

לעלות מדרגה לדרגה בתוך דברי רש"י

ורש"י מלמד שלא לחקור אחר העתידות, כלומר שלא להתעניין מה יהיה מחוץ, איזה מניות יעלו ליום מחוץ או יפלו ליום מחוץ, רק התהלך עמו בתמימות. ובתוך דברי רש"י עצמו יכולים לעלות מדרגה לדרגה, עד למדרגה הגבוהה יותר שבספה"ק 'מסילת ישרים'.

בזכות שבת יש לאדם כח לעזוב את המכשפים

וכן מצאנו בפרשת קדושים שהפסוק מסמך שני מצוות הללו (ויקרא יט, ל) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ אֲנִי ה', אֲלֵ תִפְנוּ אֶל הָאֲבֹת וְאֶל הַיְדְּעָנִים, וביאר בעל הטורים שבזכות שמירת שבת יש לאדם כח לעזוב את המכשפים וחוקרי העתידות, כי דרכו של אדם שהוא סקרן איך יהיה המשך הענין שהוא משקיע בו, היכן יש סכנות והיכן אין סכנות, האדם הוא מאד סקרן, ולכן הזהירנו תחילה אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ, ומכח השבת נוכל להתגבר שלא לפנות אֶל הָאֲבֹת וְאֶל הַיְדְּעָנִים, כי בשבת קודש אנו נכללים בתמימות דקדושה, 'תצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות'. ואח"כ אנו מושכים מקדושת שבת לימות החול.

אדה"ר נברא תמים

ועתה ניגש לדברי השפת אמת, כתוב בפרשת האזינו (לב, ד) הַצֹּר תָּמִים פִּעֵלוּ, הקב"ה ברא את האדם שיהיה תמים. אדה"ר שהוא פִּעֵלוּ -דהיינו יציר כפיו של הקב"ה- נברא תמים, שלם בלי מום, שלם בלי פסולת, התקיימו בו בשלימות דברי רש"י, תמים תהיה, התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, ממש ההיפך מעץ הדעת טוב ורע. כי ידיעת טוב ורע היא היפך התמימות, אדרבה, חוקר אחר העתידות ומחפש לדעת כמה שיותר דברים. כשדאדה"ר קם ביום הראשון מן האדמה הוא היה תמים לגמרי.

המדרש בשבת קודש, הוא חוזר לקבל את הצורה של אדם הראשון 'ולכן נקרא שבת שלום', **שְׁלִים תְּהִי בְּדַחֲלָתָא ר"ת שבת**, וכך יכול אדם לשוב לתמימות דקדושה בכח השבת קודש, ולבא לקדושה וטהרה.

לבני ישראל יש אהבת תמים

וכן כתוב בסופו של הפיוט הקדום לליל שבת **כָּל מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעֵי יְדוּד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֵבָה תָּמִים**, כך הייתה הגירסה הישנה הֵבָה תָּמִים שהיהודי מבקש מקב"ה 'תן לי תמימות מכח השבת קודש, כדי שאזכה לקיים תמים תהיה עם ה' אלקיך עם דברי רש"י שם'. או כגירסה אחרונה יְדוּד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְבֵּת תָּמִים, שבני ישראל אוהבים את מדת התמימות של יעקב אבינו, שהוא היה תמים בשלימות, כי פסקה זוהמתו ומיטתו שלימה.

ואנו מבקשים מהשי"ת שבזכות שבת קודש נזכה לחיות בתמימות כל השבוע. כי בלי שבת קודש לא היה שייך לזכות לכך.

מה ענין קבלת התורה לשמח את אבלי ציון

בספה"ק 'ייטב לב' נדפסו כמה שורות נפלאות בפרשת נח, ואנשי מעלה נהגו ללמוד אותם בכל ערב שבת, והן הן דברי השפ"א הנ"ל, אלא שבייטב לב הם יותר בהרחבה וכדלהלן.

בפיוט הנ"ל כתוב אוֹהֲבֵי יְדוּד הַמְּחַפִּים בְּבִנְיָן אֲרִיאֵל. בְּיוֹם הַשְּׁפָת שִׁישׁוּ וְשִׁמְחוּ כְּמִקְבְּלֵי מִתֵּן נִחְלִיאֵל. וצריך להבין מה ענין הציפיה לבית המקדש לענין שמחת שבת כמקבלי תורה, יותר היה מובן אילו הסיום היה 'שִׁישׁוּ וְשִׁמְחוּ כְּבִזְמַן שְׁבִיהֵמ"ק הִיא קִיִּים', כי הַמְּחַפִּים בְּבִנְיָן אֲרִיאֵל בוכים כל השבוע בתיקון חצות, ואומרים להם שעכשיו בְּיוֹם הַשְּׁפָת שִׁישׁוּ וְשִׁמְחוּ, אבל מה ענין מְקַבְּלֵי מִתֵּן נִחְלִיאֵל לכאן?

בחטא עץ הדעת היצר הרע נכנס פנימה

וביאר ע"פ מש"כ התניא באריכות בדברי חז"ל (ברכות סא:)'הצדיקים יצר טוב שופטן, רשעים יצר הרע שופטן, בינונים זה וזה שופטן', ובעל התניא מבאר שלבינונים הכח של יצר הרע הוא בתוך גוף האדם שהוא מפתה אותם לתאוות עוה"ז. וכנודע שקודם חטא עץ הדעת

מהותו בליטה מיותרת כסרח העודף, הקב"ה כבר ברא לכתחילה את אדה"ר בבחינת הצור תמים פְּעֵלוֹ, אבל למען הנסיון הוסיף לו זנב. והרי סופו של הזנב שהוא עתיד להיחתך מאדה"ר הרי שאינו שייך אליו, וכל יתר כנטול דמי, וא"כ הזנב לא היה חלק מהתמימות של אדה"ר, ולכן הנחש היה יכול לפתות את חוה שאינה חלק מתמימותו של אדה"ר, וכך התחיל לדבר עמה (גה) **כִּי יֵדַע אֱלֹהִים כִּי בְּיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם, ופיתה אותה לחקור אחר העתידות, כי עי"ז תוכל לעבוד את השי"ת יותר טוב וכדו'. וַתִּתֵּן גַּם לְאִשָּׁה עֵמָה וַיֹּאכֶל, ועי"ז נתערב כח הנחש בכל העניינים ומאז - מאד קשה לקנות את מעלת התמימות.**

במעמד הר סיני חזרו לתמימות

אמרו חז"ל במס' שבת (קמו.) 'ישראל שעמדו לפני הר סיני פסקה זוהמתן', כלומר שחזרו למעלת התמימות, **כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל מְעַנְנִים וְאֶל קֶסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאֶתָּה לֹא כֵן נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ. אילו אחרי קבלת התורה היו נשארים בתמימות, היה פשוט לקיים תמים תְּהִיָּה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ.**

בחטא העגל שוב איבדו את התמימות

אך מבואר בשירת האזינו (לב,ה) שִׁחַת לוֹ לֹא בָּנִיו מוֹמָם דוֹר עֲקָשׁ וּפְתִלְתָּל, כלומר שע"י חטא העגל חזרו לקבל את המום ואיבדו את מדרגת התמימות, (תהלים פב,ו) **אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כָּלְכֶם בַּתְּמִימוֹת שְׁלִימָה, אבל ע"י חטא העגל אֲכַן פְּאָדָם תִּמְוֹתֶנּוּ, כמיתת אדה"ר ע"י שהנחש פיתה אותו לעזוב דרכי התמימות.**

תמימה - משיבת נפש

אמנם אעפ"כ, משה רבינו אומר לנו בפרשה (יח,טו) נָבִיא מְקַרְבֶּה מֵאַחֲיָךְ כְּמִנִּי, מכח תורת ה' **תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ** (תהלים יט,ח), יכול אדם להתרפאות, להפוך מבעל מום לתם שלם. ובני ישראל יכולים לשוב ל**תָּמִים** פְּעֵלוֹ ע"י שהם דבקים בתוה"ק, ומתקיים בהם (שיה"ש ד,ז) **כָּלֶךְ יִפֶּה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּהּ.**

התמימות מתגלה בכל שבת

וכתב השפת אמת 'וצורה זו של תמימות מתגלה בכל שבת קודש', כשיהודי עוזב את מלאכתו וחוזר לבית

שהוא בא להגעילו, שצריך תחילה להסיר החלודה] ובא וראה הכוונה שהיה לישראל קודם מתן תורה והכנתם, כדכתיב (שמות יט,יא) והיו נכונים וגו', עד שיפסוק מהן הזוהמא. ולכן הכל לפי רוב המעשה והכנה שיש לאדם בבחינתו לשבת קודש, כמו כן לפי ערכו פסקה הזוהמא מדי שבת בשבתו. וכאשר תיפסק הזוהמא בשבת קודש, יהא לבו של אדם נכון ובטוח לבל יחטא עוד, ויש לו מנוחה מאויב שלו מסביב הוא היצר הרע, כל שכן אם זוכה בשבת קודש להפכו לטוב ולשים מר למתוק, וממנו נקח לעבוד השי"ת. עכלה"ק.

מְנוּחָה מִיִּצְרַר הָרַע - אֹר לַיהוּדִים

ומה שאומרים בשבת **מְנוּחָה וְשִׁמְחָה אֹר לַיהוּדִים** אין הכוונה מנוחה ממלאכת כפיים, אלא מנוחה מיצר הרע, ובספר תורה של רבי מאיר היה כתוב בפרשת בראשית **כְּתָנוֹת אֹר וַיִּלְבָּשׁ בָּאֵל"ף** (ב"ר כ,יב) כלומר בלי יצר הרע שהוא כְּתָנוֹת עֹר, וזהו **אֹר לַיהוּדִים**. וזש"כ (תהלים ל,יב) הִפְכָּת מִסְפְּדִי לְמַחֹל לִי פִתְחָתָ שְׂקִי וַתֵּאֲזָרְנִי שִׁמְחָה, שְׂקִי ר"ת שבת קודש, לְמַעַן יִזְמְרָךְ כְּבוֹד וְלֹא יָדָם.

בְּשִׁבְתָּ שִׁישׁוּ וְשִׁמְחוּ כִּי פִסְקָה זֹהֲמַתָּן

וכך ביאר הייט"ל את נוסח הפיוט, אוֹהֲבֵי ה' הַמְּחַכִּים בְּבִנְיָן אֲרִיאֵל כלומר שהם רוצים לזכות לתיקון השלם, ולהיפטר לגמרי מיצר הרע, בְּיוֹם הַשִּׁבְתָּ שִׁישׁוּ וְשִׁמְחוּ כי בשבת אין לכם עסק עם הרע, מדוע, כי בשבת זכיתם למדרגת 'פסקה זוהמתן' כְּמִקְבְּלֵי מִתֵּן נִחְלִיאֵל, ולכן מדי שבת בשבתו שִׁישׁוּ וְשִׁמְחוּ, כי זכיתם למצוא מנוחה, גַּם שְׁאוּ יִדְיָכֶם קוֹדֵשׁ הֵן יָד יָמִין וְהֵן יָד שְׂמָאל, וְאָמְרוּ לֹא'ל, בְּרוּךְ יְדוֹד אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. ומסיים הפיוט יְדוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲהַבְתָּ תָּמִים, שאנו משתוקקים למדת התמימות, להינצל מקליפת הנחש הקדמוני, ולזכות למתיקות התמימות בשבת קודש וממנה נחיה כל ימות השבוע, אמן ואמן.

היצר הרע היה דבר חיצוני, ומעץ הדעת נכנס היצר הרע בפנים.

בשבת היצר הרע יוצא החוצה

אמנם בשבת קודש פסקה זוהמתן והיצר הרע יוצא החוצה, וכך אנו זוכים בכל שבת קודש, לכו"ע בשבת ניתנה תורה, כשמגיעה שבת - היצר הרע הפנימי פוסק.

וְטוֹעַם מַתִּיקוֹת אֲשֶׁר לֹא טוֹעַם מַעֲוָדוֹ

והקשה הייטב לב והרי אנו נמצאים כאן בעוה"ז למטה מעשרה טפחים, ולא ראינו שהיצר הרע פסק מעמנו לגמרי ביום השבת? וזלה"ק 'ואל תתמה על מה שהאדם יראה לכאורה שעוד לא פסק הזוהמא, כי ידוע תדע כי הכל לפי מעשיו של אדם והכנתו לשבת קודש ולשמירת השבת קודש, כי אם האדם מכין את עצמו בערב שבת קודש ופושט מעליו בגדים הצואים ומסיר הזוהמא של חול, ומפשפש במעשיו היטב הדק וחוזר בתשובה לתקן את אשר עיוות וקלקל מעודו, ומודה ועוזב חטאיו ופשעיו ומקבל על עצמו לבלי לשוב עוד לכסלה כי אם לשמור את דרך עץ החיים והתורה בכל לבבו ונפשו ומאודו, ומקבל שבת בבושת אנפין כמבואר בפרי עץ חיים (שער השבת ריש פ"ג), והיה ביום הששי והכינו את עצמם היטב לקדושת שבת, אז בודאי מקבל התורה מחדש בשבת קודש, על דרך בכל יום יהיו בעיניך כחדשים וטועם מתיקות התורה והמצוה אשר לא טועם מעודו, ופסקה הזוהמא מאצלו'.

להסיר את החלודה - לפני ההגעלה

ולכן אמרו חז"ל (ב"ר יא,ב) אינו דומה מאור פניו של אדם בשבת לימי החול, כי חכמת אדם תאיר פניו (קהלת ח,א), על דרך (שמות לד,לה) כי קרן אור פני משה. אמנם מי שאינו בבחינה זו ולא שב בתשובה כראוי, הלא אמרו (תענית טז). הטובל ושרץ בידו כו', והאיך ימשוך עליו קדושת שבת וקבלת התורה והוא עצמו אינו מן המוכן לזה, ולכן לא נפסק מאתו הזוהמא. [ככלי

הייתה שמחה גדולה בעליונים

וכתוב שם באמרי פינחס ששמע מרבי ישראל בן הרב רבי שלמה זי"ע בשם דודו רבי יוסף מגיד מישרים מפולנאה [לא ידוע לנו למי הכוונה, מדובר על צדיקים קדושים תלמידי הבעש"ט והמגיד זי"ע] שישן פעם שנת צהריים וראה בחלומו מראה גדול שהוא עולה בעולמות העליונים והייתה שם שמחה גדולה, וכששאל 'לשמחה מה זו עושה' אמרו לו שהרבי רבי זושא אמר את הדיבורים הנ"ל, דהיינו הר"ת על **תשובה**, ומזה נעשה שמחה גדולה.

כי בדורות שלפני זה אמרו נוטריקון אחר על **תשובה**, תענית שק ואפר בכיה הספד, ועתה ביאר הרבי רבי זושא פירוש חדש, ולכן הייתה שמחה גדולה בשמים.

רבי זושא הגיע לפולנאה

ואמרו לו לרבי יוסף בחלום, וזה לך האות שהמראה אמת, כי תיכף בהקיצך משנתך יבא רבי זושא לעירך פולנאה, וכך הוה שתיכף בהקיצו משנתו נעשה רעש גדול בעיר, ויצאו הכל לקבל את פני הרבי רבי זושא. ולא היה יכול רבי יוסף להתאפק, ונכנס עם הרבי רבי זושא בחדר לפני מחדר וסיפר לו את מה שראה אמש בחלום, שאמרו בשמים את הר"ת שלו והיתה שמחה גדולה מאד בשמים.

ברגע של גאווה מפסידים הכל

תיכף התחיל הרבי רבי זושא לבכות בכיה גדולה ואמר 'כן כן, כל המדרגות האלה אפשר להפסיד ברגע אחד...!' שלא ליפול ח"ו לפניה זרה לרגע אחד. וכמו שאמר הבעש"ט זי"ע על עצמו כשנתגלו אליו ביחד אליהו הנביא ואחיה השילוני, שכל המדרגות האלו יכול אדם להפסיד ברגע אחד של גאווה. [את כל הסיפור הזה כתב גם הרה"ק מסלאנים זי"ע בספרו 'בית אברהם' מאמרי ראש השנה].

איך אומרים על הקב"ה שהוא תם?!

באותו מעמד אמר הרבי רבי זושא ע"פ מש"כ במחזור ימים הנוראים וכל מאמינים שהוא שופט צדק, התם ומתמים עם תמימים. וכל מאמינים שהוא תמים פגעלו, וצריך להבין איך לומר על הקב"ה שהוא תם, והרי

יום ראשון ז אלול תשפה

(מס' שיעור 41974488)

התם ומתמים עם תמימים - תמים תהיה בפסוק הנבואה {א'}

יעסוק בתשובה או בשאר מצוות?

בשבוע שעבר (ד' אלול פ"ה) הזכרנו בשיעור את דברי הרבי רבי זושא זי"ע, ורצינו להעמיד הדברים על דיוקם ולהתבונן בהם ביתר שאת. כתוב ב'אמרי פינחס' שנכדו של הרה"ק רבי פייביש'ל ז'באריז'ער זי"ע אמר בשם זקנו שאמר בשם הרה"ק רבי וועלוול ז'באריז'ער זי"ע בנו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע ע"פ דברי הגמ' במסכת שבת (קנג.) שצריך אדם להתבונן בכל יום שמא הוא יומו האחרון, וישוב בתשובה, ונמצא כל ימיו בתשובה. וקשה והרי תשובה היא מצוה ממצוות ה', יש בה פרטים איך לקיימה ע"י עזיבת החטא, חרטה, קבלה לעתיד, ווידוי דברים, ואיך שייך להיות 'כל ימיו בתשובה', והרי צריך זמן לקיים עוד מצוות, וכי גם בשעה שמניח תפילין, או מבקר חולים, הוא גם יעסוק בתשובה?! בשלמא אם אומרים 'שיהיו כל ימיו במצוות ומעשים טובים', ניחא, אבל איך שייך להיות 'כל ימיו בתשובה'? אילו היה כתוב שישב בתשובה כל יום ויום, היה מובן שצריך להקדיש זמן מיוחד בכל יום לשוב בתשובה, אבל הלשון 'כל ימיו בתשובה' משמע שכל היום מהחל ועד כלה ישוב בתשובה.

באמת שייך שיהיו כל ימיו בתשובה

על קושיא זו אמר הרבי רבי זושא שראשי התיבות של **תשובה** הוא **תמים תהיה עם ה' אלהיך, שויתי ה' לנגדי תמיד, ואהבת לרעך כמוך, בכל דרכיך דעהו, והצנע לכת עם אלהיך**. ולפי זה באמת שייך שיהיו **כל ימיו בתשובה** כי באמת מהבוקר ועד הערב צריך אדם להיות עסוק בחמש עבודות האלה, תמימות, שוית, הצנע לכת, ובמצות שבין אדם לחבירו 'ואהבת לרעך כמוך', ובכל מעשיו 'בכל דרכיך דעהו'.

מעולם לא היה לו רע

מכל סיפורי החסידים הרבי רבי זושא מצטייר כמופלא בעבודת התמימות, באו לשאול אותו איך לקבל יסורים באהבה ולברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, אמר שמעולם לא היה לו יום רע, ממש כדברי רש"י 'כל מה שבא עליך קבל בתמימות'. אבל עדיין צריכין אנו למודעי מה הפירוש הפשוט בהתם ומתתם עם תמימים, שהרי כשנתחבר פיוט הזה, עוד לא נתגלה הר"ת של הרבי רבי זושא...

פיוט של תמימות

ואגב נזכיר שבאמירת פיוט זה בעצמו נדרשת מאד עבודת התמימות. כי במשך הדורות נקבע המנהג שהקהל אומרים שני קטעים שני קטעים בקול, ומחברים שני דברים שאין בכלל קשר ביניהם, וגם מחברים משני אותיות שאינם שוות, א' עם ב', ב' עם ג', כמו 'וכל מאמינים שהוא שופט צדק: התם ומתתם עם תמימים'. ובאמת אילו היו מזמרים כפי פירוש הדברים, היו אומרים שני בבות מאותה אות השוה שיש ביניהם חיבור, כמו התם ומתתם עם תמימים: וכל מאמינים שהוא תמים פועלו. וכן בשאר האותיות ע"ש. ובימינו כבר נאמרו כמה וכמה פירושים איך לצרף בין הדברים שאין ביניהם קשר, כי ע"פ החכמה וההגיון השכלי היה צריך לשנות הסדר ולומר א'א', ב'ב' ג'ג', שהדברים מחוברים בפשטות. אך עלינו ללכת בתמימות ופשטות ולא לשנות מדרכי אבותינו, ולזמר כמנהג ישראל.

המעננים והקסמים - אין כל דבריהם אמת

וכדי לבא לביאור התם ומתתם עם תמימים, נרחיב תחילה בארוכה בענין מצות 'תמים תהיה' ואי"ה בשיעור הבא נשוב אל הביאור.

הרמב"ן עה"פ לא תלמד לעשות וגו' כתב וזלה"ק 'ואסר לך הנחשים והקסמים בעבור שעשה לך מעלה גדולה לתתך עליון על כל גויי הארץ שיקים בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו, ואתה תשמע ממנו מה יפעל א"ל ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם ומנחש, שיקבלו אותם מן הכוכבים או מן השפלים בשרי מעלה שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל הצריך, אבל הנבואה תודיע חפץ השם ולא יפול דבר מכל

ברש"י מבואר במצות 'תמים תהיה' שיש לנו להתנהג עם הקב"ה בתמימות, לא לחקור אחר העתידות ולקבל כל מה שבא עלינו בתמימות, איך שייך דבר כזה כלפי הקב"ה שהוא מקור החכמה והשכל, ויודע הכל מתחילה ועד סוף, היה הוה ויהיה, איך שייך בו תמימות שהוא ענין של התבטלות?

האריז"ל חיבב את הפיוט וכל מאמינים

היום חפשתי בכל המחזורים ולא מצאתי ביאור רחב בזה, רק סודות ושמות הקדושים היוצאים מתיבות התם ומתתם עם תמימים, כנודע שהאריז"ל חיבב מאד את הפיוט וכל מאמינים וגילה בו רזין דרזין, שמות נוראים היוצאים מתיבותיו, אע"פ שבדרך כלל האריז"ל לא היה אומר הפיוטים, רק מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה, אעפ"כ היה מחבב פיוטי האשכנזים, כמבואר בשער הכוונות, ובפיוט וכל מאמינים גילה סודות ורמזים עליונים מאד. [מייסד הפיוט הוא 'ינאי' הקדמון].

להתחיל מהתמימות

וביאר הרבי רבי זושא ע"פ דרכו, כמו שאמרנו בר"ת **דתשובה** שהאות הראשונה היא ת' ר"ת תמים תהיה, והוא הראשון מחמשת העבודות הרמוזים בתיבת תשוב"ה, והבא ליטהר מסייעין אותו, כשאדם בא לשוב בתשובה ושואל 'באיזה עבודה אתחיל', אומרים לו שיתחיל בתמימות, שהוא הראשון בר"ת **דתשובה**, והבא ליטהר מסייעין אותו שע"ז יזכה להמשיך ולקיים שאר העבודות, **שויתי ה' לנגדי תמיד, ואהבת לרעך כמוך, בכל דרכיך דעהו, והצנע לכת עם אלהיך**. ועפ"ז ביאר **התם ומתתם עם תמימים**, כלומר שזה האדם הבא לשוב והתחיל בעבודת התמימות כנ"ל, הקב"ה משלים ומתמם עם תמימים, כי הבא ליטהר מסייעין אותו להשלים עד **והצנע לכת עם אלהיך**. כי אי אפשר להתחיל מזה, ההתחלה צריכה להיות בעבודת התמימות, וכדברי רש"י שלא לחקור אחר העתידות, רק תצפה לו ותקבל כל מה שבא עליך בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו ויסייע בעדך להשלים כל עבודת התשוב"ה.

תמים תהיה סותר את ענין הנבואה?

עוד צ"ע שרש"י ביאר על 'תמים תהיה' שלא תחקור אחר עתידות כלל, אלא כל מה שבא עליך תקבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו, אם אמרנו שהטעם שלא ללכת למעוננים הוא רק משום שיש לך לשאול מהנביא, א"כ איך אמרת שלא לחקור אחר עתידות כלל? הרי ברמב"ן מבואר שאנו חוקרים יותר מהגויים, כי הקוסמים לא אומרים להם את כל האמת, ונביאי האמת אומרים כל האמת? וכי ענין הנבואה ניתנה רק למי שאינו מקיים תמים תהיה ע"פ המבואר ברש"י? אתמהא!

איך שאול שאל בעלת אוב?

ב'אור החיים' הק' בפסוקים אלו מקשה קושיא גדולה, בספר שמואל כתוב מעשה שהיה בשאול המלך, במלחמת פלישתים האחרונה שבימיו, הייתה אז סכנה גדולה מאד, כי פלישתים רבים באו להילחם בישראל, וזה היה כמה שנים לאחר ששמואל הנביא כבר מת, וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְּשׁוֹנִים וַיִּקְבֹּץ שָׁאוּל אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּגִלְבָּעַ: [גִּלְבָּעַ סְמוּכָה לְשׁוֹנִים, מְקוֹם מְגוּרֵיהֶם שֶׁל הָאֲשֵׁה הַשׁוֹנִמִּית - אֲשֶׁה גְדוֹלָה (מְלָכִים ב, ד, ח), וְהוּא סְמוּךְ לַהֲרַ תְּבוּרָה]. וַיֵּרָא שָׁאוּל אֶת מַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים וַיֵּרָא וַיַּחֲרֹד לְבֹ מָאֹד: וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בַּה' [בְּתַפִּילָה] וְלֹא עָנָהוּ ה' גַּם בְּחִלְמוֹת גַּם בְּאִוְרִים גַּם בַּנְּבִיאִים: וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדִיו בְּקֶשׁוּ לִי אִשֶּׁת בַּעֲלַת אֹב וְאֶלְכָה אֵלֶיהָ וְאֶדְרָשָׁה בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו הִנֵּה אִשֶּׁת בַּעֲלַת אֹב בְּעֵין דֹּדוֹ.

אחרי שהרג את בעלי האוב - נזקק לזה

בתחילת הפרק (פסוק ג) כתוב וְשָׁאוּל הֵסִיר הָאֲבוֹת וְאֶת הַיָּדְעָנִים מִהָאָרֶץ, ולכן היה צריך לחפש אם נשארה בעלת אוב, וחז"ל⁹ גילו שהיא הייתה אמו של אבנר בן נר

9 פרקי דרבי אליעזר (לג) ב"א ויראה משאול בן קיש שהסיר את האבות ואת הידעונים, וחזר ואהב אשר שנא, והלך אל עין דאר אל אשה צפנניה, אמו של אבנר, ושאלה באוב, והעלתה לו שמואל, ועלו עמו אחרים, וכסבורין שהגיע תחית המתים, ויראתה האשה ונבהלה מאד, שנאמר [ש"א

דבריה, והוא שיפרש (בפסוק כב) הוא הדבר אשר לא דברו ה' והנה אתה חלקו וסגולתו שומע עצתו מפיו, והם חלק המזלות הולכים אחריהם, וזה טעם לא כן נתן לך ה' אלהיך, שלא נתן לך כאשר נתן להם, כטעם אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים (לעיל ד, יט) כאשר פירשתי (ויקרא יח, כה) ובספרי (שופטים קעד), אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, שמא תאמר, להם יש במה לשאול ולי אין לי, תלמוד לומר ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך והנה זו ראייה בכל מה שפירשנו, כי הנחשים שורש דבר נמצא בהם ולכן היה לישראל טענה במניעה מהם'.

לרמב"ם; בדברי המעוננים אין אמת כלל

בענין זה הרמב"ן מתווכח עם הרמב"ם שכתב שאין שום אמת בדברי המעוננים והמכשפים, הכל שקר ושוא נתעה, [הארכנו בדבריהם בשיעורי ספר איוב בערב] והרמב"ם כתב שכל מי שחושב שיש בדבריהם אמת, הוא מן הסכלות. אבל דעת הרמב"ן לאידך גיסא, כי מוכיח מדברי חז"ל 'ששורש דבר נמצא בהם', ולכן היה לישראל טענה מדוע אין לנו את מי לשאול נסתרות ועתידות, לזאת אמר לנו הקב"ה 'נביא מקרבך', והוא יגיד לך את האמת האמתית הרבה יותר מדברי המעוננים והקוסמים, וכהמשך פסוקי הפרשה שזהו סימן לנביא אמת כשדבריו יתקיימו, משא"כ מעוננים וקוסמים ששואבים את ידיעותיהם מכוכבים ושרי מעלה שאין בדבריהם כל אמת.

כשאין נביא מותר ללכת לקוסם?

מדברי הרמב"ן יש ראייה גדולה לדבריו הנוראים של האור החיים הק' זי"ע שמכיון שהתורה נתנה טעם למה לא ללכת למעוננים וקוסמים כי יש לנו נביא, פי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, נביא מקרבך מאחיה פמני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעו, א"כ כשיש זמן שאין לנו נביאי אמת, א"כ לכאן אין איסור ללכת למעוננים וקוסמים?

שאל בַּחִיר ה' (שמואל ב, כא, ו) נקי מן החטא כתינוק בן יומו, איך הייתה כזאת שהוא הולך לשאול באוב וידעוני, ובאותו מעמד הוא מתבשר שהוא עתיד לשבת בגן עדן עם שמואל הנביא עליו השלום?

באופן כזה אין איסור לשאול באוב

וביאר האור החיים הק' על פי האמור בסמיכות פסוקי הפרשה שלמדנו שכל האיסור הוא רק משום שנביא מקרבך מאחיק כמוני... א"כ משמע שאם כבר שאל בנביאים ולא קיבל תשובה, שוב אין זו עבירה. באור החיים הק' לא כתוב שבאופן כזה מותר אלא כתב 'שכן הבין שאול' שבאופן כזה אין איסור לשאול בבעלת אוב, כי ה' אסר רק באופן שיקום נביא, אבל זולת זה, אם יצטרכו לדעת, שאול ישאל בהם.

לשיטת הרמב"ם - האיסור נשאר

וכמובן שלדעת הרמב"ם שאין בהם ממש כלל, והקב"ה ביקש להרחיק אותנו משקר ושטות, פשוט וברור שלא הותר הדבר גם כשאין לנו נביא, אבל להרמב"ן ש'שורש דבר נמצא בהם', ויש בהם הרבה דברים שהם כן מכוונים אל האמת, א"כ כשאין שייך לברר האמת אצל נביאי ה', סבר שאול שמותר לשאול בבעלת אוב.

דַּרְשׁ בָּאוֹב - וְלֹא דַּרְשׁ בַּה'

ולאחר שבאור החיים הק' כתב שכך סבר שאול בחיר ה', א"כ מנא לן שאין זו ההלכה באמת? בספר דברי הימים יש הרבה השלמות שלא כתובים בספרי הנביאים, ועזרא הסופר כותב שם כך (דה"י א, יג) וַיָּמָת שָׁאוּל בְּמַעְלוֹ אֲשֶׁר מָעַל בַּה' עַל דְּבַר ה' אֲשֶׁר לֹא שָׁמַר וְגַם לְשָׁאוּל בָּאוֹב לְדְרוֹשׁ, וְלֹא דַּרְשׁ בַּה' וַיִּמְיֹתָהּ וַיִּסָּב אֶת הַמְּלוּכָה לְדָוִיד בֶּן יִשָּׁי. א"כ ודאי שלהלכה אסור לשאול באוב גם כשאין נביא.

בענייני חולין מותר לעשות ניסויים

וכתב בשו"ת 'עונג יו"ט' (מגאוני ליטא) זי"ע בהקדמת הספר אות ח', 'ובאמת חלילה לחשוב על שאול בחיר ד' שיעשה דבר במזיד נגד חוקי התורה, אבל נראה שהענין מבואר בפסוק הנ"ל וַיָּמָת שָׁאוּל בְּמַעְלוֹ אֲשֶׁר מָעַל בַּה' עַל דְּבַר ה' אֲשֶׁר לֹא שָׁמַר וְגַם לְשָׁאוּל בָּאוֹב לְדְרוֹשׁ. ויש להבין במה שאמר בְּמַעְלוֹ אֲשֶׁר מָעַל בַּה'.

ראש הסנהדרין, וביאר החיד"א זי"ע (חומת אנך שמואל א, כח) ע"פ המבואר בגמ' (שבת עה.) שהסנהדרין היו צריכים להיות בקיאים בענייני כישוף כדי לדעת את מי להמית ע"פ דין תורה, ונשים מצליחות בזה יותר מן האנשים, כמ"ש 'מכשפה לא תחיה', ולא רצו סנהדרין בעצמם להיכנס ללימודים האלו, לכן אבנר ביקש מאמו שתלמד את הדברים האלו, והיא למדה רק כדי להורות בזה.

אשת צַפְנִיָּה אִמּוֹ שֶׁל אֲבִנֵּר הִייתה בעלת האוב

וַיִּתְחַפֵּשׂ שָׁאוּל וַיִּלְבֹּשׂ בְּגָדִים אֲחֵרִים וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁנֵי אֲנָשָׁיִם עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל הָאִשָּׁה לְיִלְהָ וַיֹּאמֶר קֶסְמִי נָא לִי בָּאוֹב וְהָעֲלִי לִי אֶת אֲשֶׁר אֹמַר אֵלַיךְ: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה יֹדֵעַת אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁאוּל אֲשֶׁר הִכְרִית אֶת הָאֲבוֹת וְאֶת הַיָּדְעָנִי מִן הָאָרֶץ וְלָמָּה אַתָּה מִתְנַקֵּשׁ בְּנִפְשִׁי לְהַמִּיתֵנִי: [כמובן שהיא לא ידעה שהוא עצמו שאול הדובר אליה] וַיִּשָּׁבַע לָהּ שָׁאוּל בַּה' לֵאמֹר חֵי ה' אִם יִקְרָךְ עֵוֹן בְּדִבְרֵי הַזֶּה: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶת מִי אֶעֱלֶה לָּךְ וַיֹּאמֶר אֶת שְׁמוּאֵל הָעֲלִי לִי: וַתֵּרָא הָאִשָּׁה אֶת שְׁמוּאֵל וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל שָׁאוּל לֵאמֹר לָמָּה רָמִיתָנִי וְאַתָּה שָׁאוּל: וַיֹּאמֶר לָהּ הִמָּלֶךְ אֶל תִּירָאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל שָׁאוּל אֱלֹהִים רָאִיתִי עֲלִים מִן הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר לָהּ מַה תֹּאמַר וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקֵן עֹלָה וְהוּא עֹטָה מַעֲלִי וַיִּדַּע שָׁאוּל כִּי שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקְדֹּ אַפָּיִם אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אוֹתִי וַיֹּאמֶר שָׁאוּל צַר לִי מְאֹד וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וָאֱלֹהִים סָר מֵעָלַי וְלֹא עָנְנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם בַּחֲלָמוֹת וְאֶקְרָא לָהּ לְהוֹדִיעָנִי מָה אֶעֱשֶׂה:

שאל יהיה בגן עדן עם שמואל הנביא

ואז שמואל אמר לו איך יצא למלחמה, ובישר לו שהוא ימות במלחמה ויעלה לשמים ומָחָר אַתָּה וּבְנֶיךָ עִמִּי דהיינו עמו במחיצתו בגן עדן (ברכות יב:). וצ"ע שהרי

כח, יג] וַיֹּאמֶר לָהּ הִמָּלֶךְ אֶל תִּירָאִי. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים צַדִּיקִים הֲרֵבָה פִּיּוּצָא בּוֹ עָלוּ עִמּוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה.

לא מתאים לרוח התקופה...

הרמב"ם לימד קל וחומר ממעילה, שהוא חפץ גשמי אך כיון שנקרא שם ה' עליו, נתקדש ואסור למעול בו, קל וחומר במצוות התורה שחקק לנו ה', אין לשחק בהם ואין לבעוט ולזלזל, ולשקר שהדורות השתנו וממילא אין איסור לעשות מלאכה בשבת באלקטרי וכדו', הרי זה כמועל בהקדש, כי נוהג מנהג חול במצוה קדושה שבתורת ה'.

מה נקרא מעילה?

וכתב ה'עונג יו"ט' שע"פ דברי הרמב"ם נוכל להבין מדוע כתוב **בְּמַעַל אֲשֶׁר מָעַל** על שאול בחיר ה' שנאמר עליו (ש"א יג, א) **בֶּן שָׁנָה שָׂאוֹל בְּמָלְכוֹ** ודרשו ז"ל (יומא כב:) כבן שנה, שלא טעם טעם חטא. כי לא ביטל מצות עשה בידים ח"ו, אלא ויָמַת שָׂאוֹל בְּמַעַל אֲשֶׁר מָעַל בַּה' עַל דְּבַר ה' אֲשֶׁר לֹא שָׁמַר שְׁמֵהּ שְׁמֵהּ שְׁמֵהּ הַנְּבִיא בַּמַּלְחָמָה **עַמְלִיק**, וְגַם לְשָׂאוֹל בְּאֹיֵב לְדָרוֹשׁ, גַּם זֶה נֶחֱשַׁב כַּמַּעֲלָה. דהיינו שבשני הדברים האלו חישב מחשבות לבטל מעליו המצות שלא **יתחייב** בה, וכאמור בדברי האור החיים הק' לעיל שאם יש נביא אסור ללכת אל מעוננים וקוסמים, וכשהנביא לא ענה, הבין שהותר לו לדרוש בבעלת אוב כיון שהוא דבר שהציבור צריך לו.

אם אין תשובה מהנביא מותר ללכת אל קוסמים?

והרי הכתוב אומר 'כי הגויים האלה אל מעוננים וקוסמים...' והרמב"ן כתב שהם אומרים אמת אלא שאין זו אמת שלימה, וְאַתָּה לֹא כֵן נִתֵּן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ, נְבִיא מְקַרְבֶּה מֵאַחֶיךָ כְּמִנֵּי יָקִים לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוֹן, עדיף שתלך לנביא ה' שהוא אומר אמת ברורה. ובספרי מבואר שאם תטען טענה מדוע לגויים יש את מי לשאול ולך אין את מי לשאול, לכן אני מבשר לך שגם לך יש את מי לשאול, אך כשנוהגים מנהג חול בדברי קדושה התוצאה הייתה המבוכה הזאת שאם שאלנו את הנביא ולא קבלנו תשובה, נלך אל מעוננים וקוסמים לשאול ולברר, וכך הבין שאול.

וכי מה ענין זה ללשון **מעילה**. אולם יובן הדברים עפ"י לשון הזהב של הרמב"ם ז"ל: כי נודע דרכו של הרמב"ם בסיום פרקי הלכה הוא מזכיר דבר אגדה למשוך את הלב במתיקות נפלאה, ובסוף הלכות מעילה בהקדש מאריך יותר מבכל שאר הלכות התורה, וזלה"ק (מעילה ח, ח) 'ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינים כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו, ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול'.

ב'לוח תרי"ג מצוות' אין לשחק ב'כפתורים'

בשאר עניני החולין - יכול אדם לנסות ולהמה, אם לא הצליח בצד ימין, ינסה בצד שמאל, גם אם כתוב שאסור לגשת הוא יכול לנסות שמא בכל זאת הוא יוכל לגשת, וכמ"ש פרשת כי תצא לגבי פרנסת האדם וְאֵלָיו הוּא נִשְׁאָ אֶת נַפְשׁוֹ, שאדם מסכן את עצמו בעבור רצונותיו של חול (ב"מ קיא:). או כשנופל האלקטרי בבית, ואינו יודע איזה מתג גרם לקלקול, דרכו של אדם לגשת אל הלוח ולנסות להרים כל מיני כפתורים אע"פ שאינו בקי כלל בחכמת האלקטרי, הוא משחק בכמה כפתורים עד שמשיב את האור לבית. אבל בדברי התורה"ק לא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו. ב'לוח תרי"ג מצוות' אי אפשר לשחק עם הכפתורים להעלות ולהוריד, זו קליפת הרפורמים שמנסים להסתדר ולמצוא פתרונות לבעיות ההלכה, והרמב"ם מזהיר שאי אפשר לנהוג מנהג חול במצוות ה' שהם קודש קדשים.

קל וחומר ממעילה

והרמב"ם מביא ראיה פלאית ליסוד זה 'בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה, ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו, וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה', ואפילו היה שוגג צריך כפרה, קל וחומר למצוה שחקק לנו הקב"ה, שלא יבעט האדם בהן, מפני שלא ידע טעמן, ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם, ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול'.

התוה"ק התפללה לפני ה' ששלמה יכשל

אמרו חז"ל¹⁰ שהתוה"ק בעצמה התפללה לפני כסא הכבוד ששלמה כן יכשל ויסור לבבו ע"י דעה קלה של אשה, וכמ"ש (מלכים א, יא, ד) וַיְהִי לַיְלָה זָקְנָה שְׁלֹמֹה, זָקֵן שֶׁקָּנָה חֲכָמָה, הוֹסִיף חֲכָמָה עַל חֲכָמָתוֹ הַמוֹפְלָגָה, אַעפ"כ כְּתוּב בַּהֲמִשָּׁךְ הַפְּסוּק נִשְׁיּוּ הָטוּ אֶת לִבָּבוֹ. נִסּוּ שֶׁלֹא כְּדֹרֶךְ הַטְּבַע נַעֲשֶׂה בִּזְזָה, וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁהִיא 'מַעֲלִילָה' בְּאִיסוּר לֹא שֶׁבִּתּוּרָה, תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ, אִם הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת לֹא יִרְבֶּה, כִּךְ הוּא לְנֹצֵחַ נֹצָחִים.

המצוות שנתגלה טעמים - נכשל בהן גדול העולם

וכן מבואר בגמ', (סנהדרין כא:): מפני מה לא נתגלו טעמי תורה - שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם... דהיינו שאין ללכת אחר סברת טעמי המצוות שבתורה, ועל אחת כמה וכמה במצוות שלא כתוב בהם טעם בתורה, אסור ללכת אחר שכלו לומר שהטעם הוא כך וכך, וממילא כשהטעם לא שייך הוא סומך להטות ממצות ה' ח"ו, אין לך מעילה בהקדש גדול מזה.

למה באמת גילו את טעם האיסורים האלו?

אמנם עדיין צריך להבין מדוע באמת הפסוק כתב את טעם האיסורים האלו? והרי זה מה שגרם לו לומר 'אני ארבה ולא אסור'. אלא שבא הכתוב ללמדנו קל וחומר, ומה במקום שכתוב בו טעם, אין ללכת אחר טעם המצוה, כ"ש כשאין הכתוב אומר טעם, שאסור למעול בהקדש וללכת אחר שכלו וחכמתו ח"ו.

נדרשת תמימות - ולא לפנות לקוסמים

ולכן סמך הפסוק לאיסור קוסמים ומעוננים 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', כדי שיבין האדם שאע"פ שיש אפשרות לעשות פשט'לאך כאילו שאם אין נבואה מותר ללכת אל המעוננים וקוסמים, ולכך נדרשת מהאדם מדת התמימות ולא ללכת בשום פנים ואופן אל המעוננים והקוסמים.

כלפי מצוות התורה אין להחליט לבד

אלא ששאול בחיר ה', ראה שלצורך כלל ישראל אין לו ברירה, ולכן 'מעל' והלך אליהם, וכמבואר בלשון הרמב"ם ששייך בזה לשון מעילה כשמתמשים בהחלטה מושכלת כלפי מצות ה'. החלטות מושכלות מותרות לענייני משא ומתן וכדו', אבל כלפי מצות התורה אין להחליט לבד.

אשה תסיר לבבו של החכם מכל האדם?

וכן כתוב לשון מעילה כלפי שלמה המלך ע"ה, שבתורה הק' כתוב רק לא יִרְבֶּה לוֹ סוֹסִים וְלֹא יִשִּׁיב אֶת הָעַם מִצִּירֵיהֶם לְמַעַן הִרְבוֹת סוֹס וְהָ אָמַר לָכֵם לֹא תִסְפּוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד, וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוּר לִבָּבוֹ וְכִסֵּף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד, אִמַּר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה, אֲנִי אֲרַבֶּה וְלֹא אִסּוּר (סנהדרין כא:). ובאמת שע"פ שכל והגיון יש בזה סברא ישרה, כי כל הסיבה שלא ירבה לו המלך נשים, כי נשים דעתן קלות, והבעל נגרר אחר דעתה הקלה, אבל שלמה המלך שבהיותו בן י"ג שנה השי"ת ברכו בחכמה שאין כמוה בכל העולם, לא יתכן שאשה שדעתה קלה תסיר לבבו של החכם מכל האדם. כך הוא החשבון הפשוט ע"פ סברא ישרה.

החלטה מושכלת במצות ה' - זו 'מעילה'

שלמה המלך ע"ה החליט החלטה מושכלת והירבה לו נשים, וכמבואר באריז"ל סוד הענין שביקש לתקן בשורש את קליפת נגה, ולכן נשא אלף שנים. ובלשון הרמב"ם זה נקרא 'מעילה' שהשתמש בהחלטה מושכלת במצוה של הקב"ה, נהג מנהג חול בקודש, שזהו ענין מעילה.

10 **נחומא** (וארא סימן ב) אמר ר"י בן לוי, עלה יו"ד ונשתטחה לפני הקב"ה, אמרה לפניו רבש"ע הכתבתה בתורתך אות אחת לבטלה, תני רשב"י עלה ספר משנה תורה לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע הרי שלמה ביקש לעקור יו"ד ממני שכתבת בי לא ירבה לו סוסים, לא ירבה לו נשים וכסף וזהב לא ירבה לו מאד.

סברת שאול נחשבה כמעילה

ב'עונג יו"ט' לא הבין את דברי האוה"ח הק', אלא שכתב שהסברא הזאת ששאול המלך הבין כך, זה נחשב כמעילה בה', כי למד את הפסוקים באופן כזה שבמצב שלו הדין הוא באופן אחר. והוא התנצל לפני שמואל הנביא ששאל אותו מדוע אתה מעלה אותי באוב, שמכיון ששאל את הנביאים ולא ענהו ה', וזה דבר שהציבור צריך לו, לכן העלהו באוב. אבל באמת לא נתקבלה טענתו, והראיה שהכתוב בדברי הימים אומר וַיָּמָת שְׁאוּל בְּמַעַל אֲשֶׁר מָעַל בָּה' עַל דְּבַר ה' אֲשֶׁר לֹא שָׁמַר וְגַם לְשְׁאוּל בָּאוּב לְדְרוֹשׁ. כי אדם צריך לכופף אזנו ולא לבדות דברים מלבו.

זה המקור של הרמב"ם

ויתכן שמכאן למד הרמב"ם את דבריו הנ"ל שלומר טעם במצות שבתורה ועי"ז לשנות את הדין, נחשב כמעילה.

לאנשים כשרים אין שייכות ל'מורה נבוכים'

ובאמת שזה בעצמו מעלת קדושת רבינו הרמב"ם זי"ע, שבספר יד החזקה בדבריו הנ"ל, הוא בעצם אומר שמי שמחבר ספר 'מורה נבוכים' אחת דתו, אע"פ שהוא בעצמו חיבר ספר 'מורה נבוכים' ושם נתן טעם לכל המצוות, עשה כן כדי להוציא אנשים שנבוכו בדרכם, אבל לאנשים כשרים אין שייכות כלל ל'מורה נבוכים', עליהם ללמוד רק את דברי הרמב"ם בסוף הל' מעילה, המובא בעונג יו"ט כנ"ל 'ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו, ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול'.

למה אם בעליו עמו לא ישלים?

כי במשפטי התורה בוודאי צריך להתייגע ולהתבונן לדעת סוד הענין כפי כוחו, אבל יש דברים שלא ימצא בהם טעמים, וכגון דין שאלה בבעלים שהוא פטור, השואל שכל הנאה שלו, ובדרך כלל דינו חמור יותר מכל השומרים שהרי הוא חייב אפילו על 'אונס', אעפ"כ אם בשעה ששאל את החפץ הסביר המשאל לשואל

איך החפץ הזה פועל, והשאל גם את עצמו עמו, אזי השואל פטור אפילו אם יפשע בחפץ! וכי יש לזה סברא שכלית? [בשנים קודמות השתדלנו להביא כמה דרכי ביאור בזה]. ועל זה כותב הרמב"ם שדבר שלא ימצא לו טעם, אל יהי קל בעיניו, אל תנסה להסביר את זה בשכל שלך, תתבטל לשכל האלקי שיש בתוה"ק ואל תמעול מעל בתורה.

התורה מאריכה להורות לנו ללכת בתמימות

וכן לענין מעוננים וקוסמים הכתוב מאריך להורות לנו ללכת בתמימות, לֹא יִמָּצֵא בָּךְ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ קִסָּם קִסָּמִים מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמַכְשֵׁף: וְחָבֵר חָבֵר וְשֹׁאֵל אוֹב וַיִּדְעֵנִי וְדָרַשׁ אֶל הַמֵּתִים... תָּמִיד תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ: כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֵל מְעֻנָּנִים וְאֵל קִסָּמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נִתֵּן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ: נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמוֹנִי יָקִים לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֵלֶיךָ תִּשְׁמָעוּן.

היכן מסתיימת עליית רביעי?

בקריאת התורה מפסיקים אחר פסוק תָּמִיד תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ, ואח"כ בעליית החמישי מתחיל הקורא כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם, כדי שלא יטעו לחשוב שכל האיסור לפנות אל אוֹב וידעוני הוא רק בגלל שיש נביא מקרבך, אך כשהנביא אינו עונה תשובה, מותר ח"ו לפנות אל אוֹב וידעוני. לכן מפסיקים בתָּמִיד תִּהְיֶה שלא יגיעו לטעות כזו. ומה שגם שבפרשת קדושים לא כתוב בכלל את המשך הפסוק 'נביא מקרבך', רק כתוב (ויקרא יט, לא) אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֲבֹת וְאֶל הַיִּדְעָנִים אֵל תִּבְקְשׁוּ לְטִמְאָה בָּהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. וכן בסיום הפרשה: וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעָנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בָּאָבֹן יִרְגְּמוּ אוֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם. ולא הסמיך כלל ענין ה'נביא מקרבך'.

רק בפרשת שופטים נסמך הפסוק הזה, ושואל המלך בנה את ההיתר על הסמיכות הזו, והלך לשאול בעלת אוב.

מדוע באמת הפסוקים נסמכו?

ועדיין צ"ע מדוע הכתוב הסמיך את הפסוק 'נביא מקרבך' והלא זה גרם לשאול למעול בזה? ובאמת

באמת עלינו להיות תמימים, מדוע הפסוק נתן לנו אפשרות של חקירה אצל הנביאים?

לבכות לה' שיהיה לנו נביא

ולדברי הנצי"ב י"ל שעדיין אסור לפנות גם היום אל הקוסמים כי הכתוב כותב על שאול המלך 'במעלו' משום שהיה לו לבכות לפני ה' ששיבנו בדרכי הקדושה, א"כ גם עלינו נאמר כן, שאין לנו לפנות לקוסמים רק לבכות לפני ה' שיביא לנו במהרה את משיח צדקינו, וישיב לנו את נביאי האמת וצדק.

טוב לחסות בַּה' אפי' בחושך

וביאר השפת אמת (תרנ"ב) וזלה"ק 'ואנחנו היום שאין לנו נביאים צריכין להתחזק באמונה זו שלא לסור אחר חכמת הטבע. ובוזה נוכל לתקן מה שחטאנו בעוד שהי' לנו נביאים ומ"מ עזבנו דברי הנביא ונמשכנו אחר חכמות חיצונות ולכן צריכין עתה לשוב בתשובה אפי' בחסרון הנבואה לקיים בנו עם עני ודל. עני בדעת. אעפ"כ וחסו בשם ה'. וכת' טוב לחסות בַּה' אפי' בחושך מִפְּטֹחַ פְּאָדָם וּפְנֵי יָבֵימ. והוא הנסיון בזמן הזה'.

לתקן את חטאי העבר

כלומר שמכיון שהיו לנו נביאי אמת בתקופת ביהמ"ק, וחטאנו ולא שמענו בקולם רק הלכנו אחר קוסמים ומעוננים, לכן כיום שאין לנו נבואה עלינו לתקן זאת, ואעפ"כ אנו מחזיקים באמונה בהשי"ת ואין הולכין למעוננים וקוסמים. 'והוא הנסיון בזמן הזה'.

ומבלי להיכנס למבוכה הזאת אם כדעת העונג יו"ט שאעפ"כ יש עבירה ללכת למעוננים, או כדעת הנצי"ב שבאופן של סכנת נפשות צריכים ללכת אליהם, יהיה איך שיהיה, ע"י שאין הולכים לשאול בכוחות הטומאה, וחוסים בשם ה' בלבד, אנו מתקנים מה שחטאנו בזמן הבית.

להתגבר שלא לברר עתידות

ונמצא שאעפ"כ שגם בימינו יש אצל אומות העולם קוסמים שמגלים עתידות, ע"י שאנו מתגברים שלא

שבספר דברי הימים כתוב שזה היה כמעילה. והאור החיים הק' כתב לשון 'שאול הבין', וב'עונג יו"ט' מבאר שההבנה הזאת הייתה לא נכונה.

הכרחי לשאול באוב

אך הנצי"ב מוואלז'ין זי"ע כתב חידוש נפלא שבמעשיו של שאול המלך לא היה שום חטא ושום מעילה, ומסתמא יצא שאול המלך כנגדו בעלותו השמימה. וזלה"ק (העמק דבר, דברים יח,יד) 'כי הגוים האלה וגו' אבל יש לדעת דאע"ג דבהליכות האדם בעולמו של עצמו יש להיות תמים עם ה'. ולא לחקור עתידות וכמאמר בלעם כי לא נחש ביעקב וגו' מ"מ בזמן מלחמה ואין עצה ברורה והרי הוא סכנת נפשות יש לחקור ולדעת. וזהו טעמו של שאול המלך הצדיק ששאל באוב שהרי בפירוש דברה תורה כי אתה לא כן וגו' נביא מקרבך וגו'. מבואר שבזמן שאין נביא ואין אפוד ההכרח לשאול גם באוב והא שנענש על זה כדכתיב בדה"א י' וגם לשאול באוב לדרוש. היינו משום שהוא גרם לזה. והי' לו לשוב ולבקש מה' שיענהו ע"י דברים שבקדושה אבל ודאי ההכרח לדעת מה לעשות'.

שאול הרג את נוב עיר הכהנים

הנצי"ב מבאר את לשון הפסוק בדברי הימים, שמכיון שהוא הרג את נוב עיר הכהנים, ועי"ז נגרם שאיבד את הזכות שיענו לו באורים ותומים, ולכן הוכרח לשאול באוב. והיה לו לשוב לבקש מה' שיענהו בדברים שבקדושה. אבל באמת בעצם השאלה באוב, לא היה כלל חטא.

לשאול באוב או להישאר תמימים?

והנה לדברי הנצי"ב, וכן במקצת לדברי האור החיים הק', צריך עיון גדול מה איתנו אנחנו היום הזה, שזה לנו אלפיים ושלוש מאות שנה שאין לנו נבואה, ואורים ותומים כבר אין לנו מסוף בית שני, וא"כ איך יתקיים בימינו נְבִיא מְקַרְבֶּה מֵאַחֶיךָ פְּמֹנִי יָקִים לָהּ ה' אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן? והרי לאומות העולם יש עד היום הזה כוחות טומאה כמעוננים וקוסמים, ע"פ מהלך הנצי"ב שבמצב שאין נביא מותר ללכת אליהם, האיך נצטוונו במצות התמימות שלא לפנות אליהם? ועוד צ"ע שאם

הייתה כגט כריתות שהקב"ה שלח ע"י ירמי' הנביא, ואיך אמר הנביא אי זה ספר כריתות אִמְכֶם?

משלחה והיא חוזרת

ותירץ החידושי הרי"ם תירוץ מבהיל 'ואמר דאיתא ושלחה לאפוקי למי שמשתלחת וחוזרת, ואנחנו בניי אפי' ישלחנו ח"ו כמה פעמים אין לנו מקום אחר רק חוזרין אליו לעמוד בפתח עד שירחם עלינו. ולכן אין ספר כריתות לנו עכ"ד פח"ח'.

חזרו ללמוד אביי ורבא אחרי אושוויץ

את בני ישראל אי אפשר לגרש כביכול, כי אנו בגדר 'משלחה וחוזרת', אושוויץ הייתה מציאות של גט, אבל זקננו קיימו 'משלחה וחוזרת', חזרו ללמוד אביי ורבא בהתמדה, וחזרו לקיים כל המצוות שבתורה, וכן היה אחר גרוש ספרד ומסעות הצלב.

מוטב שוטה כל ימיו מרשע שעה אחת

והוסיף השפ"א על דברי זקנו 'והאמת כי זה הדין בשוטות שא"י להתגרש. וכמו כן באיש ישראל בטלין כל החכמות כשנוגע באמונת השי"ת, וכמאמר מוטב שיהי' שוטה כל ימיו ולא רשע שעה אחת לפני המקום. ולכן אין לנו לחפש שום חכמה רק מן התורה ומהקב"ה וב"ש בלבד. ואע"ג שבאמת הנבואה חסר לנו. כמ"ש אותותינו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה. [מלבד הפירוש הפשוט כבוכה על מצבינו בגלות שאין לנו נבואה] יתכן לפרש כנ"ל [לדרוש בשבחן של ישראל] שבנ"י מתפארין בזה שאעפ"י שלא ראינו אעפ"כ ולא אתנו יודע כו'. שאין מחפשין ידיעות חיצוניות לסור ח"ו מאמונתו ית"ש. וזה השבח של בני אדם ובהמה ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה. כמ"ש בהמות הייתי עמך דכתי' ואנחנו עמו וצאן מרעיתו. פי' כשהקב"ה מנהיג אותנו בהתגלות הדעת כבנים כמו שהי' בזמן המקדש. ואפי' עתה בגלות שאין זוכין לזה אעפ"כ צאן מרעיתו אנחנו. ובאמת זה שבחן של בני בגלות'.

איננו 'מורדים'

'ואפשר שזו מעלה גדולה ביותר כדאיתא באשה שאין בעלה מספיק לה צורכיה אעפ"כ אינה מורדת בו [כי מבואר במס' כתובות שאם אין בעלה מספק לה צרכיה,

לברר אצלם את העתידות, אנו מתקנים ושבים בתשובה על הפגם שבזמן הבית המקדש.

איזה מקצוע יש לך ביד?

ומשמע מדברי השפ"א דמעוננים וקוסמים לאו דוקא, אלא ה"ה בכל ענין חכמות חיצוניות שיש בימינו, שאנשים **דואגים לעתיד** כי נדמה לאנשים שאם יש איזו תעודה או תואר בגיל עשרים וחמש, מסתמא תהיה יותר פרנסה בגיל ארבעים חמישים, כביכול יש לו משהו ביד', כך היה השיג ושיח באמריקה, כל בחור ישיבה שחשקה נפשו בתורה, היו בני המשפחה שואלים אותו: איזה מקצוע יש לך ביד?

גוי צריך לתכנן פרנסה לעתיד

והאמת שגוי צריך ללמוד מקצוע, שלא יהיה מופקד, עליו להתבונן מה ילד יום ולהכין לעצמו מעמד פרנסה. וזה שאמר הכתוב כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל מַעֲנָנִים וְאֶל קְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאֶתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ. כי לך יש את התורה"ק, ויש לך בטחון בהשי"ת, ואתה מקיים 'תמים תהיה עם ה' אלקיך'.

תיקון למה שלא שמענו בקול נביאי האמת

וממילא גם ע"י שאנו מחנכים את הבנים לעסוק בתורה"ק בלבד, ומעודדים אותם לבנות בית נאמן בישראל, בלי שום מקצוע 'ביד', עי"ז אנו מתקנים מה שחיפשנו חכמות חיצוניות כשביקש הקב"ה להתגלות אלינו ע"י נביאי האמת וצדק ולא שמענו בקולם.

אין לנו אלא ידיעת התורה

ובשפת אמת (שופטים תרמז) כתב בשם זקנו החידושי הרי"ם זי"ע וזלה"ק 'ואא"ז מו"ר ז"ל אמר כי איש ישראל צריך להיות תמים. אע"פ שנתנה תורה הטעם נביא מקרבך כו' שלא תאמר להם יש לשאול כו'. א"כ **עתה שאין לנו נביא הדרא קושיא לדוכתי**'. אעפ"כ אנו אין לנו אלא ידיעת התורה. ופי' בזה הפסוק (ישעי' נא) אי זה ספר כריתות אִמְכֶם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהָ'.

מגילת איכה הייתה כגט כריתות

דלכאו' קשה שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב בתרי עשר שבאמת הקב"ה כן נתן ספר כריתות, כי מגילת איכה

וּכְתוּב בְּשׁוֹ"ע סְעִיף ב' דַּאִין הוֹלְכִין בְּפִיקוּחַ נֶפֶשׁ אַחֵר הָרֹב, אֲפִילוּ אִם הִיא בַחֲצֵר רֹב גּוֹיִים וַיהוּדִי אֶחָד, אֶחָד מֵהֶם יֵצֵא מֵאוֹתוֹ חֹצֵר וְנִפְל עָלָיו בֵּית וְהָרִי הוּא מְסוּכָן, אַע"פ שְׁבַדְרֶךְ כִּלְל אֲמַרִינן 'כָּל דְּפָרִישׁ מְרֹבָא פְּרִישׁ' וְנִקְטִינן שֶׁהוּא גּוֹי, מ"מ מַחֲלִלִין שַׁבַּת וּמִפְקָחִין אֶת הַגֵּל לְהַצִּילוֹ מִמּוֹת לַחַיִּים.

תינוק אסופי שנמצא - דינו כגוי

וְכַתֵּב הַמ"ב שֶׁאִם מִצָּאוּ תֵינוֹק אֲסוּפִי בְּעִיר שְׂרֹבָה גּוֹיִים, דִּינוֹ כְּגוֹי, וְאִם יְהוּדִי אֲסָף אוֹתוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ יֵשׁ לוֹ בְּבֵית 'שַׁבַּת גּוֹי' כֶּשֶׁר, וְאִם לְאַחַר שְׁנֵים רַבּוֹת נִפְל עָלָיו גֵּל אֲבָנִים, אַעפ"כ מַחֲלִלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבַּת, אִף שֶׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה נִהְגוּ בּוֹ כְּגוֹי בְּכָל הַנְּהֻגוֹתָיו, אִין הוֹלְכִין בְּפִיקוּחַ נֶפֶשׁ אַחֵר הָרֹב, הֵיּוֹת וַיֵּשׁ צַד שֶׁהוּא יְהוּדִי, מְכַרֵּיעַ הַמ"ב כְּדַעַת שְׁמוּאֵל שֶׁמַּחֲלִלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבַּת.

לאחר שינצל לחיים - אסור לו לשמור שבת

אֲסוּפִי זֶה אִין שִׁיךְ בּוֹ טַעֲמָא דְּפִקוּחַ נֶפֶשׁ 'מוֹטֵב שִׁיחֲלָלוּ עָלָיו שַׁבַּת אַחַת כְּדֵי שִׁישְׁמֹר שַׁבָּתוֹת הָרַבָּה', כִּי לְאַחַר שִׁינְצַל מִמּוֹת לַחַיִּים, הִרִי הוּא כְּגוֹי וְאֲסוּר לוֹ לְשַׁמֹּר שַׁבַּת, כִּפִּי הִנֵּרְאָה שִׁישׁ עוֹד טַעֲמִים בַּדְּבַר. וַיִּסּוֹד הַדְּבַר שִׁישׁ לְהַקְב"ה נַחַת רוּחַ מַעֲצָם חַיּוֹ שֶׁל יְהוּדִי, וּמַכִּיּוֹן שִׁישׁ צַד קִטְנָן שְׁמָא הוּא יְהוּדִי, אִף שְׁבַדְרֶךְ כִּלְל אֲזַלִּין בְּתַר רֹב וְדִינוֹ כְּגוֹי, לַעֲנִין פִּקוּחַ נֶפֶשׁ נֹזְכָרִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד שְׁמָא הוּא יְהוּדִי וּמַחֲלִלִין עָלָיו שַׁבַּת.

ישמח - שלא עשני גוי

זֶהוּ חִיזוּק נֹרָא לְיְהוּדִי שֶׁמִּרְגִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ רַחוּק מֵהַשִּׁי"ת וְכֹאִילוּ אֵינוֹ פּוֹעֵל שׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם, רַק מוֹצֵא בְּעֲצָמוֹ חֲסָרוֹנוֹת, יִלְמַד קַל וְחֹמֶר מֵהַתֵּינוֹק שֶׁנִּמְצָא בְּעִיר שְׂרֹבָה גּוֹיִים, וַיִּשְׁמַח בְּשִׁמְחָה גְּדוּלָּה שֶׁלֹּא עָשְׂנִי גּוֹי, זֶהוּ הַרוּחַ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים, מְלַבֵּד זֹאת כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה הַכֹּל רוּחַ, זֶה כֶּבֶר לְאַחַר מֵאָה אַחוּז רוּחַ שִׁישׁ לְהַקְב"ה נַחַת רוּחַ מְכַל רִגְעָא שֶׁאֵתָּה חַי כֹּאֵן בְּעוֹלָם.

רַבִּי עֲזַרְיָאֵל הָאֲרִיךְ בְּדַבְרֵי הַמ"ב בְּסִפְרוֹ 'מֵהוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי' בַּכֹּמָה דְּפִים, עִם מַעֲשֵׂה שֶׁהִיא בְּתִינוֹק שֶׁנִּמְצָא בְּקַלִּיפּוֹרְנִיָּה וְכו', וְאֲפִילוּ גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל מַחֲלִלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבַּת, שְׁמָא הוּא יְהוּדִי.

יְכוּלָּה לְמַרְוֹד, וְאֵנּוּ עוֹמְדִים בְּאֲמוֹנָתָנוּ וְאִין מוֹרְדִים ח"ו] בְּפֶרֶט אֲנַחְנוּ שִׁידוּעִין שֶׁמִּצַּד עוֹנוֹתֵינוּ הוּא. וְז"ש כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה כו' וְאֵתָּה לֹא כֵן נִתֵּן כו'.

למה לגויים יש קוסמים עד היום?

וַיִּתְּכֵן לְפָרֶשׁ כִּי כָּל הַחֲכָמוֹת שֶׁשֶׁם הַקְב"ה בְּטַבַּע מַעֲוֹנָנִים וְקוֹסְמִים. הַכֹּל הִ' כְּדֵי לְהִרְאוֹת שַׁבְחָן שֶׁל בְּנֵי שְׁמִינִיחִין כָּל הַחֲכָמוֹת וּמַבְטְלִין עֲצָמָם אֶלִּי ית"ש. וְזֶה הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּק תַּמִּים תַּהִי' כו' כִּי הַגּוֹיִם כו' וְאֵתָּה לֹא כֵן כו' שֶׁהַכֹּל מִכּוּוֹן א' כְּנ"ל. [כְּלוּמַר שֶׁכָּל מֶה שִׁישׁ קוֹסְמִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֲצֵל הַגּוֹיִים, הוּא רַק לְהוֹדִיעַ שַׁבְחָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאִין פּוֹנִים אֲלֵיהֶם גַּם כְּשֶׁאִין לָנוּ נְבוּאָה]. בְּשֵׁם מו"ז ז"ל רִמְזוּ עַל אֱלֹהִים דְּכַתִּי לֹא אֲנַחְנוּ. וַיֵּשׁ קָרִי וְכַתִּיב לוֹ בּוֹא"וּ וְבֹא'. וְהַכֹּל א' כִּי בְנֵי אִין לֵהֶם מִצִּיאוֹת אַחֲרֵת כִּלְל בְּלַתִּי לֵה' לְבַדּוֹ וְלִכֵּן לוֹ אֲנַחְנוּ. וְלִמ"ש לַעֲיִל א"ש סִיּוֹם הַפְּסוּק עֲמוּ וְצֹאן מִרְעִיתוֹ.

הוא עשנו ולא ולו' אֲנַחְנוּ = אלו

כְּלוּמַר שֶׁכִּפִּי מֶה שֶׁאֲדָם מוֹוֹתֵר עַל יִדְעוֹתָיו, וְאוֹמֵר 'וְלֹא אֲנַחְנוּ', אִף שֶׁאִין הַקְב"ה נּוֹתֵן לוֹ עֲצַת הַנְּבוּאָה בְּגִלּוֹת, עִי"ז הוּא נִחְשָׁב כְּצֹאן מִרְעִיתוֹ, 'לוֹ אֲנַחְנוּ', וְזֶהוּ צִירוּף אֱלֹהִים לֹא לוֹ. וְאִי"ה בְּשִׁיעוֹר הַבֹּא נִתְקַדֵּם לְבֹאֵר אֶת לְשׁוֹן הַפִּיּוֹט הַתָּם וּמִתָּמָם עִם תְּמִימִים.

יום שני ח אלול תשפה

(מס' שיעור 41953749)

מֵהוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי - הַגְר"י טוֹיִבֶּעֶר ז"ל ר"כ מְכוּן לְהוֹרָאָה << הַתָּם וּמִתָּמָם עִם תְּמִימִים - תַּמִּים תַּהִיָּה בְּזִמְנֵי הַנְּבוּאָה {ב'} >>

בפיקוח נפש אין הולכין אחר הרוב

הַיּוֹם יֵאֲרִצִּיט הַג"מ רַבִּי יַחֲיָאֵל בֶּן רַבִּי אֶהֱרָן הַלּוֹי טוֹיִבֶּעֶר זצ"ל, אַחִיו שֶׁל הַג"מ רַבִּי עֲזַרְיָאֵל זצ"ל. רַבִּי עֲזַרְיָאֵל יִיסַד אֶת הַכּוֹלָל, וְרַבִּי יַחֲיָאֵל שִׁימַשׁ כְּרֹאשׁ הַכּוֹלָל. וְנֹזְכִיר מִלֵּתָא דְּשׁוּיָה לְתַרְוִיהוּ. רַבִּי עֲזַרְיָאֵל הִיא רִגְלִי לְחַזֵּק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְשׁוֹתָיו ע"י הַחִידוּשׁ שֶׁל הַמ"ב בְּבִיאוֹר הַלְכָה (שִׁכְט) בְּהַלְכוֹת 'פִּיקוּחַ נֶפֶשׁ דּוּחָה שַׁבַּת'

בָּנִים אֲתֶם לֵה' - גַּם יֶלֶד מִיּוּחָד

אם הפסוק בפרשת ראה אומר בָּנִים אֲתֶם לֵה' אֲלֵהֶיכֶם, גם כשאתה ילד מיוחד, לא עברת את מבחן הקדושה, ולא עמדת במבחן התפילה בכוונה, ובהתמדת התורה, הקב"ה אומר לך שאתה בנו, והוא אוהב אותך. אל תמדוד את עצמך מול החפץ חיים בטענות למה אינך צדיק כמותו, זה טוב לרגע אחד של חשבון הנפש, אך רוב היום יהיה בשמחה על עצם חיותו של יהודי, לא גרע מתינוק אסופי הנמצא בעיר שרובה גוי, שהשבת נדחית מפניו, השבת הגדולה מכל הגדולות נדחית מפני ספק יהודי, כ"ש שאתה ודאי יהודי.

מככר השבת עד ככר המדינה

וכמו שפסק הרשב"א כדעת רבי מאיר 'בין כך ובין כך קרויים לך בנים', הן מככר השבת והן מככר המדינה. הן היודעים מאה אחוז במבחני היהדות, והן אלו שאין יודעים כלום.

מה שייך 'תמימות' כלפי מעלה?

בשיעור הקודם התחלנו לדבר על השבח שאנו משבחים את הקב"ה בימים הנוראים בפיוט וכל מאַמְיָנִים, הַתָּם וּמִתְתִּים עִם תְּמִימִים. והקשינו איך שייך לשבח את הקב"ה במדת התמימות, והרי ברש"י מבואר ענין 'תמים תהיה' שלא לחקור אחר העתידות, ולקבל כל מה שבא עליו בתמימות, הרי שהוא ענין של התבטלות, וכי שייך לשבח כך כלפי מעלה? ובפרט ענין החקירה אחר העתידות הרי אנו משבחים אותו צוֹפֵה וְיֹדֵעַ סְתֵרֵינוּ, מִבֵּיט לְסוֹף דָּבָר בְּקִדְמָתוֹ. הֲלֹא כָּל הַנְּסִתּוֹת וְהַנְּגִלוֹת אֲתָה יוֹדֵעַ, אֲתָה יוֹדֵעַ רִזֵּי עוֹלָם, וְתַעֲלוּמוֹת סְתֵרֵי כָּל חַי, אֲתָה חוֹפֵשׁ כָּל חַדְרֵי בֶטֶן וּבוֹחֵן כָּלִיּוֹת וְלֵב, אֵין דָּבָר נֶעְלָם מִמֶּךָ וְאֵין נִסְתָּר מִנְּגִד עֵינֶיךָ. לְפָנֶיךָ נִגְלָה כָּל תַּעֲלוּמוֹת וְהַמּוֹן נִסְתָּרוֹת שְׁמִבְרָאשִׁית. כִּי אֵין שְׂכָחָה לְפָנֶיךָ כִּסֵּא כְבוֹדְךָ וְאֵין נִסְתָּר מִנְּגִד עֵינֶיךָ. אֲתָה זוֹכֵר אֶת כָּל הַמַּפְעָל. וְגַם כָּל הַיְצוֹר לֹא נִכְחַד מִמֶּךָ. צוֹפֵה וּמִבֵּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. הַעֲתִיד וְהַהוּא וְהָעֶבֶר, הַכֹּל אֶחָד כֻּלְּכֵם מִלְּפִי מַעְלָה, מֵהַ שֵׁיךְ תְּמִימוֹת כֻּלְּכֵם מִלְּפִי מַעְלָה?

בָּךְ בָּחַר ה' - בתינוק שנמצא בקליפורניה

אחיו הצעיר רבי יחיאל הוסיף לדברי אחיו הגדול רבי עזריאל זצ"ל, ע"פ מש"כ (דברים 12), לא מִרְבָּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק ה' בָּכֶם וַיִּבְחַר בָּכֶם, לא רק בעיר שרובה ישראל השייכת בחר בכם, לא רק בתינוק שנמצא בב"ב שהוא מחויב במצוות, בחר בו ה', אלא אפילו תינוק הנמצא בקליפורניה כִּי אֲתֶם הַמְעֻט מִכָּל הָעַמִּים, שדינו כאסופי גוי בדרך כלל, אעפ"כ בהלכות שבת בָּךְ בָּחַר ה' אֲלֵהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים, אף שאינו שומר שבת ואינו מחויב במצוות כלל.

ואהב את יעקב

עפ"ז ביאר רבי יחיאל אהא דבני ישראל בגלות שואלים בדבר ה' (מלאכי א, ב) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְאֶמְרָתֶם בְּמָה אֶהְבֵּתֶנּוּ, כי מרגישים את עצמנו כמו המביא סל ריק מכל פרי, כמשלו של ה'אור החיים' הק' בפרשת כי תבא, אדם מרגיש את עצמו ריק מתורה ריק מתפילה ריק ממצוות. ועל זה הקב"ה משיב בדברי הנביא הֲלוֹא אִחַ עָשׂוּ לִיעֶקֶב, אפילו יהודי שנמצא בעיר שרובה גויים, שדינו כגוי, כביכול יש בו רוב אחוזי עשו ומיעוט אחוז יעקב, ובהלכות שבת מתעורר אחוז קטן של יעקב ומפקחין עליו את הגל, אע"פ שאינו מחויב לשמור שבת, אעפ"כ וְאֶהְבֵּתִי אֶת יַעֲקֹב, הריני מצוה עליכם לחלל את השבת על הפירור יהודי שבתוכו. [וכעין הוויכוח הנודע בין הרה"ק משינעווא עם אחיו הרה"ק מגארליץ זי"ע, בענין חיבוב נקודת אמת או שנאת נקודת שקר] וא"כ מה לך למצוא חסרונות בעצמך, והרי עצם הדבר שאתה קם בבוקר חי ונושם ומברך שְׁלֹא עָשִׂי גוֹי, הקב"ה מחבב אותך ומשתעשע איתך.

אהבה מיוחדת לילדים מיוחדים

קשה לדבר, אבל יש משפחות שיש להם ילד מיוחד, והם מחכים בבוקר לטנדר המיוחד לשלוח את הילד המיוחד למוסד המיוחד, וכן בצהריים מחכים לילד שישבו הביתה, בחיבה מיוחדת, אף שאינו בקי בתורה, ואינו מביא מבחן עם מאה אחוז או תשעים אחוז, האהבה של ההורים לילדים האלה, היא עד לשמים.

תדרוש זולתו **אבל תדרוש ע"י נביא** או על ידי אורים ותומים'. אבל לדעת רש"י שיש להתבטל לה' בכל מה שיבא עליו, **ולא יחקור אחר עתידות** כלל, א"כ למה לנו נביא מקרבה מאחיה פמני... אליו תשמעון?

האסטרולוגיה מתבטלת אצל יהודים

והלכתי לחקור בדברי חז"ל אם פירשו כרש"י או כהרמב"ן והספורנו. ומצאתי במדרש תנחומא כדברי הרמב"ן והספורנו וזלה"ק 'מעשה היה ברבי ינאי ורבי יוחנן שהיו יושבין על פיילי [שערי] של טבריה, והיו שם שני אסטרולוגין, ראו שם שני יהודים יוצאין למלאכתן, אמרו אותן שני אסטרולוגין, אותן שני האנשים יוצאין ואינן נכנסין, אלא הנחש שורפן, שמעו רבי ינאי ורבי יוחנן, מה עשו ישבו על פתח המדינה לידע אם נכנסין הן אותן שני האנשים למלאכתן, ונכנסו, וראו אותן רבי ינאי ורבי יוחנן, אמרו לאיסטרולוגין, לא אמרתם ששני האנשים הללו יוצאין ואינן נכנסין - שהנחש שורפן? אמרו להן, הן, אמרו להן הרי יצאו בשלום ונכנסו בשלום? היו האיסטרולוגין מביטין בהם [בשני האנשים] אמרו לנו מה עשיתם ביום הזה? אמרו להם, לא עשינו דבר אלא כשם שהיינו למודין לעשות קרינו את השמע והתפללנו, אמרו להם **יהודים אתם אין דברי האיסטרולוגין מתקיימים בכם שאתם יהודים**, הוי ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך'.

'צא מאצטגנינות שלך'

לדברי המדרש תנחומא מבואר 'ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך' שאין דברי האיסטרולוגין מתקיימים בכם, וכשם שאמרו שאאע"ה אינו יכול להוליד בנים, אבל (בראשית טו,ה) וַיֹּצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה אָמַר לוֹ 'צא מאצטגנינות שלך' וַיֹּאמֶר הֶבֶט נָא הַשְּׁמַיְמָה וְסֹפֵר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זִרְעֶךָ, והנה אנו מזרע זרעו, באנו לעולם למעלה מדרך הטבע. וא"כ לא שייך כלל לחקור את עתידות בני ישראל על פי חכמת הכוכבים והאסטרולוגין, כי לפי מה שרואים שם בכוכבים אין לנו מציאות וקיום בעולם כלל. וכאשר הודו בפיהם שאם אתם קורין קריאת שמע ומתפללים, הרי אתם מאותו עם שאין לנו שום ידיעה בהם כלל.

אנו מתקנים את הפגם שלא שמעו לנביאים

והתחלנו לעיין בצירוף סמיכות הפסוקים תמים תהיה עם ה' אלהיך: כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך: נביא מקרבה מאחיה פמני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעון, וביאר הרמב"ן שהא תליא, דהיינו שהאיסור לשמוע אל מעוננים וקוסמים הוא רק בגלל שהקב"ה נתן לנו נביאי אמת, וכמ"ש האוה"ח הק' ששאל המלך סבר שמכיון ששאל את הנביא ובאורים ותומים ולא ענו לו, הותר לו לשאול באוב, והקשו החידושי הרי"ם והשפ"א זי"ע מה נעשה אנן כיום הזה כשכבר יותר מאלפיים שנה אין לנו נבואה ואורים ותומים שמא אין לנו איסור מעוננים וקוסמים? וביאר השפ"א, שכיום טעם האיסור הוא כדי לתקן את הפגם שהלכו אחר מעוננים וקוסמים וחכמות חיצוניות גם כשעוד היו להם נביאי אמת, כיום אנו מתגברים בנסיון הזה מדה כנגד מדה, שאף שאין לנו נביאים אין אנו שואלים למעוננים וקוסמים.

מותר לחקור אחר עתידות?

נשוב לענין התמימות, אם לדברי רש"י אין לנו לחקור אחר עתידות כלל, איך פרש"י בעצמו בפסוק שלאחריו 'לא כן נתן לך ה' אלהיך - לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותומים' משמע שתוכל לחקור אחר עתידות אצל הנביאים ואורים ותומים, והרי נצטוונו זה עתה להיות בתמימות ולא לחקור אחר העתידות כלל?

לדרוש העתידות רק מנביאיו או מאנשי חסידי

בשלמא לדעת שאר המפרשים שפירשו 'תמים תהיה' לא לשמוע למעוננים ולקוסמים אלא רק לנבואה ולאורים ותומים, ניחא, וכלשון הרמב"ן 'תמים תהיה עם ה' אלקיך.. וממנו לבדו נדרוש העתידות, מנביאיו או מאנשי חסידי רצוני לומר אורים ותומים ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם, ולא נבטח שיבואו דבריהם על כל פנים', וכלשון רבינו הספורנו שביאר 'תמים תהיה. שלם עמו שגם בדרישת העתידות לא

בינתיים לך לשאול את הנביאים...

כלומר שהרצון האמיתי מאת ה' הוא שלא תחקור אחר עתידות כלל, 'ואז תהיה עמו ולחלקו' אך מכיון שזה עתה יצאנו ממצרים שהיא מלאה מכשפים ומעוננים וקוסמים, עוד יקח זמן עד שתזכו לתמימות בשלימות, לעת עתה יהיה לכם 'תחליף' נביאים שתוכלו לברר אצלם מה שתמצאו.

לפי דברי ה'משמרת הקודש' משמע שהיה מפרש כך 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', בעזרת ה' עוד תזכה למדרגה זאת להיות תמים עם ה' אלקיך, עתה הנך בקטנות עדיין, בינתיים לך לשאול אצל הנביאים...

איננו זקוקים לשאול עתידות

ולפי דבריו נמצא שהיום יש מעלה שלא הייתה בזמן הנביאים, כי עברו על בני ישראל כמה דורות, וכבר זכינו למדרגת התמימות בשלימות, ואכן נתבטלה הנבואה מישראל, ששוב אין אנו זקוקים לשאול עתידות כלל, כי אנו הולכים עמו בתמימות.

מה תפקידו של הנביא?

ועתה נעיין מש"כ הרמב"ם בענין הנבואה (יסודי התורה יג), 'זהלא המעוננים והקוסמים אומרים מה שעתיד להיות ומה הפרש יש בין הנביא ובינים? אלא שהמעוננים והקוסמים וכיוצא בהן מקצת דבריהם מתקיימין ומקצתן אין מתקיימין כענין שנאמר וכו', אבל הנביא כל דבריו קיימין שנאמר כי לא יפול מדבר ה' ארצה וכו', ובדבר הזה הכתוב הבטיח ואמר שאותן הדברים שמודיעין המעוננים והקוסמים לאומות ומכזבין, הנביא יודיע לכם דברי אמת ואין אתם צריכין למעונן וקוסם, וכיוצא בו שנאמר לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' כי הגוים האלה וגו' ואמר נביא מקרבך מאחריך וגו' **הא למדת שאין הנביא עומד לנו אלא להודיענו דברים העתידים להיות בעולם** משובע ורעב מלחמה ושלוה

11 כלשון רש"י המתוקים מדבש עה"פ 'תמים תהיה'. בסעודה שלישית ישבתי עם חסידי ויז'ניץ וזמרו ניגון נאה מאד על דברי רש"י אלו, הנעימה מאד התאימה למהות דבריו הק'. אשריהם ישראל.

המעוננים והקוסמים פשוט לא יודעים

ולפי זה נמצא שהאזהרה שלא לשמוע למעוננים וקוסמים אינו משום שאסור לחקור אחר העתידות, אלא משום שאין להם שום ידיעה ודיבור על בני ישראל, חבל על הזמן ועל הכסף שלך. אם יש לך כמה שקלים בכיס לתת 'לפדיון', עדיף שתתנם לנביא ה' מאחריך כמוני, כי רק הוא יודע סוד נשמות ישראל ועתידותיהם.

'תמים תהיה' ממנין המצוות או לא?

והנה הרמב"ם לא מנה 'תמים תהיה' עם מנין המצוות, והרמב"ן כן הוסיפו לרשימת המצוות, וכתב שמצוה זאת היא מהמצוות ששכח הרמב"ם ז"ל.

מה יש לך לשאול את הנביא?

ונחזור לעיל, דבשלמא להרמב"ן והספורנו שהפירוש 'תמים תהיה, עם ה' אלקיך' שאין לשאול במעוננים וקוסמים רק בנביא מקרבך, ניחא, אך לדברי רש"י שנצטוונו שלא לחקור אחר עתידות כלל, רק להתהלך עמו בתמימות כבן הסמוך על שלחן אביו ואינו דואג כלל דאגת מחר, וא"כ מה יש לך לשאול את הנביאים והאורים ותומים?

מצוה מן המובחר לא לחקור כלל אחר עתידות

ראיתי בחומש ישן 'משמרת הקודש' להג"מ הרב חסדאי מחכמי מרוקו לפני כארבע מאות שנה, [נדפס מחדש ע"י בית מדרשו של הגה"צ רבי יעקב הלל לרפו"ש שליט"א] והקשה קושיא זאת אליבא דרש"י, וכתב בדוחק יש לומר דהכי קאמר, 'מצוה מן המובחר שתמים תהיה ולא תחקור אחר העתידות כלל, אך אם תרצה לחקור, נביא מקרבך מאחריך כמוני'. כמו ביפת תואר 'לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע - מוטב שיאכלו בני ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבלות' (קידושין כא:).

לְטוֹבוֹתֵי נִשְׁבְּרָה רִגְלֵי פִרְתִּי

לכן הקב"ה אמר לבני ישראל 'תמים תהיה', אל תחקור אחר העתידות, כי מה שהקב"ה עושה עמך הכל לפי החשבון, אם רצונו ית' שתישבר רגל פרתך, הרי היא לטובתך, והודו לה' כי טוב שגובה חובו בטובתו, עד שהוא בעצמו יודה ויהלל ויאמר 'לְטוֹבוֹתֵי נִשְׁבְּרָה רִגְלֵי פִרְתִּי'. אילו היהודי הזה היה הולך אל מעונן קוסם, היה מזהירו שלא לצאת היום עם פרתו לשוק שלא תשבר רגלה, ונמצא הפסיד טובתו הנצחית.

אֲשֶׁרֵי מִי שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי עֵתִידוֹת

וכלל הדברים, שלא טוב לאדם שידע את העתידות, כי הרבה ידיעות שאדם חוקר לדעתם טרם זמנם, גורמים לו צער נורא ועגמת נפש מרובה, אשרי מי שאינו יודע עתידות.

יִדְעֵתָ הָעֵתִיד מִצֵּעֶרֶת וּמִטְרִיפָה אֶת הָדַעַת

אשרי מי שאינו חוקר מה חקוק בכף ידו, אבל ביודעי ומכירי קאמינא, אדם שהלך לשאול אצל הקורא בכף היד, ואמר לו שבעוד כך וכך שנים יקרה לו אסון מסוים, ואכן לאחר כמה שנים כך היה, ובשנים שקדמו לאסון - אותו אדם כמעט השתגע מרוב צער, והרי היה יכול לחיות כל השנים בשמחה ושלוה.

רַק מֵהָ שֶׁהָ רֹצֵה שֶׁתִּדַּע עַכְשִׁי

נביא שמדבר בשם ה', אינו מגלה עתידות שאין רצונו ית' שהאדם ידע מהם, הנביא מגלה רק את הידיעות שהקב"ה רוצה שהאדם ידע. הן לטוב הן למוטב.

אֶל תִּנְסֶה לַחֲסוֹךְ מִעֲצֻמְךָ צֵעֹר

ראיה גדולה לכך, ממ"ש במס' ברכות (י). שחזקיה המלך שהיה בעצמו בעל רוח הקודש רצה להימנע מלשאת אשה ולהוליד בנים כדי שלא יולד ממנו מנשה שיהיה רשע, עד שהנביא ישעי' אמר לו בדבר ה' שלא יתייחס לנבואה הזאת, אלא יעשה מה שהוא מצווה על פי תורה, לישא אשה ולהוליד בנים, אף שראה ברוח קדשו שעתיד להוליד את מנשה, אומר לו הנביא 'אל תחקור אחר העתידות'. 'מה דמפקדת איבעי לך למעבד', אל תנסה לחסוך מעצמך צער

וכיוצא בהן ואפילו צרכי יחיד מודיע לו כשאל שאבדה לו אבדה והלך לנביא להודיעו מקומה וכיוצא באלו הדברים הוא שיאמר הנביא לא שיעשה דת אחרת או יוסיף מצוה או יגרע'.

הַנְּבִיא יִגְלֶה הֵיכָן הָאֲתוֹנוֹת

הרי לנו דיבורים מפורשים בדברי הרמב"ם שכל ענין הנביא אינו להוסיף מצוה או לגרוע ח"ו, רק להודיע לאדם דברים העתידים, המעוננים נותנים תשובות שקריות והנביא הוא נביא אמת שאומר תשובות אמיתיות. ולכן שאול הלך לשאול היכן האתונות (שמואל א, ט, כ).

לִכְתַּחֲלִילָה אֶל תַּחְקוֹר - וּבְדִיעֶבֶד תִּשְׁאֹל נְבִיא

וכמובן שהרמב"ם הוא על דרך הרמב"ן והספורנו שהכתוב אומר 'תמים תהיה' ולכן תשאל את הנביא, ולא אצל המעוננים וקוסמים, אך אליבא דרש"י צ"ע איך אמר הכתוב ללכת אל הנביא כשאין לחקור אחר עתידות כלל, ובדוחק גדול מצאנו פירוש אחד מ'משמרת הקודש' שהפסוק מדבר בדרך לכתחילה ובדיעבד, לכתחילה אל תחקור אחר העתידות, ובדיעבד תשאל בדבר הנביא.

מִקּוֹנְנִים עַל חֲסֹרוֹן הַנְּבוּאָה

ועדיין צריכין אנו למודעי, כי לא מסתבר לומר שכל ענין הנבואה היה 'בדיעבד'. וכשבוכים על החורבן מבכים על חסרון הנבואה. לְמָה לִנְצַח יָעָה בְּיַד יְהוָה, וְנִהְיִיתָ כְּטָס בְּחָלָל וְאִין עוֹד נְבִיא, וְנִמְתָּ הָאִין פֶּה. וכן עָתָה שְׁמִמָּה בְּלִי בָנִים וּבָנוֹת וְאִין מְלָכָה נְבִיאָה לְוִיָּהּ וְכִהְנִיָּהּ. למרות שאין תפילה מפורשת שאנו מבקשים שתשוב הנבואה.

גוֹי רֹצֵה לְהִינָצֵל מִנֹּזֶק עֵתִידִי

ומצאנו ביאור הענין בדברי מהרש"ק זי"ע ב'חכמת התורה' ובעוד ספה"ק, שהגויים היו הולכים אל מעוננים וקוסמים כדי להינצל מהפחדים שלהם, אם לפי המזל לא יצליח אם יצא לדרכו, אינו הולך, כך הוא מנהג הגויים השואלים בדברי הקוסמים את העתידות כדי להנצל מנזק והפסד.

זה יפה להטריח את הנביא בענייני הביזנס?

הרבי מלובלין זי"ע ביאר עוד, כי באמת אין זה מדרך ארץ לשאול את הנביא דברים גשמיים, כביכול הוא חוצפה כלפי שמיא, מי יבא לשאול אצל הנביא על מניות ועל דולרים או על משקל הזהב שבקולוניה? היעלה על הדעת להטריח את הנביא בענייני ביזנס? לא לשם כך השרה הקב"ה שכינתו על הנביאים.

ותאבדנה האתנות לקיש אבי שאול

ודייק הרבי מלובלין זי"ע במעשה האתנות של קיש אביו של שאול שנאבדו בדרך: ויהי איש מבנימין ושמו קיש בן אביאל בן צרור בן בכורת בן אפיח בן איש ימיני גבור חיל: ולו היה בן ושמו שאול בחור נטוב ואין איש מבני ישראל טוב ממנו משכמו ומעלה גבה מכל העם: ותאבדנה האתנות לקיש אבי שאול ויאמר קיש אל שאול בנו קח נא אתך את אחד מהנערים וקום לך בקש את האתנות: ויעברו בהר אפרים ויעברו בארץ שלשה ולא מצאו ויעברו בארץ שעלים ואין ויעברו בארץ ימיני ולא מצאו: הנה באו בארץ צוף ושואל אמר לנערו אשר עמו לכה ונשובה פן יחדל אבי מן האתנות ודאג לנו: ויאמר לו הנה נא איש אלהים בעיר הזאת והאיש נכבד כל אשר ידבר בוא יבוא עתה נלכה שם אולי יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה.

הם שכחו היכן הם הלכו?

והקשה הרבי מלובלין איך נאמר שהנביא יגיד להם את הדרך אשר הלכו עליה בלשון עבר, והרי הם עדיין מחפשים את האתנות, היה להם לשאול ממנו 'היכן האתנות', באיזה דרך 'נלך' ולא באיזה דרך 'הלכנו'? ועוד צ"ע כי מה שייך לשאול באיזה דרך הלכנו, והרי הפסוק מפרש שהלכו בהר אפרים, ארץ שלשה, בארץ שעלים, בארץ ימיני, ובארץ צוף, כל המסלול כתוב מפורש, מה שייך לשאול את הנביא היכן הלכנו?

מה התועלת שהועילו במקומות שעברו

ותירץ הרבי מלובלין יסוד גדול מאד, שהם לא היו בטוחים כלל שהנביא יספר להם היכן הם האתנות, כי הדבר תלוי ברצון ה', אם הקב"ה רוצה לגלות להם, הנביא יגלה להם, אבל אם לא - הוא לא יגלה, לא על

ואסונות, ישעי' הנביא עצמו חיזק את חזקיה שלא יתייחס לידיעות העתידות שהוא יודע ברוח הקודש, אלא יתרכז רק ברצון השי"ת בלבד.

מתשובת מעונן וקוסם אפשר להינזק

הרי שיש חילוק עצום בין ידיעות שנודע לאדם ע"י מעונן וקוסם, שהם אומרים כסומא בארובה מה שהם רואים או מרגישים, ויתכן שאותם הידיעות יזיקו לאדם מאד, אך הנביא האמת מגלה לאדם רק דברי אמת מה שהקב"ה רוצה שהאדם ידע אותם.

הנביא מנבא גם בלי שישאלו אותו

כי הנכנס לבית הנביא לא היה צריך לשאול שאלה כלל, טרם יקראו ואני אענה, תיכף אמר לו בדבר ה' מה שהוא צריך לדעת. וכמעשה דשאול שבא לפני שמואל על דבר האתנות שנאבדו, ועוד לפני ששאול שאל אותו - שמואל כבר אמר לו מיד שהאתנות כבר נמצאו, וגם אמר לו שילך בדרכו ויעשה כך וכך (שמואל א, ט, יט) ויען שמואל את שאול ויאמר אנכי הראה עליה לפני הבמה ואכלתם עמי היום ושלחתיה בבקר וכל אשר בלבבך אגיד לך, ולאתנות האבדות לך היום שלשת הימים אל תשם את לבך להם כי נמצאו ולמי כל חמדת ישראל הלוא לך ולכל בית אביך. ושואל היה מוזהר ע"פ תורה לשמוע בקול הנביא אשר דיבר אליו בשם ה'.

הנביא לא מקלקל את התמימות

מעתה נבין שאין החילוק ביניהם רק מה שהנביא יודע העתידות באמת והקוסם מדבר בערר, אלא שהנביא נזהר שלא לקלקל את התמימות של יהודי, אדרבה דברי רש"י 'אל תחקור אחר העתידות', הם ממש המילים שהנביא יאמר לך, כי הוא מספר לך רק מה שהקב"ה רוצה שתדע.

מי עדיף שתמות - האשה או הפרה?

ויתכן מאד שיאמר לו הנביא שיצא לדרכו עם פרתו, ובסוף תישבר רגל פרתו, אלא שזו היא טובתו בדבר ה'. ואילו היה טועה ללכת אחר הקוסם, לא היה יוצא לדרכו ולא היה זוכה לטובתו האמיתית, ובגלל זה מתה אשתו ולא פרתו וכדו'.

ה' אלקיך, התהלך עמו בתמימות, אל תחקור אחר העתידות, תצפה לו, ואם היה אחד שואל את הנביא שאלות עתידיות כאלה, היה משיבו בוודאי 'בהדי כבשיה דרחמנא למה לך'.

הקוסמים מתיימרים להתערב בענייני עתידות

אבל המעוננים וקוסמים כן מתיימרים להתערב בענייני עתידות, אגלה לך את הביזנס הכי טוב שכדאי לעשות בתנאי שתתן לי עשר אחוז... אבל נביאי האמת וצדק לא דיברו כלל על שאלות גשמיות.

שאל לא שאל 'היכן האתונות'

ואף כשבא שאל לפני שמואל, לא שאל אותו 'היכן הם האתונות שנאבדו', אלא שמואל הנביא אמר לו מעצמו וְלֹא־תִנּוּת הָאֲבֹדוֹת לָךְ... אֶל תִּשָּׂם אֶת לִבְךָ לָהֶם כִּי נִמְצְאוּ, אך שמואל לא אמר שום תשובה שמבטלת את התמימות. הנביא רק היה מסביר מדוע באה הצרה הזאת, כדי שישוב בתשובה וכו'. זה ההבדל המהותי בין השאלה בעוננים וקוסמים לבין השאלה לפני נביא ה'. התורה אסרה לשאול בעוננים וקוסמים שהם מבררים לאדם מה כן לעשות ומה לא לעשות, עלינו להיות תמימים ולא לחקור אחר עתידות. אבל את הנביא שואלים 'מה הקב"ה רוצה ממני שאעשה'.

בתורה נמצאת כל הצלחת החיים שלך

וכ"כ הג"מ רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל בפירושו על החומש, 'ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך', זהו בעצמו טעם האיסור, [עוד לפני שהפסוק ממשיך 'נביא מקרבך'] השי"ת נתן לך תורה שבכתב ותורה שבעל פה, שם נמצא כל הצלחת החיים ותפקידך בעולם. הגוי שאין לו תורה, הולך אל המעונן והוא אומר לו מה עתיד להיות עליו במסחר ובביתו וכדו', כי כל הענין שלו בחיים הוא רק הצלחה גשמית בלבד.

המסחר היה קורס

ועוד שהמעוננים והקוסמים אינם אומרים את כל האמת שעתידיה להיות, רק 'בערך', שאם היו יודעים האמת בשלימות, היה נופל כל המשא ומתן שבכל העולם, כי כולם היו שואלים קודם איזה מניות עתידים

דברים גשמיים הם באו לשאול את הנביא, אלא באו לשאול אצל הנביא מה פעלנו בדרך אשר הלכנו, כאשר גילה לנו הבעש"ט זי"ע עה"פ (תהלים לז, כג) מַה' מִצְעָדִי גָבַר כּוֹנְנִי וְדַרְכּוֹ יִחְפָּץ, אדם חושב שהוא נוסע למקום פלוני לצורך כך וכך, ואינו יודע שיש לקב"ה סיבה אחרת לגמרי לנסיעתו, ולכן הלכו לכמה מקומות ולא מצאו שם את האתונות, כי היתה סיבה מאת ה' שילכו שם. וכדי להתחזק באו אל הנביא שיאמר להם דברי נבואה ואמונה מה פעלו בהליכתם לכל אלו המקומות.

הגיעו בדיוק ליארצייט - ובזכותם אמר קדיש

כגון בְּאֶרֶץ שְׁעָלִים בררו אצלכם על איזה בחור בשידוכים, וּבְאֶרֶץ צוֹף ברכתם שהכל נהיה בדברו ותיקנתם גלגול של נפש מלפני כמה מאות שנה וכדו'. וכמעשה דהרה"ק מפיטסבורג זי"ע שטס לניו יורק ונאלצו לנחות לכמה שעות בשדה תבואה באמצע מדבר שממה, ופגשו שם נשמה מישראל שבאותו יום בדיוק היה היארצייט של אבא שלו והתפללו ואמר קדיש, וכך נתקרב ושב בתשובה. וכן מעשים בכל יום ובכל עת ובכל שעה. לזאת נתן לנו הקב"ה נביאים, שילמדנו אותנו דברי עבודת ה', ואמונה ברורה ומזוככת.

איך הפסיקו הכאבים בכתף?

בספרי הרה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע מבואר שמרן האריז"ל היה נביא ה', הוא הנביא המ"ט שעמד לישראל, כשם שראה יחזקאל את המרכבה דעולם היצירה, וישעי' ראה את המרכבה דעולם הבריאה, כך האריז"ל ראה את המרכבה דעולם האצילות. כשבאו אנשים לפני האריז"ל לשאול בדבר ה', לא באו לשאול על תרופות וביזנס, אלא על סוד תיקון הנשמה. כשהיה למהרח"ו מיחוש בכתפו, נתן לו האריז"ל רשימה שיתקן י"ג דברים, וכשתיקנם חלף כאב הכתף. וכן בחולי העיניים וכו'. בכל דבר היה מגלה מהו השורש הרוחני, והכל בדבר ה' אליו.

'בהדי כבשיה דרחמנא למה לך'

אך לא באו לשאול את האריז"ל על יחס השער בין הדולר לכסף או זהב, הנבואה לא נועדה לענות תשובות על שאלות גשמיות, על זה כתוב 'תמים תהיה עם

אאע"ה היה צריך לרדת למצרים?

כשאאע"ה הגיע לארץ ישראל, במקום למצוא שם ברכה והצלחה, 'ויהי רעב בארץ', ונחלקו הראשונים אם אאע"ה היה צריך לרדת למצרים או שהיה צריך להישאר בארץ ישראל, דעת הרמב"ן שהיה צריך להישאר בא"י, וא"כ צ"ע מדוע נחשב נסיון הרעב כנסיון הראשון, לכל הדעות, והרי התנא כתב (אבות ה,ד) עֲשֶׂה נְסִינֹת נְתַנְסָה אֲבָרָהֶם אָבִינוּ וְעֵמֶד בְּכָלֶם, ולדעת הרמב"ן הרי לא עמד בנסיון הרעב כי ירד למצרים?

הוא ירד למצרים - בתמימות

אלא שאפילו לדעת הרמב"ן שהיה צריך להישאר בא"י, בוודאי עמד אאע"ה בנסיון הרעב בארץ, כי הלך בתמימות ולא הרהר אחר המקום שהקב"ה הבטיח לו ברכה והנה רעב, 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך' שגם ברדתו למצרים הוא יורד בתמימות כי בא"י לא היה מה לאכול, אך בלבו לא היה הרהור קל של קושיא על הקב"ה, היכן הוא קיום ההבטחה 'והיה ברכה'? ועל זאת מעיד עליו התנא 'ועמד בכולם'.

לבכות בקריאת ספר מתח

יש בימינו בחנויות הספרים 'ספרי עלילה', 'ספרי מתח', לנשים צדקניות שלא נצטוו על תלמוד תורה, ישנם סופרים מומחים היודעים איך לרגש את הקורא, עד שבעל רגש יכול לבכות תוך כדי קריאת הספר, וגם יוכל לחלום בלילה מאותה העלילה שקרא בספר.

'שתוק! אל תגלה לי את סוף העלילה'

אבל תוך כדי קריאה, הוא סומך על מחבר הספר שהוא 'יוליק' אותו למקום הטוב, אין טיפש שמרוב מתח קורא מיד את הדף האחרון, דא"כ מדוע השקעת מאה שקלים לקנות את הספר? הרי שבשעה שהוא פותח לקרוא ספר מתח, הוא מקיים 'תמים תהיה עם מחבר הספר, ואל תחקור אחר העתידות...! אם יבא מישהו שכבר סיים את הספר ויספר לו בתחילה אל הסוף, הוא יגער בו, שתוק ואל תגלה לי, אתה מקלקל לי את כל המתח, מי שיגלה לו סוף המעשה בתחילה, הרי הוא גרמא בנזיקין, צריך לברר אצל רב אם חייב בדיני שמים על המאה שקלים שהפסיד בקניית ספר העלילה...

לעלות וכו', והקב"ה רוצה שיהיה משא ומתן בעולם, ולכן העלים מהם האמת בשלימות.

בכל דור ודור - יש צדיקי אמת

עכ"פ וְאִתָּהּ לֹא כֵן נִתֵּן לָהּ ה' אֱלֹהֶיהָ, אין לך תכלית בהצלחה במשא ומתן, יש לך תורה ומצוות, ואם תשאל איך תזכה להצליח בתכלית הרוחנית שלך, על זה כתוב נְבִיא מְקֻרָּב מֵאֲחִיךָ כְּמִנִּי יָקִים לָהּ ה' אֱלֹהֶיהָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּ, וזה לא הפסיק מעולם, הייתה תקופה של נבואה, ואח"כ רוח הקודש, וצדיקי האמת שבכל דור ודור מלמדים את העם מה רצונו ית', מה כן לעשות ומה לא לעשות.

אין תכלית הנביא לספק את תשוקתו

וזלה"ק 'נביא איננו נשלח כדי שנוכל להתייעץ עמו אודות תועלתו או אפשרות המעשית של תכניותיו, או כדי שנוכל לבקש ממנו את גילוי הנסתרות; תכליתו איננה לספק את תשוקתו לידיעות שבדרך כלל נשללות מבשר ודם. ה' שולח לנו את נביאו, לא כדי שנוכל לגלות דרכו את מה שאנו רוצים לדעת, אלא כדי שהוא, הנביא, יוכל לספר לנו מה שה' רוצה שנדע. הנביא איננו כלי בידינו; הוא כלי ביד ה'. בפסוקנו לא נאמר 'אותו תשאול' אלא 'אליו תשמעו' אֶל לך להתייעץ אתו; עליך לשמוע בקולו. ה' משתמש בנביא לקיום מטרותיו עמנו'. והרי שה' נתן לנו נביאים רק לענייני רוחניות, אבל את ענייני הגשמיות תקבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו.

אאע"ה הצטוו והיה תמים כמו שנצטוו בניו

הרמב"ן מצרף לענין זה מקרא שכתוב בפרשת לך לך שהקב"ה אמר לאאע"ה (יז,א) הִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים, ויש כמה פירושים מה הייתה שם המצוה וְהָיָה תָמִים, הרמב"ן הגדול מפרש ש'הוא מה שנצטוו בניו תמים תהיה עם ה' אלקיך'. הקב"ה אמר לו לאאע"ה בתחילה לך לך מארצך וגו' והבטיח לו כמה הבטחות וברכות, אין לנו השגה כמה היה אאע"ה צריך לקיים 'תמים תהיה עם ה' אלקיך, אל תחקור אחר העתידות וכל מה שיבא עליך תקבל בתמימות', כי הקב"ה הרחיק ממנו את הברכות הרבה שנים מזמן ההבטחה עד קיומם.

לכל עלילה יש 'הפי אנד'

הקורא הוא 'תם', ועובר מדף לדף כהלכה, בוכה במקום שצריך לבכות, צוחק במקום שצריך לצחוק, והוא יודע שבסופו של דבר הכל נגמר יפה ושמח, ואחר קריאת הספר דעתו מתרוממת מרוב שמחה. והרי הוא מוכן להיכנס לכל הפחדים שבדרך, כי הוא מכיר את המחבר וסומך עליו שהסוף יהיה יפה ושמח. ואם הוא באמת רוצה להנות מהספר, הוא רק בתנאי שלא יחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך תקבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו, ותקנה עוד ספר בשבוע הספר...

איה הבטחת כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֶךָ?!

וַאֲנִי צוֹר פֶּאֶל־הֵינִי (שמואל א, ב, ב), דרשו חז"ל (ברכות י.) 'אין צייר כאלקינו', כשהקב"ה הבטיח לאאע"ה שילך לארץ ישראל ויהיו לו כל הברכות ויֵוצֵא אֶתֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הֶבֶט נָא הַשְׁמַיְמָה וסִפֵּר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֶךָ, וְהָאֱמֹן בֵּה' וַיַּחֲשֹׁבֶהָ לוֹ צִדְקָה, אבל למעשה בהמשך החיים של אאע"ה היה לו 'סיפור עלילה' שאין לשער ולתאר, ואפילו ל"ז שנה אחר לידת יצחק, הוא מצווה לעקוד אותו על גבי המזבח, והשטן שואל היכן היא הבטחת כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֶךָ. והוא מתהלך בתמימות ואינו שואל שאלות. וחז"ל¹² מספרים שהשטן בא לספר לו את הסוף האמיתי של העלילה, ואאע"ה מגרשו ואומר לו 'כך ענשו של בדאי' - לא מאמינים לשקרן גם כשאומר

12 מבואר בגמ' סנהדרין (פט:) שבשעה שאאע"ה הלך אל העקדה, בא לפניו השטן ומנע אותו בכמה וכמה מניעות שלא ילך אל העקדה, וכנגד כל קושיא שהקשה לו השטן, אמר לו אאע"ה (תהלים כו, יא) וַאֲנִי בְּתִמִּי אֵלֶּה, כשראה השטן שאינו מצליח למנוע אותו, אמר לו (איוב ד, יב) וְאֵלֶּי דָּבָר יִגָּב, אספר לך מה ששמעתי מאחורי הפרגוד 'השה לעולה ואין יצחק לעולה', כלומר שבאמת לא ישחטו את יצחק. והיה זה נסיון קשה מאד לאאע"ה, כי לבו לב רחום, לב אב על בנו יחידו אהובו, היה מבקש ומשתוקק מאד להאמין לקול הסוד הזה שגילה לו השטן, אמר אאע"ה לשטן 'כך ענשו של בדאי', היות ושקרן אתה, אפי' אם תאמר לי דבר אמת לא אאמין לך.

אמת, כאותו קורא בספר מתח שאינו רוצה לשמוע את הסוף באמצע, יגער ה' בך השטן, אל תקח ממני את התמימות. אילו אאע"ה היה מאזין לשטן, לא הייתה עומדת לנו זכות עקדת יצחק עד היום הזה, כדפרש"י (כב, ו) שלכן נקראה הסכין **מַאֲכָלָת** - על שם שישראל אוכלים מתן שכרה.

ירידת מצרים - הייתה חלק מעלילת חייו

ואף לדעת הרמב"ן שאאע"ה לא היה צריך לרדת למצרים, גם זה חלק מעלילת חייו של אאע"ה, כי משם הוא חזר בעשירות גדולה, ואח"כ גם ללוט ההולך וגו', וזה גורם להם 'ויאהל עד סדום' וכו' וכו', כי אאע"ה יודע שכל המציאות מתנהלת ע"י הקב"ה שהוא יודע הכל, והוא כביכול כותב את העלילה, ואין לו שום רצון לדעת את סוף הסיפור, אדרבה, הוא מעוניין ללכת עם כותב הסיפור עד הסוף, ולא איך 'אני יוצא מהסיפור'.

לא התעניין מה תוצאות הבדיקות

מעשה אבות סימן לבנים, כולנו נמצאים כעת באמצע סיפור מתח, באמצע החיים יש כמה סוגי מצבים מתוחים, ועלינו לקיים 'תמים תהיה', לא לחקור מה יהיה הסוף לפני הסוף.

כאן בשכונתנו היה גר אברך צדיק גדול הרה"ח רבי חיים יצחק לבקוביץ זכר צדיק לברכה, לפני שבוע היה היארצייט הראשון שלו. בשנתיים האחרונים לימי חייו עברו עליו יסורים קשים מנשוא, במשך כל הזמן הזה, בהיותו בבית חולים לא התעניין מעולם אצל הרופאים ואחים מה התוצאות של הבדיקות הקשות שעשו לו, לא תוצאות ראשונות ולא תוצאות שניות, לא התעניין כלל מה מצאו ומה לא מצאו, כשהודיעוהו, היה עובד את השי"ת עם הידיעה שאמרו לו, אבל הוא כשלעצמו לא שאל ולא חקר מה תוצאות הבדיקות!

הקב"ה הוא האמרגן שמנהל את הסיפור

כששאלו אותו מדוע אינו מתעניין על מצבו האישי, היה אומר בתמימות ושמחה, יש כאן אמרגן שהוא מנהל את כל הסיפור, זה הקב"ה בכבודו ובעצמו, אני נמצא בידיים שלו לבד, מה לי להתעניין מתחילה על העתיד להיות!?

לא לדפדף לדף האחרון

רבי חיים יצחק זכה להחזיר בתשובה יהודים רבים בחיים חיותו, והרבה מאד עוד זוכים להרהורי תשובה עד היום הזה בזכותו. גם בבית החולים היה לו שכן עוכר ישראל, ובזכותו שב בתשובה בשבוע אחרון בימי חייו, ועתה גם בניו חוזרים בתשובה. הרי שהמעשה של רבי חיים איצ'ה עוד לא נגמר, עודנו באמצע המעשה... כך הקב"ה כותב 'סיפורי מעשיות' לכל אחד ואחד, אל לנו למחר לדפדף לדף האחרון לדעת מה היה הסוף, נתהלך בתמימות אז נהיה עמו ולחלקו.

הקוסמים מוציאים את האדם מהסיפור

מעוננים וקוסמים מוציאים את האדם מהסיפור, מנסים לחסוך ממנו צער והפסד. אבל נביאי ה', משאירים את האדם בתוך המעשה שלו, ומלמדים אותו לבטוח בהשי"ת שיש לו תכנית גדולה בכל דבר, נביא מקרבך מאחיק כמוני, הנביא בעצמו מלמד אותנו את דברי רש"י 'התהלך עמו בתמימות ואל תחקור אחר העתידות', וכמו שאמר הנביא ישעי' לחזקיה, אתה רואה עתידות, אבל ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, יש לך תורה, וכתוב בה פרו ורבו, יש לקב"ה תכנית ארוכה, ובסוף מנשה בנו של חזקי' נעשה ראש ישיבה לבעלי תשובה בהיכל גן עדן העליון¹³. הה"ד התהלך לפני ויהיה תמים. תמים תהיה עם ה' אלהיך.

ועדיין לא נתבאר ענין **התם** ומתמים עם תמימים, ובע"ה בשיעור הבא.

יום שלישי ט אלול תשפה

(מס' שיעור 41955304)

נולד בו רבי צדוק - הילולת ר"צ הכהן מלובלין זי"ע < התם ומתמים עם תמימים - מסלול התמימים בראש השנה {ג'}

זרח השמש ובא השמש

היום יארצי"ט הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע, תוך כדי שקראתי על תולדותיו של רבינו צדוק, נתיישב לי ענין אחד שנתקשיתי בו מימים ימימה. אי' בגמ' קדושין (עב:) 'דאמר מר **כשמת** ר' עקיבא נולד רבי **כשמת** רבי נולד רב יהודה **כשמת** רב יהודה נולד רבא **כשמת** רבא נולד רב אשי, ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנאמר (קהלת א, ה) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי'.

הבדלי גירסאות

אמנם בבראשית רבה (חיי שרה נח, ב) יש גירסא שונה במעט '**יום שמת** ר"ע נולד רבינו וקראו עליו וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, **יום שמת** רבינו נולד רב אדא בר אהבה וקראו עליו וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, **יום שמת** רב אדא בר אהבה נולד רבי אבון וקראו עליו וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, **יום שמת** ר' אבון נולד ר' אבון בריה, **יום שמת** ר' אבון נולד אבא הושעיא איש טריא, **יום שמת** אבא הושעיא נולד רבי הושעיא וקראו עליו וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ'.

רב הונא נפטר לפני שרבא נולד

ומצאנו כ"פ בש"ס שבעלי התוס' הקשו עפ"י מכמה מקומות שאמרו חז"ל שאמורא פלוני נתועד עם אמורא פלוני, ולפי סדר הדורות המובא כאן לא יתכן שהם ראו זה את זה. כגון במנחות (לו.) 'אמר רבא, רב הונא אסברה לי'. והקשו תוס' שהרי רבא נולד אחרי פטירת רב יהודה, ובמו"ק (יז) מבואר שרב הונא כבר נסתלק לפני רב יהודה, א"כ איך יתכן שרב הונא הסביר לרבא?

13 **זוהר** (פרשת בראשית לט.) בְּהִיכְלָא חֲמִישָׁאָה קִיָּמִין כָּל אֲנָן מְאִירֵהוּן דְּתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא דְּתִבּוּ מִחֻטְאֵיהוֹן וְאִתְנַחֲמוּ בָּהּ וְנִפְקֵת נְשָׁמָתָּיהוּ בְּדָכִי... וּבְתַרְעָא דְּהָאִי הִיכְלָא קָאִים מְנַשֶּׁה מֶלֶךְ יְהוּדָה דְּקָבִיל לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא וְחֹתֵר לִיה חֲתִירָא לְקַבְּלָא לִיה. ובצוואת רבי אליעזר הגדול (מדרש כונן ג.) שבע מעלות הצדיק בגן עדן... מעלה חמישית **בעלי תשובה**, כנגדם משרתי עליון קדוש ה', **ומנשה מלך עליהם**. וכן באוצר המדרשים (אייזנשטיין) גן עדן; גיהנם עמוד 86.

ורב שרירא גאון היה קרוב לתקופת האמוראים, שהוא חי תיכף אחר תקופת רבנן סבוראי, וכשם שאנו יודעים היום את ההיסטוריה של תקופת הבעש"ט ותלמידיו, וממילא אנו יודעים שהבעש"ט היה יכול לראות את הרמח"ל אבל לא את המהרש"א ואת השלה"ק. כך כשרב שרירא גאון כתב על תקופת האמוראים שהיו כשלוש מאות שנה לפניו, בוודאי דבריו שרירים וקיימים.

רבא היה בן עשרים בהסתלקות רב הונא

באגרת של רב שרירא כתוב שהאמורא רבא נסתלק בשנת תרס"ג, ורב הונא נסתלק בשנת תר"ח, וימי חייו של רבא היו ע"ד שנה, ונמצא שבשעה שנסתלק רב הונא כבר היה רבא אברך בן עשרים שנה, ואיך התוס' כתבו שרבא לא יכל לראות את רב הונא? ומי שלומד את המקצוע הזה, יודע שיש בזה הרבה מבוכות וקושיות, והרבה קולמוסים נשתברו בזה. ודברי התוס' בענין זה מיוסדים על דברי הגמ' הנ"ל בקידושין (עב) 'כשמת וכו' ובגירסת המדרש 'יום שמת וכו' וכאמור לעיל.

היארצייט של רבי לייבל'ע הוא יום הולדת רבי צדוק

והנה כשקראתי את תולדותיו של רבי צדוק הכהן, ראיתי כתוב שנולד ביום כ"ב שבט תקפ"ג, ונודע שלאחר שרבו הרה"ק מאיז'ביצא נסתלק, הלך ודבק בתלמידו המובהק הרה"ק רבי לייבל'ע אייגר זי"ע, רבי לייבל'ע נסתלק מן העולם ביום כ"ב שבט תרמ"ח. ועתה הבה נתבונן, אם אדרוש כעת ואומר 'יום שמת בו רבי לייבל'ע אייגר נולד בו רבי צדוק הכהן מלובלין', לא יזניחוני ולא יזניחוני, כי יבינו שהכוונה שביום כ"ב שבט שהוא היארצייט של רבי לייבל'ע אייגר, הוא יום ההולדת של רבי צדוק הכהן.

רבי צדוק למד אצל רבי לייבל'ע קרוב למ' שנה

ואל יבואו אח"כ להקשות איך אפשר לומר כן, והרי הכל יודעים כי רבי צדוק הכהן למד אצל רבו רבי לייבל'ע כמעט ארבעים שנה. כי מי שיודע את ההיסטוריה מבין שכוונתי לומר שיום היארצייט של הרבי חל באותו יום שבו נולד התלמיד, זה כ"ב שבט תרמ"ח וזה כ"ב שבט תקפ"ג. ונמצא שהחסידים של רבי צדוק הכהן

ותירצו התוס' שיש לגרוס רבה, רבה אמר שרב הונא הסביר לו, ורבה היה לפני רבא¹⁴.

מר בר רב אשי היה חי בימי רבא?

וכן בעירובין (קב:) 'אמר מר בר רב אשי, הוה קאימנא קמיה דרבא, והקשו תוס' איך שייך לומר כן, והרי 'כשמת רבא נולד רב אשי', איך יאמר מר בר רב אשי שעמד לפני רבא? ותירצו שיש לגרוס 'קמיה דאבא'.

על פי הגירסא נקבע הלכתא כמאן

ויש מקומות הראשונים שנחלקו מחמת הגירסאות במחלוקות קשות מאד, כי יש בזה נפק"מ הלכה למעשה, למשל במס' ב"מ (מו: - מז:), בלישנא קמא 'אמר רבה אמר רב הונא מכור לי באלו קנה ויש לו עליו אונאה', ובלישנא בתרא אמר כן 'רבא בשם רב הונא, והלא הלכתא כרבא דהוא בתראה, ובכל הש"ס הלכה כמותו, אך אי אפשר לגרוס רבא כי כתוב בשם רב הונא, וכאן אי אפשר לגרוס רבה, כי רבה אמר כדעה אחרת באותה לישנא, ולכן הראשונים נחלקו שם, הרא"ש, הרמב"ם והראב"ד נחלקו אם הלכה כך או כך, והכל תלוי אי בתחילה גרסינן רבא או לאו.

ובאמת שזה מקצוע מיוחד לדעת את 'סדר הדורות', כל מהלך ימי חייהם של התנאים והאמוראים לדורותיהם זה אחר זה, והדברים נוגעים למעשה כמבואר לעיל.

אגרת מרב שרירא גאון על האמוראים

ובאחרונים הקשו על תוס' שאמרו שרבא לא ראה את רב הונא, כי ביום שמת רב יהודה נולד רבא, ורב הונא שכיב קודם רב יהודה. ובדורות אחרונים מצאו אגרת שכתב רב שרירא גאון על סדר הדורות של האמוראים,

14 וז"ל התוס' שם: 'אמר רבה רב הונא אסברא לי. רבה גרסינן ולא רבא דרבא לא ראה רב הונא מעולם, דהא אמרינן בפרק בתרא דקדושין (עב:) דביום שמת רב יהודה נולד רבא, ורב הונא שכיב קודם רב יהודה כדמוכח במועד קטן (יז.) דכי נח נפשיה דרב יהודה קאמר התם גברא רבה כרב יהודה ליכא הכא ורב הונא היה גדול בחכמה ובמנין מכל תלמידים דרב כדמשמע בפרק בתרא דכתובות (קו:).

להקשיב לדרשה של צעיר...

בשמחת הבר מצוה שלו, רבי צדוק דרש דרשה שהכין בעצמו, ונדפסה בסוף ספרו 'משיב צדק', המדפיסים העתיקה מכתב ידו. יש שם ד' דרשות לבר מצוה, הראשונה מבארת את הטעם שאנשים ת"ח מבוגרים צריכים להקשיב לדרשה של נער בר מצוה צעיר... וכתב בזה פלפול ארוך ונאה.

ארבע דרשות בבר מצוה אחת

הדרשה השניה מבררת במה יש להקדים ולדרוש, אם בענין **בר מצוה** או בענין **פרשת השבוע**, הבר מצוה שלו התקיימה בפרשת משפטים, כאמור שיום הולדתו היה בחודש שבט, וחתן הבר מצוה דן באיזה ענין יש להקדים ולדרוש, ומאריך בסוגיית תדיר ומקודש, ומסיק שבתחילה יש לדרוש בענייני בר מצוה. וכן עשה בפועל. כי הדרשה השלישית הייתה עיקר הדרשה בענין בר מצוה. והדרשה הרביעית הייתה בעניין מפרשת השבוע עה"פ 'לא תבשל גדי בחלב אמו'. כל הדרשות בנויות ומיוסדות באופן הפלא ופלא, מובטחני שתלמידי החכמים שבדורו השתעשעו בשמיעת ד' הדרשות של חתן הבר מצוה...

התם ומתתם עם תמימים

ולכבוד היארציט נמשיך בענין שאנו עוסקים בו כמה ימים במצווה שבפרשת שופטים **תמימים תהיה עם ה' אלהיך**, ולהבין את השבח שאנו משבחים את השי"ת בימים הנוראים וכל מאמינים שהוא שופט צדק, **התם ומתתם עם תמימים**. וכל מאמינים שהוא **תמימים** פעלו. ונזכיר כמה הקדמות מתורתנו של רבינו צדוק הכהן זי"ע.

קדוש היום לאדונינו זו סיבה לאכלו משמנים?

ונקדים תחילה בשני קושיות שהקשה רבינו ב'פרי צדיק' (מאמרי ראש השנה ו) 'לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו **כי קדוש היום לאדונינו**'. וזה נאמר על יום טוב של ראש השנה. ויש להבין שמפני זה שקדוש היום לה' עבור זה יאכלו משמנים? הלא בגמרא (פסחים סח) הפלוגתא דרבי

שתו לחיים ביום כ"ב שבט משתי סיבות, שהוא יום הבהיר של רבם וגם יום היארציט של הרבי של רבם.

יום הבהיר והיארציט מתחדש בכל שנה

וא"כ אפשר להציע הצעה ליישב את כל המבוכה שיש בראשונים ע"פ דברי הגמ' והמדרש הנ"ל, 'יום **שמת** רב יהודה נולד רבא' אין הכוונה שזה היה באותה שנה ממש, אלא ששניהם היו באותו תאריך. ואעפ"כ שייך לדרוש בהם 'וזרח השמש ובא השמש', כי יום הבהיר של הצדיק הוא ענין תמידי בכל שנה ושנה, וכן יום היארציט של הצדיק הוא ענין שמתחדש בכל שנה.

כך פירש רב שרירא גאון

ועפ"ז מיושבת אגרתו של רב שרירא גאון, כי יש לפרשו כנ"ל בענין רבי צדוק ורבי לייבל'ע. וזה ברור ופשוט שתוס' במנחות (לו) לא פירשו כן, אך י"ל שרב שרירא גאון כן פירש באופן כזה.

מתי חי איוב?

ובאמת שמצוה ליישב אלו הקושיות, כי ההיסטוריה היא הענין היחיד שאי אפשר לומר בו 'אלו ואלו דברי אלקים חיים', אא"כ יליבשו את המימרא שלא הייתה הכוונה לפשוטן של דברים. וכמו שנחלקו חז"ל (ב"ב טו.) אם איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה ואם היה - מתי חי בעולם, איך אפשר לחלוק בהיסטוריה? אמרו הראשונים שיש בכל דור איזה איוב שסובל, וממילא הכל אמת, כי איוב בימי משה היה, ובימי רבי יוחנן היה, וגם בדורות האחרונים היה את רבי לייב בעל היסורים כאיוב שבדור, בכל דור היה צריך אחד שסובל יסורים וספר איוב מבאר את ימי חייו.

מנעוריו התפרסם כגאון עצום

רבינו רבי צדוק הכהן היה חריף נפלא, עוד בשנות נעוריו היה גאון עצום. משפחתו לא נמנתה על עדת החסידים, ולאחר שנתקרב לחסידות בלם את פיו ולא דיבר עם איש בלימוד ופלפול, כי הצטנע ללכת עם ה' אלקיו, אך לפני כן הייתה גאונותו מפורסמת בכל עולם התורה.

ראש השנה - יום הולדת לכולם

אבל בראש השנה הוא יום הולדת של כולנו, וברש"י פרשת כי תשא (ל, טז ד"ה ונתת) מבואר שבדורות הראשונים היו מציינים את מנין השנים של האדם על פי ראש השנה, כיון שהגיע ר"ה נעשה זה בן שנה וזה בן מאה שנה, בכלל לא התייחסו ליום שנולד בו אלא לר"ה, כן ביאר רש"י בענין חשבון מנין ישראל. ועי' רמב"ן שכתב אין למנות לענין ערכין וכו'. עכ"פ יום ר"ה הוא בוודאי יום הולדת של האדם, ומכיון שחטאנו מה לנו לשמוח ולאכול משמנים ביום כזה אם בכלל נוח לנו שלא היינו נולדים?

ב' סיבות לצום בראש השנה

והנה יש מרבתינו הראשונים שהתירו להתענות בר"ה (או"ח תקצז), ולפי הנ"ל יש לנו שני טעמים להתענות, האחד 'כי קדוש היום לאדוננו' וצ"ל כולו לה', והשני כי נוח לו שלא נברא יותר משנברא. אמנם הדעה הכללית בפוסקים הוא שאין להתענות בר"ה, ויש לנו לקיים דברי עזרא הסופר 'אכלו מעדנים ושתו ממתקים'.

הגזרות ששמרו על הדת

[עזרא ונחמיה פעלו להחזירם בתשובה, עזרא עורר אותם בדברי התעוררות לשוב לה', ונחמיה בן חכליה עסק בדברים המעשיים והשתדל להשיבם בפועל. ובזכותם יש לנו עד היום שמירת שבת וכשרות בשלימות. והם גזרו עם אנשי כנסת הגדולה כמה הרחקות מהגוים, גזרו על שמנם ועל פיתם ועל יינם. עד כדי כך שמרן החת"ס זי"ע כתב בדרשת כ"ז אלול, וכ"כ הרבי רבי יונתן זי"ע ביערות דבש, שכל ענין בית המקדש השני לא הייתה גאולה אמיתית, ולא הייתה אלא כדי לגזור את כל הגזירות האלו, שבזכותם הצלחנו להישאר יהודים בגלות הארוכה של אלף תשע מאות וחמישים שנה. לולא אותם התקנות לא נשאר לנו שייכות לאבוב"ק. ולכן הקימו את בית שני כי אי אפשר לגזור ולתקן תקנות אלא רק בכח סנהדרין שנמצאים אצל המזבח, וכך תהיה לנו שמירה בחומות הדת, ומאז יכלנו להתפזר בכל העולם מצרפת עד אמריקה ולהישאר יהודים כשרים].

אליעזר ורבי יהושע חציו לה' או כולו לה' מפני שנאמר **לה' א'להיך** דלשון לה' משמע שאינו לכם'. וא"כ איך עזרא אמר לבני ישראל ביום ר"ה (נחמיה ח, י) **לְכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמְנִים וְשִׁתּוּ מִמֶּתְקִים** ונתן טעם לסעודות אלו פ' קדוש היום **לְאֲדֹנֵינוּ**, והרי במס' פסחים מבואר שבכל מקום שכתוב 'לה' אלקיך' הוא 'לה' ולא לכם'? ועוד שאין לנו הבנה בפשוטן של דברים, כיון שקדוש היום לאדוננו לכן יאכלו מעדנים וישתו ממתקים, והרי **קדוש** הוא לשון הבדלה ופרישות?

נוח לאדם שלא נברא יותר משנברא

עוד הקשה רבי צדוק, וכן הקשה החת"ס זי"ע: 'אבל צריך ביאור ענין יום טוב של ראש השנה זמן בריאת האדם לשמחה הלא אמרו חכמינו ז"ל נוח לו שלא נברא משנברא'. מה יש לאדם לשמוח ביום שנברא, והלא נמנו וגמרו: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא (עירובין יג:), ואיך יאכל בו מעדנים ומשמנים, לשמחה מה זו עושה? בשלמא אילו עזרא היה מדבר אל צדיקים, שמבואר בתוס' (שם) שבוודאי 'אשריהם שנבראו', ניחא מה שאמר להם עזרא לאכול משמנים, אבל בפסוקים מבואר שעזרא דיבר לאנשים שנשאו נכריות רח"ל, ולא גירשו אותם תיכף ומיד אחר ר"ה, אלא רק כמה חודשים אח"כ גרשו אותם. עד כדי כך שכשבאו לקיים **אֲכָלוּ מִשְׁמְנִים וְשִׁתּוּ מִמֶּתְקִים** היו צריכים לברר בבית מי בישל את המאכלים, האם האשה היהודיה שהייתה מבוזה בפינה, או הנכרית רח"ל. וא"כ הרי פשוט שננוח להם שלא נבראו, וא"כ על מה יאכלו משמנים על יום כזה שנבראו בו, וְלִשְׂמֹחָה מֶה זֶה עֹשֶׂה?

אשריו ואשרי דורו

על הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע מסופר שביום ההולדת שלו החסידיים שתו 'לחיים', ויצא מחדרו ואמר להם שמצדו אין זה יום שמחה, כי נוח לו שלא נברא יותר משנברא... אבל החסידיים כמובן שמחים ביום שרבה נברא, כי הם באמת שמחים בגדולת יום הולדת הצדיק, וכלשון התוס' 'אבל צדיק אשריו ואשרי דורו' ולכן עושים בו יום מסוים.

בִּיצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע, וכשהשטן הקשה קושיות ורצה לבלבל את אאע"ה, הוא השיב לו (תהלים כו, יא) וַאֲנִי בְתַמִּי אֵלֶיךָ, כן מבואר במס' סנהדרין (פט:).

גם לשחוט את יצחק וגם בו יקרא זרע

וב'בני יששכר' זי"ע הוסיף שאאע"ה היה לו נסיון בדרכו אל העקדה, לוותר על האמונה בהבטחת פִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע, תמורת קיום מצות וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה, או להתעקש להאמין בשני הקצוות בבת אחת, אף שאי אפשר להבין בשכל אנושי איך יתקיימו שניהם, ואאע"ה עמד בנסיון הקשה הזה, כי לנביא אסור להפסיק להאמין באחת מהנבואות שנאמרו לו, כיון שהקב"ה אמר לו פִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע, בוודאי יתקיימו הדברים בלי ספק, הקב"ה כל יכול, ויוכל לקיים שניהם אף שאינו מבין איך. ועוד שהרי הוא ית' יכול להחיות מתים, וכמו שי"א שאכן כך היה, שפרחה נשמתו של יצחק, וחזר וחיה, ואז המלאכים תקנו את ברכת 'ברוך אתה ה' מחיה המתים'¹⁵.

יצחק בא לעולם לבדו בלי זוג

ובסופו של דבר התברר שקודם העקדה יצחק לא יכל להוליד, כמבואר באוה"ח הק' (וירא כא, ב) שבתחילה הייתה לו רק נפש דנוקבא, כי המלאכים באו לבשר לשרה, 'ושרה שומעת', והיה איזה שינוי בשליחותם ולכן לא הייתה לו נפש דכר אלא נפש נוק' ולא היה מסוגל להוליד בנים כלל, ולכן בל"ז שנותיו הראשונים לא הייתה לו בת זוג, כי כל נשמה נולדת לכתחילה בשני חלקים דכר ונוק', כמבואר בזוה"ק פ' ויחי, 'שנים שנים באו', רק יצחק בא לבדו בלי זוג תחילה, כי הוא עצמו היה בסוד נפש נוק'.

15 **שבולי הלקט** (תפילה סימן יח) כשנעקד יצחק אבינו על גבי המזבח ונעשה דשן, והי' אפרו מושלך על הר המוריה, מיד הביא עליו הקדוש ברוך הוא טל והחיה אותו, לפיכך אמר דוד כטל חרמון שיוורד על הררי ציון וגו' כטל שהחיה בו יצחק אבינו, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מחיה המתים.

תמים תהיה - לחקור רק אצל נביא ה'

ולפני שנתרץ את הקושיות של רבי צדוק, נשוב לענין תמים תהיה עם ה' אֱלֹהֶיךָ, שהזכרנו לעיל שהראשונים נחלקו בביאורו, י"א שהפסוק מזהיר שלא לחקור אחר עתידות אצל מעוננים וקוסמים גויים, אלא יחקרו רק אצל נביא ה', כן ביארו הרמב"ן והספורנו, והרמב"ם (יסודי התורה י) ולדבריהם הפסוק תמים תהיה לא בא לבטל את הרצון לידע עתידות, אלא לכוון את הידיעה למקום הנכון אצל נביא ה'.

אל תחקור אחר העתידות

אך אנו רגילים ללמוד פשוטו של מקרא ע"פ דברי רש"י, שהוא לימד אותנו איך ללמוד פסוק בתורה, ונודע מה שפרש"י 'תמים תהיה', אל תחקור אחר העתידות, כל מה שיבא עליך תקבל בתמימות. ולשיטתו אין לשאול אצל הנביא על עתידות כלל, רק ללכת בתמימות כדרכו של אאע"ה התהלך לפני והיה תמים, וכדרכו של דוד המלך ע"ה שכל דבריו תמימות ובטחון על ה'. כל מה שיבא עליך קבל עליך בתמימות.

לא לדאוג מידיעת העתיד

ומה שאמר הכתוב נְבִיא מְקִרְפָּה מֵאַחֶיךָ כְּמִנֵּי יָקִים לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן, כבר נתבאר באריכות בשיעור הקודם שהנביאים אין מגלים לנו כלל את העתיד לבא כשם שהמעוננים וקוסמים עושים, הנביאים רק אומרים לנו שלא להתפעל מדאגת ומידיעת העתיד, רק תעשה כרצונו ית' 'מה דמפקדית איבעי לך למעבד', וההולך בתום ילך בטח, ואף אם תישבר רגל פרתו, יתגלה לו אח"כ שזה היה לטובתו. ולכן אין הנביא אומר לו שלא ילך לשם, כי טובתו היא כך. משא"כ המעוננים יאמרו לו להינצל משבירת רגל פרתו ואין זה לטובתו.

איך תתקיים הבטחת פִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע?

כך נתבאר בשיעור הקודם ע"פ דרכו של רש"י, וכן ע"פ דברי הרמב"ן בפסוק 'התהלך לפני והיה תמים' שלא לחקור אחר העתידות, אלא לעקוד את יצחק בתמימות ובלי לשאול שאלות איך תתקיים הבטחת פִּי

כתוצאה מהעקדה נוצרה בת זוגו

וכמ"ש הרמ"ע מפאנו זי"ע (עשרה מאמרות - חקור דין ח"ב פ"ח) שהנפש דנוק' דיצחק פרחא ממנו ונכנס אל האיל, שהאיל נברא בששת ימי בראשית כגולם בלי חיות, ובאותה שעה נכנסה בו נפש הנוק' דיצחק, ויחי האיל, ואז יצחק קיבל את נשמת דכר. דווקא בשעת העקדה נכנסה בו רוח דכר ומאז היה יכול להוליד בנים, ותיכף נולדה רבקה אשתו, ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הוא בנים לנחור אחיה... ואת בתואל, ובתואל ילד את רבקה. ולאחר ג' שנים וינקח את רבקה ונתה לו לאשה ויאבה וינחם יצחק אחרי אמו.

דווקא הסכין על הצוואר גרם שבִּיצְחָק יִקְרָא לָהּ זֶרַע

הרי שההולך בתמימות, בסופו של דבר מתורצים לו כל הקושיות. אין לך בעולם קושיא גדולה כקושיא זאת, איך תתקיים הבטחת פי בִּיצְחָק יִקְרָא לָהּ זֶרַע יחד עם מצות וְהֵעֵלְהוּ שָׁם לְעֵלָה, הסכין על הצוואר שלו מסלק את הבטחת פי בִּיצְחָק יִקְרָא לָהּ זֶרַע. ומי היה יכול להעלות על הדעת בשעה שהסכין היה על צווארו, שאדרבה, דווקא עי"ז יוכל להתקיים בו פי בִּיצְחָק יִקְרָא לָהּ זֶרַע. השטן הקשה קושיות ברזל ואע"ה אומר וְאָנִי בְּתַמִּי אֵלָּהּ, וכך הוה.

לכל יהודי יש שליחות מיוחדת

נחזור לענייננו, מעשה אבות סימן לבנים, לכל יהודי מזרע אברהם יצחק ויעקב יש שליחות מיוחדת כאן בעוה"ז, ומובטח לו לזכות בסוף לארץ החיים, ובמשך המסע בעוה"ז יש כמה וכמה דברים העומדים בדרכו, ויהודי אומר כדברי זקנו אאע"ה 'כל מה דעבד רחמנא לטב עבד'.

אין חקר לתבונתו

וכן אנו לומדים בהפטרות לך לך (ישעי' מ), לאחר שקראנו בתורה כל מה שאמר ה' לאאע"ה, לָךְ לָךְ מֵאֲרָצָה וּמִמּוֹלַדְתָּהּ וּמִפִּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ הִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים, אחר זאת אנו קוראים בספר ישעי' באלו הדברים לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתִדְבֹּר יִשְׂרָאֵל

נִסְתָּרָה דְרָפִי מֵה' וּמֵאֵלֶּי מִשְׁפָּטִי יַעֲבוֹר, דרשת מוסר שלימה של ישעיה הנביא, יהודי יקר, אל תתעייף ואל תתיאש מרוב קושיות וקשיים שעוברים עליך בדרך, כי הקב"ה נמצא כאן, הֲלוֹא יִדְעָתָּ אִם לֹא שָׁמַעְתָּ אֵלֶּיּוֹ עוֹלָם ה' בּוֹרָא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יֵיעָף וְלֹא יִיגַע אִין חֲקֹר לְתַבּוּנָתוֹ. מִי הֶעִיר מִמְּזֶרֶח צֶדֶק, הנביא מזכיר לנו את כל מה שהיה עם אאע"ה, מִי פָעַל וְעָשָׂה קָרָא הַדְּרוֹת מִרְאֵשׁ, וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עֲבָדִי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחִרְתִּיךָ זֶרַע אֲבֹרָהִם אֲהַבִּי... אֵל תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב... תתחזק בנסינות שלך, ובסוף תזכה לראות ישועה וְאַתָּה תִּגִּיל בָּהּ בְּקִדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל.

לקבל הכל בתמימות ואהבה

כל זה נכלל בדברי התמימות שרש"י לימד אותנו בפסוק 'תמים תהיה', וכן חינוכו אותנו זקננו וזקנותינו. ללכת בתמימות ולא לחקור אחר העתידות, רק לקבל כל הנהגותיו בתמימות ואהבה. ובני ישראל לא מתעייפים בגלות וכך יש לנו עד היום מליוני יהודים שומרי שבת, אין לך נס גדול מזה.

למה לומר שירה בר"ה?

כתב החת"ס (דרשות חודש אלול) ע"פ דברי חז"ל (ר"ה לב:) אמר רבי אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבוש"ע, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים? - אמר להם, אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו - וישראל אומרים שירה?! וצ"ע מה עלה על דעת המלאכים לומר שירה בר"ה, בשלמא בפסח אומרים שירה על הנס, בשבועות על הניסים דמתן תורה, מה ההו"א לומר שירה בר"ה?

החשש ממוות - מעצים את הנס

וביאר החת"ס שבוודאי יש נס בר"ה, הוא הנס המוזכר בטור או"ח (תקפא) לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ומחתכין צפרניהם ואוכלין ושותין ושמחים בר"ה לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס. איזה נס? אם נאמר שהנס הוא מה שזוכים לכתובה וחתימה טובה, צ"ע דא"כ מה הקב"ה השיב למלאכים שאין להם לומר הלל משום שספרי חיים וספרי מתים

אומרים לפניך שירה בר"ה ויוה"כ, על זה גופא שהם באו לבית המדרש אחרי שנה נוספת בגלות.

שלא יהיו כמצות אנשים מלמדה

משיבם השי"ת 'בר"ה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, איך יאמרו שירה', כי אע"פ שמדפיסים לוחות מהודרות, עדיין הם עומדים לפני בדין האם יזכו להרגיש טעם וחיות והתלהבות והתעוררות בעבודתם, או יבואו לבית המדרש כמתים רח"ל. ובענין זה צריך רחמים רבים, שלא יהיו בבחינת כפיו ובשפתיו כפדוני ולבו רחוק ממנו ונתהי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה (ישעי' כט, יג).

האם ספרי חיים פתוחים בלב?

ב"ה בתי הכנסיות הנפלאים מלאים חסידים ובני ישיבות, רבבות ומאות אלפים צועקים בר"ה המלך, בוודאי שהמראה הזה מחייב לומר שירה, אלא שידוע תעלומות יודע שצריך ישועה שתהיה לנו חיות והתלהבות בעבודתנו. ויתכן שבתקופה של סבא רבה כשהלוח עדיין היה קטן ופשוט, היה יותר חיות והתלהבות בעבודת ה' מהתקופה של הלוחות המפוארים שבדורנו, התפילין והאתרוגים שלנו יותר מהודרים, אבל יש לדון על הלב אם ספרי חיים פתוחים שם, ולכן אין אומרים שירה בר"ה ויוה"כ. כן דרש החת"ס ביום היארצייט של רבו הקדוש הג"מ רבי נתן אדלר זי"ע.

הלולב רענן יותר מבעליו...

חז"ל¹⁶ דרשו שלולב היבש פסול מטעם לא המתים יהללו ג'ה, אנשים בודקים עם 'זכוית מגדלת' את השפיץ של הלולב אם אין שם יובש, ושכחו לבדוק את עצמם... והכתיב וַאֲנַחְנוּ נִבְרָךְ ג'ה, ופירושו 'אני עם ד' המינים', כמ"ש (תהלים צו, יב) אֲזַ יִרְנְנוּ כָּל עֲצֵי יַעַר שֶהקול היוצא מנענוע הלולב באמירת הלל, הוא חלק משיר ההלל, א"כ לא יתכן לבדוק את שפיץ הלולב

פתוחים לפניו, הרי אדרבה, זו סיבה לומר שירה, כי הם ינצלו מספרי מתים ויזכו להיכתב ולהיחתם בספר החיים? א"כ הדרא קושיא לדוכתא מדוע אין אומרים שיר והלל בר"ה, והרי גם ביציאת מצרים בליל מכת בכורות היו פתוחין לפניו ספרי חיים וספרי מתים... ולא נתן ה' למשחית להרוג בכורי ישראל, ולכן אומרים בפסח הלל שלם על קרבן הפסח. לולא היו פתוחין אז ספרי חיים וספרי מתים, לא היו אומרים שירה בפסח, וכן בחנוכה אומרים הלל משום שהיו ספרי חיים וכו' פתוחין לפניו ועשה ה' נס ומסר גבורים ביד חלשים וכו', וא"כ מה השיבם הקב"ה למלאכים?

משנה לשנה מתרבים בלוחות עוד זמנים

ותירץ החת"ס שה'נס' שהמלאכים מדברים עליו הוא הנס הרוחני שכנסת ישראל עודנה חיה וקיימת אחר שנת תשפ"ה, ומדפיסים לוחות זמנים לשנת תשפ"ו עם סוף זמן ק"ש וסוף זמן תפילה וגם זמן תיקון חצות וכו', הרי שעדיין ישנם אנשים בעולם שאיכפת להם מהדברים האלו, ומשנה לשנה מתרבים בלוחות עוד ועוד זמני ק"ש וזמני תפילה, ונץ החמה הנראה ונץ החמה האמיתי, עם ניכוי ההרים ובלי ניכוי ההרים. פעם היה בלוח רק ג' שורות זמני היום, משנה לשנה יש יותר ויותר זמנים ביום, על הנס הזה העיד הג"מ רבי יעקב עמדין זי"ע שהוא יותר גדול מהנס של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, רק לפני שמונים שנה עוד שרפו יהודים בקרמטוריום באושוויץ, ואין לנו שום הסבר, אנו מצפים שמשחית צדקנו יסביר לנו את זה, וביני לביני הולך וקם דור ישר ומבורך המדקדק בקלה כבחמורה.

עם ישראל כסלמנדרה שצומחת מהאש

ובהתחדשות השנה ניכר הנס ביותר, כי שנה יוצאת ושנה נכנסת וישראל עדיין עובדים את ה' בתכלית ההידור. ומשנה לשנה נוסף עוד סדר לימוד, לא רק דף היומי בבלי וירושלמי, אלא גם רמב"ם שו"ע, שמירת הלשון, וחק לישראל, עמוד הקהילה ודף הקהילה ועוד ועוד, אין לך בריה כישראל אלא סלמנדרה שצומחת מתוך השרפה בכבשונות אושוויץ. על הנס הנורא הזה שואלים המלאכים לפני ה', 'מפני מה אין ישראל

16 **ירושלמי** (סוכה ג, א) רבי אבין בשם רבי יודה בר פזי היבש פסול על שם (תהילים קטו, יז) לא המתים יהללו יה.

כשאינן קוסמים - הם ראויים לברכה

ובאמת שמצאנו לו חבר לבעל הטורים מפסוקים מפורשים בתורה עם רש"י. כי חיי האדם בוודאי תלויים בקיום תורה ומצוות מדאורייתא ומדברנן וכל גדרי חז"ל, אמנם יש דרך מן הצד, כמ"ש בפרשת בלק (כג, כא) לא הִבִּיט אֶן בִּיעֶקֶב וְלֹא רָאָה עֲמֹל בִּישָׁרָאֵל ה' אֱלֹהָיו עֲמֹ וַתְּרוֹעַת מֶלֶךְ בּוֹ, והוא מהפסוקים שאנו מזכירים במלכויות, ומי שמזכירו גם בשופרות לא משתבש (ר"ה לב:), אף שִׁתְרוּעַת מֶלֶךְ אֵין הַכוּוֹנָה לְקוֹל הַתְּרוּעָה אלא לשון חיבה ורעות. ורש"י פירש שם להדיא דברים נוראים 'לא הביט - הקב"ה און שביעקב שכשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו. עמל - לשון עבירה כמו הרה עמל. כי אתה העמל וכעס תביט. לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום. ה' אֱלֹהָיו עֲמֹ - אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכן'. ומדוע זוכין ישראל למעלה מופלגת כזאת? פ' לא נַחֲשׁ בִּיעֶקֶב וְלֹא קָסָם בִּישָׁרָאֵל כָּעֵת יֹאמֵר לִיעֶקֶב וְלִישָׁרָאֵל מַה פָּעַל אֵל. ופרש"י 'כי ראויים הם לברכה שאין בהם מנחשים וקוסמים'.

מסלול ירוק או אדום

והרי זה ממש כדברי בעל הטורים שכל ההולך בתמימות, כאילו קיים כל התורה כולה מא' ועד ת', אם אתה מקיים **תָּמִים תִּהְיֶה**, הקב"ה אינו בודק אחרי מעשיך. והרי לנו שני מהלכים לשוב לה', האחד הוא לחקור אחר כל מעשינו דיבורינו ומחשבותינו, להתוודות ולתקן כל דבר ודבר, והשני הוא לסגל לעצמנו את התמימות, מי שהולך בדרך זו, עובר בר"ה חלק וקל, כמו כשבאים לשדה התעופה יש מסלול ירוק ומסלול אדום, מי שעובר בירוק עובר במהירות ובזריזות וקלות. כך כל מי שהוא הולך בתמימות, עובר מיד לספרי חיים, כי נחשב לו שהוא קיים מא' ועד ת'. אבל מי שאינו הולך בתמימות, עובר במסלול האדום, שם בודקים את המזוודות ואת המשקל, וכל דבר עובר לפניו כבני מרון.

האם גילינו 'קיצור דרך'?

הדברים מופלאים מאד, אך זה פסוק מפורש ורש"י מפורש 'אף אם עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם,

שלא יהיה משהו דמיון דמיון של יובש, כשעל עצמו אינו מדקדק כך, ולפעמים רואים אדם קונה לולב חי וטרי, ונדמה שהלולב יותר חי ממנו בעצמו... אוי טאטע זיסער! במס' ברכות (נא.) כתוב 'עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה', ואחד מהם הוא 'חי', ופרש"י פריש"ק בלע"ז...

כאילו קיים מא' ועד ת'

נחזור לענייננו, עה"פ **תָּמִים תִּהְיֶה** עִם ה' אֱלֹהֶיךָ כתב בעל הטורים **תִּי"ו גדולה**¹⁷ שאם תלך בתמימות כאילו קיימת מא' ועד ת'. [והוא מלשון הגמ' (שבת נה) 'תני רב יוסף אל תקרי מקדשי אלא מקודשי אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו', ופרש"י 'אלו בני אדם שקיימו התורה כולה - התי"ו סימן להם שקיימו התורה מראש ועד סוף'].

לקיים את כל התורה או להיות תמים?

רבינו בעל הטורים מעיד שההולך בתמימות עם השי"ת, כאילו קיים כל התורה כולה מא' ועד ת'. ויתכן שיאמרו שיותר קל לקיים את כל התורה מלקיים את דברי רש"י האלו, שזו עבודת האדם כל ימי חייו, לזכות למדת התמימות באמת ולקבל כל הנהגתו באהבה ותמימות.

מעניש לעוברי מצותיו

אמנם צ"ע מה הכוונה 'כאילו קיימת מא' ועד ת' והרי אמרו חז"ל (ב"ק נ.) 'כל האומר הקב"ה ותרן יוותרו חייו וְאֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמּוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַבּוֹרָא יִתְּבַרֵךְ שְׁמוֹ גּוֹמֵל טוֹב לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו וּמַעֲנִישׁ לְעוֹבְרֵי מִצְוֹתָיו. איך בעל הטורים אומר שאם מקיים מצות 'תמים תהיה', ה"ז כאילו קיים הכל? האם יש כזה מהלך ללכת בתמימות ושוב לא לפחד מיום הדין כלל?

17 בספרי תורה שלנו אין ת' גדולה ב'תמים תהיה', אך כן מבואר בקדמונים, והראה לי יהודי מאמריקה שיש תח"י ס"ת ישן, והראה לי תמונה של הת' הגדולה. וכתב שיש לזה מקור במחזור ויטרי. ויש בחת"ס תשובה שנותן טעם מדוע אין לנו היום מסורת באותיות רבות.

שָׁנָאֲמַר עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד עִם גְּבוּר תָּמִים תִּתְּנָם. **מִתְּמִים** עִמּוֹ כְּלוֹמַר לֹא רָאָה עֲמָל בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָבֵר בִּבְרֻכּוֹ הָרָאוֹן בְּלִיל ר"ה, הוּא עוֹבֵר לַחִיִּים וּלְשָׁלוֹם בִּסְפָרֵי חִיִּים, כְּתוּב וַחֲתוּם, אֵין עֲלֵיו שׁוּם דִּין. וְכֵן הָעֵיד בַּעַל הַטּוֹרִים שֶׁכָּל הַמְקִיִּים **תָּמִים** תִּהְיֶה כְּאִילוֹ קִיִּים מֵא' וְעַד ת'. וְכֵן אֲנוּ מִתְּפַלְלִים בִּימֵי הַנּוֹרָאִים וּבְזָכוֹת הַתָּם יוֹצִיא אִיּוֹם לְצִדִּיק דִּינָגוּ, כְּלוֹמַר שְׁבוּכוֹת מִדַּת תָּמִים תִּהְיֶה, יוֹצִיא ה' הַדִּין לְצִדִּיק.

וְעַדִּין לֹא נִתְבָּאֵרוּ הַתְּשׁוּבוֹת עַל קוּשִׁיוֹתָיו שֶׁל רַבִּי צְדוֹק זי"ע, אִי"ה בְּשִׁיעוּרִים הַבַּעַל ט.

יום רביעי י אלול תשפה

(מס' שיעור 42006946)

התם ומתמים עם תמימים - זוכה בדין ואינו מפסיד {ד'}

ה'תשובה' במשנת הרבי רבי זושא זי"ע

ב"ה עֲסָקְנוּ זֶה כְּמָה יָמִים בְּבִיאור מֵהַלֵּךְ הַתְּשׁוּבָה ע"פ דְּבַרֵּי הַרְבֵּי רַבִּי זוֹשָׁא זי"ע, שֶׁתְּשׁוּבָה הוּא ר"ת שֶׁל תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֶלֶּהִי, שְׁוִיתִי ה' לְנִגְדֵי תְּמִידָה, וְאַהֲבַת לְרַעָה כְּמוֹהָ, בְּכָל דְּרָכֶיהָ דַּעְהוּ, וְהִצַּנֵּעַ לָכֶת עִם אֶלֶּהִי.

התם ומתמים עם תמימים

וּבְשִׁיעוּר הַקּוּדֵם עֲסָקְנוּ בַּעֲנִין תָּמִים תִּהְיֶה ע"פ מִש"כ בְּפִיּוֹט שֶׁבִּמְחֻזָּר וְכָל מֵאֲמִינִים שֶׁהוּא שׁוֹפֵט צִדִּיק, הַתָּם וּמִתְּמִים עִם תְּמִימִים. וְכָל מֵאֲמִינִים שֶׁהוּא תָּמִים פִּעֵל, וּבִיאָרְנוּ ע"פ דְּבַרֵּי הַגַּמ' (נִדְרִים לֵב). אָמַר רַבִּי יִצְחָק כֹּפֶל הַמִּתְּמִים עֲצָמוֹ - הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּמִים עִמּוֹ, שָׁנָאֲמַר עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד עִם גְּבוּר תָּמִים תִּתְּנָם. וְנִתְבָּאֵר בְּאַרְיֻכוֹת עֲנִין הַמִּתְּמִים עֲצָמוֹ, כְּדִבְרֵי רַש"י בְּפֶרֶשׁ ה' הַתְּהִלֵּךְ עִמּוֹ בְּתַמִּימוֹת, וְאֵל תַּחֲקוֹר אַחֵר הָעֵתִידוֹת, וְכָל מָה שִׁיבֵא עֲלֶיךָ קֵבֶל בְּאַהֲבָה, וְאֵל הַקֵּב"ה מִתְּמִים עִמּוֹ. וַיֵּשׁ לַהֲבִין מֵהוּ עֲנִין מִתְּמִים עִמּוֹ.

לבטל את המזל של שעת היצירה

וּבִיאָר מֵהַרְש"א (שם) שֶׁמִּכּוּן שְׂאֵאֵע"ה הַתְּנַהֵּג בְּתַמִּימוֹת עִם הַקֵּב"ה, לִכְן, לְמִירוֹת שֶׁלְּפִי הַמְּזוּלוֹת לֹא הִיָּה שִׁיךְ

וְאִינוּ זֶה מִתּוֹכָן, הַכֹּל בְּגַלֵּל שֶׁלֹּא חוֹקְרִים בִּמְעוֹנָנִים וְקוֹסְמִים. וְלִכְאוֹ זֶה מִנּוּגָד לַעֲיֻקְרֵי הַדַּת שִׁישׁ שֶׁכָּר לְמַצוּה וְעוֹנֵשׁ לַעֲבִירָה, וְהַקֵּב"ה דִּן עַל כָּל חוֹט הַשְּׁעָרָה. וְכַמ"ש בְּגַמ' תַּעֲנִית (יֵא). שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיו שֶׁל אָדָם בָּאִים לִפְנֵיו אַחֵר מִיִּתְּנוֹ וּמַעֲיִדִים לוֹ 'כֵּךְ וְכֵךְ עֲשִׂית בַּמָּקוֹם פְּלוֹנִי, וְא"כ אֵיךְ גִּילִינוּ שִׁישׁ 'קִיצוֹר דֶּרֶךְ'?

על מה חשבת בשעת התפילה?!

וְהַבִּיאֹר פְּשוּט, יֵשׁ שְׁנֵי מֵהַלְכִּים אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת הַחִיִּים, מֵהַלֵּךְ אֶחָד שֶׁבְּכָל דְּבַר פֶּגַע שֶׁמִּזְדַּמֵּן לוֹ ח"ו, יֵשׁ לוֹ טַעֲנוֹת 'לְמָה זֶה מִגִּיעַ לִי', 'לְמָה לְפָלוֹנִי יֵשׁ שִׁפְעַת וְאִנִּי כֹכָה', 'לְמָה פְּלוֹנִי הִצְלִיחַ עִם בְּנָיו וְאִנִּי לֹא', אִם אַתָּה בּוֹחֵן וּבּוֹדֵק גִּנְזֵי נִסְתָּרוֹת, אִזִּי ה' צִלָּהּ, וְגַם הוּא יְבַדּוֹק בּוֹחֵן וּבּוֹדֵק גִּנְזֵי נִסְתָּרוֹת מֵהַ אַתָּה חוֹשֵׁב בַּעַת הַתְּפִלָּה וּבַעַת הָאֲכִילָה וְכו'. אִם אַתָּה מִתְּבוֹנֵן בְּמַעֲרַכְתָּ שְׁכִלִית, כֵּךְ מִתְּנַהֵּגִים גַּם אַתָּךְ מִשְׁמִים.

הולך בתם ילך בִּטָּח

אֲבֵל יְהוּדִי שֶׁחִי כְּגִמְלָה עָלָיו אָמַר (תְּהִלִּים קֵלָא), הוֹלֵךְ בְּתָם יִלְךְ בְּטָח (מִשְׁלֵי י"ט), אִינוּ מִחֲפֵשׁ כָּלֵל לַהֲבִין אֶת הַנְּהַגָּת ה', כִּי הוּא מְקִיִּים תָּמִים תִּהְיֶה, כְּבִיכּוֹל לֹא מַעֲנִיִּין אוֹתוֹ כָּלֵל, מִדּוּעַ וְלְמָה וְאֵיךְ וְכַמּוֹה, יוֹדַע בְּתַמִּימוֹת שֶׁהַקֵּב"ה לְבַדּוֹ מִנְהִיג כָּל דְּבַר בַּעֲלוֹם, וְכָל מָה דַּעֲבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עֲבִיד. אוֹמֵר לוֹ הַקֵּב"ה, אִם אַתָּה אֵינְךָ מִדְּקָדֵק אַחֲרֵי אֵינִי מִדְּקָדֵק אַחֲרֶיךָ. אֵפֶי שֶׁעֲבַר חֲטָאִים וּפְשָׁעִים, כִּיּוֹן שֶׁהַקֵּב"ה גַּם עָשָׂה לוֹ כְּמָה דְּבָרִים כְּבִיכּוֹל, וְלֹא חָקֵר וְלֹא שָׁאֵל כָּלֵל, כֵּךְ אֵין חוֹקְרִים אַחֲרָיו.

מגיע לו שכר על התמימות

וְאֵע"פ שֶׁחֲזו"ל אָמְרוּ 'כָּל הָאוֹמֵר הַקֵּב"ה וּוֹתֵרֵן יוֹתֵרוֹ מַעוּהִי', אֵין הַכוּוֹנָה שֶׁהַקֵּב"ה מוֹוֹתֵר לוֹ, אֲלֵא שְׁבִאֲמַת מִגִּיעַ לוֹ שֶׁכָּרוּ מִשְׁלֵם עַל הַנְּהַגָּת הַתְּמִימוֹת שְׁלוֹ, כְּדִאִי הוּא שִׁיתְּהִלְכוּ עִמּוֹ בְּתַמִּימוֹת. וְזִש"כ רַש"י 'וְאֵז תִּהְיֶה עִמּוֹ וְלַחֲלָקוֹ, 'עִם ה' אֲלִיקִין', אִם אַתָּה תִּתְנַהֵּג בְּתַמִּימוֹת, גַּם ה' אֲלִיקִין יִתְנַהֵּג עִמָּךְ בְּתַמִּימוֹת'.

נחתם לחיים - ב'ברכו' של ליל ר"ה

זֶהוּ הַמְּקוֹר לְהַתָּם וּמִתְּמִים עִם תְּמִימִים, יֵשׁ גַּמְרָא מִפּוֹרֶשֶׁת בְּמִס' נִדְרִים (לֵב). אָמַר רַבִּי יִצְחָק כֹּפֶל הַמִּתְּמִים עֲצָמוֹ - הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּמִים עִמּוֹ,

כשיאמין שהצור תמים פָּעֵלוּ - יומתקו הדינים

וראיתי בספר 'תורת אבות' מצדיקי סלאנים שביארו נוסח התפילה שאנו אומרים אחר נפילת אפים, בְּרוּךְ רַחֵם תְּזַכֶּה בְּרוּךְ עֲקָדָה תְּזַכֶּה בְּרוּךְ תְּמַיְמוֹת תְּזַכֶּה כְּשֵׁשׁ ח"ו התגברות מדת הדין והרוגז על האדם, מה יעשה כדי להמתיק את הדינים ולהמשיך מדות הרחמים? העצה הראשונה היא **רַחֵם** תְּזַכֶּה להזכיר זכות אאע"ה, וגם הוא בעצמו ילך בדרכו של 'אברהם אוהבי' ולעורר בלבו אהבת הבורא, ועי"ז תהא המתקה. עשה ולא עלתה בידו, **עֲקָדָה** תְּזַכֶּה ילך בדרכו של יצחק, מסירות נפש להשי"ת. עשה ולא עלתה בידו, **תְּמַיְמוֹת** תְּזַכֶּה, יקבל כל הנהגת ה' עמו בטוב לב, בלי שאלות והרהורים, ויאמין שהצור תמים פָּעֵלוּ כִּי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עֹל צִדִּיק וְיִשָּׁר הוּא, ואז מובטח לו שיומתקו הדינים ויצא מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, כי הקב"ה לא ידון אותו לפי מעשיו.

המלכות הובטחה לְדָוִד לעולם

ועפ"ז מיישבים בספה"ק את דברי הגמ' (יומא כב:): 'אמר רב הונא כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה שאול באחת ועלתה לו דוד בשתים ולא עלתה לו, שאול באחת מאי היא מעשה דאגג, והא איכא מעשה דנוב עיר הכהנים, אמעשה דאגג כתיב נחמתי כי המלכתי את שאול למלך, דוד בשתים מאי נינהו דאוריה ודהסתה¹⁸. ופרש"י 'כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמרא סייעיה - כמה סמוך ומובטח, ואין צריך לחלות ולדאג מכל רעה, מי שהקדוש ברוך הוא בעזרו, שהרי מצינו שאול נכשל באחת ועלתה לו לרעה לקונסו מיתה, לבטל מלכותו, ודוד נכשל בשתים ולא עלתה לו לרעה! ולא רק שדוד לא איבד את המלוכה, אלא אדרבה (תהלים פט, לו) אַחַת נִשְׁפַּעְתִּי בְּקִדְשִׁי אִם לְדָוִד אֲכַיֵּב, המלכות הובטחה לו לעולם ועד.

שאאע"ה יוליד בנים, הקב"ה 'מתמים עמו', 'השעה עומדת לו לבטל מזל שעה של היצירה' היינו שבעבור אאע"ה הוא ית' משנה את המזלות ואת כל דרכי הטבע. אילו היה חוקר באצטגנינות היה מצבו משועבד לדרכי סדר הטבע, כיון שהוא התהלך בתמימות, הקב"ה מתמים עמו, וכמ"ש (שבת קנו:): שאם כוכב צדק לא נמצא במקום זה, (ישעי' מא, ב) צָדֵק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לִפְנֵי גוֹיִם וּמַלְכִּים דְּהֵיִינוּ וְהָיִיתָ לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם (בראשית יז, ד).

לא רָאָה עֵמֶל בִּישְׂרָאֵל

עוד הזכרנו ביאור מרבוה"ק שאם אדם מתהלך בתמימות עם ה', לא רק שאינו חוקר עתידות, אלא מקבל באהבה את כל מה שבא לו בחיים, הוא, כמ"ש (תהלים נו, יא) **בְּאִלְהִים אֶהְיֶה דֹבֵר בַּהוֹיָה אֶהְיֶה דָבָר** כי הוא מאמין שהקב"ה עושה הכל לטובתו, הן לטוב והן למוטב, לא רק שלפני כן אינו חוקר אחר עתידות, אלא גם כשתבא עליו איזו צרה הוא מקבל בתמימות, אז הוא זוכה למה שכתוב בפרשת בלק (כג, כא) **לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּעֵינָיו וְלֹא רָאָה עֵמֶל בִּישְׂרָאֵל ה' אֶלְהֵיו עֲמוֹ וְתִרְוַעַת מִלְּךָ בּוֹ, וּפִרְש"י ש'אפילו כשהם עוברים על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן בעמלם שעברו על דתו, ה' אלקיו עמו, אפילו מכעיסים וממרים לפניו אינו זז מתוכם', וכל זה משום שאנו הולכים איתו בתמימות.**

מדה כנגד מדה

ויש בזה 'מדה כנגד מדה', כשם שהאדם מקבל את כל דרכי ה' בתמימות, גם כשח"ו באו עליו דברים קשים הוא מאמין שהכל לטובה, כביכול גם כלפי שמיא יש הנהגה כזאת, **לֹא רָאָה עֵמֶל בְּקַב"ה**. אף שיש ביניהם חילוק גדול, כי כשנדמה לנו שיש קושיא על הנהגת ה', הרי זה רק מחמת קטנות דעתנו ולא באמת, ואילו כשהיה עמל ועון בישראל, היה זה דבר אמיתי, אך מ"מ מתנהג הקב"ה עמנו מדה כנגד מדה כפי קטנות תפיסת דעתנו, כשם שאנו מקבלים באהבה כל הנהגה עליונה, כך אינו זז מתוכנו בכל מצב.

18 **שמואל (ב, כד, א)** וַיִּסָּף אֵף ה' לַחֲרוֹת בִּישְׂרָאֵל וַיִּסָּף אֶת דָּוִד בָּהֶם לֵאמֹר לֶךְ מִנֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת יְהוּדָה.

דוד המלך קיבל הכל בתמימות

וביאר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע ב'פרי צדיק' (פקודי) שדוד המלך תמיד התהלך במדת התמימות, כמו שאנו רואים בספר תהילים, הוא תמיד מזמר להשי"ת בכל לב, הן בהיותו ביער חָרַת, בברחו ממבקשי נפשו, והן בשבתו על כסא מלכותו, **בְּאֵלֵהִים אֶהְלֵל דָּבָר בְּהוֹיָה אֶהְלֵל דָּבָר, וְכֵן וְאֲנִי בְּתַמִּי אֵלֶיךָ (תהלים כו,יא),** ואפילו בברחו מפני אבשלום, לבו שלם עם ה' אלקיו ומקבל הכל בתמימות, וגם כשמקללים אותו קללה נמרצת, הוא אומר (שמואל ב,טז,י) הוֹיָה אֶמֶר לוֹ קָלֵל.

דוד לא ראה כל עוול

היות וכך הוא התנהג, גם הקב"ה כביכול התנהג עמו כך, גם כשהיו שתי העניינים דאוריה ודהסתה למנות את ישראל, אף שאמרו חז"ל (שבת נו.) 'כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה', ולא חטא דוד אלא כדי להורות תשובה ליחיד' (ע"ז ה.) אמר הקב"ה אני מתנהג עם דוד בתמימות כמו שהוא התנהג עמדי, כי לעיני העולם נדמה שכביכול לא התנהגתי עמו ביושר, ואעפ"כ דוד לא רואה כלל עוולות, רק מזמר צוּרִי וְלֹא עֲוֹלָתָה בּוֹ (תהלים צב,טז), מדה כנגד מדה, כיון שהוא מתנהג בתמימות עמדי, 'דוד בשתיים ולא עלתה לו'.

מה שה' עושה עמו זה וודאי לטובתו

ולא רק לאחר שכבר מלך על ישראל, אלא עוד מתחילת היותו בעולם הזה, היה מרוחק מאחיו ומשפחתו, (תהלים סט,ט) מוֹזֵר הָיִיתִי לְאָחִי וְנִכְרִי לְבְנֵי אִמִּי, אפילו אביו לא רצה להכירו¹⁹, ומה הוא אשם בכל זה? שלחו אותו לרעות את הצאן ביער, בתקוה שיתבשרו שבא זאב וטרפו, והוא מתהלך במישרים ומנגן להשי"ת שירי אהבה, ולא עלה על לבו לשאול לפני ה' שאלות מה אני אשם? למה אני נכד של רות? למה יש דעות בבית

מדרש שרות אסורה לבא בקהל? מה חטאי ומה פשעי להיוולד במשפחה כזאת? הוא אינו שואל שאלות, אלא הופך את הקושיות לשיר ושבח להשי"ת. כדברי רש"י 'כל מה שיבא עליך, תקבל בתמימות', דוד המלך ידע שמה שהקב"ה עושה עמו זה וודאי לטובתו.

למה בחודש אלול מרבים בתהילים?

מי שמתנהג כך, הקב"ה מקיים בו בְּרוּךְ הוּא תְּמִימוֹת תִּזְכֹּר, לעומת הפחד הגדול מול הַבּוֹחֵן וּבּוֹדֵק גִּנְזֵי נִסְתָּרוֹת, יש הנהגה חדשה הַתֵּם וּמִתְּמָם עִם תְּמִימִים, וְכָל מַאֲמִינִים שֶׁהוּא תְּמִימִים פִּעֵלוֹ. זהו עניינו של דוד המלך. וזהו טעם נוסף למנהג ישראל להרבות באמירת תהילים בחודש אלול, להשריש בלבו של אדם מדת התמימות.

דוד חינוך את משרתיו לתמימות

ונזכיר לדוגמא מספר תהילים פרק קא: לְדָוִד מִזְמוֹר חֹסֵד וּמִשְׁפָּט אֲשִׁירָה לְךָ ה' אֲזַמְּרָה: וברש"י: 'חסד ומשפט אשירה - כשאתה עושה עמי חסד אקלסך ברוך הטוב והמטיב וכשאתה עושה בי משפט אני אשיר ברוך דיין האמת בין כך ובין כך לך ה' אזמרה'. אֲשַׁכִּילָהּ בְּדֶרֶךְ תָּמִים מִתִּי תִבּוֹא אֵלַי אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם לִבִּי בְּקֶרֶב בֵּיתִי וגו': עֵינֵי בְּנֵאֲמָנִי אֶרְץ לְשִׁבְתָּ עִמָּדִי הֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ תָּמִים הוּא יִשְׁרֶתֶנִּי: אפילו משרתיו של דוד לא היו מתהלכים רק בדרך תמים.

התמימות היא מעל מהדין

כשאדם נזהר תמיד שלא תתקלקל מדת התמימות, ומקיים דברי רש"י עה"פ 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', עי"ז הוא זוכה בדין, כי הוא אינו חי בעולם של שכל ורצון להבנה, וממילא אינו מצמצם את ההנהגה העליונה לשכל האנושי שלו, וממילא הוא מתעלה למעלה מהדין. אך אדם שעושה חשבונות ויש לו טענות על הנהגת ה', אזי עושים גם עמו חשבון. וזוהי עבודה גדולה, להתפלל להשי"ת לזכות למדת התמימות בשלימות.

ה'תמים' משמח את ה'חוקר'

בשאל המלך כתוב דברים גבוהים מאד, בכתבי האריז"ל מבואר שנשמטו היתה גבוהה יותר מנשמת דוד, שאלו מרחובות הנה, סוד עולם הבינה, לעומת דוד שהוא מדת המלכות, אמונה פשוטה, אך כשעברו עליו דברים

19 **שמואל** (א,טז,יא) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל יְשִׁי הַתָּמִם הַנֶּעְרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁאֵר הַקֶּטָן וְהַנֶּה רָעָה בְּצֹאן וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל יְשִׁי שְׁלַחָה וְקָחְנוּ כִּי לֹא נָסַב עַד בָּאוּ פֹה. ועיין **יוסף תהילות** להחיד"א על תהילים (סט,ט).

לא ראה עמל בִּישְׂרָאֵל - כי לא נחש בִּיעֶקֶב

ראיתי בספה"ק 'פרי צדיק' להרה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע בפרשת פקודי ע"פ מה שאמר דוד המלך ע"ה בתהילים (כג) גַּם כִּי אֶלֶךְ בְּגִיַּת צַלְמוֹת לֹא אֵירָא רַע כִּי אֶתֶּה עֶמְדִי, ובמדרשי חז"ל פירשו שהכוונה שאע"פ אם ח"ו יכשל ויחטא, אינו ירא מן הרע. וביאר רבי צדוק הכהן זי"ע כי בדרך כלל העבירה מסלקת השגחתו ית' מן האדם, ככתוב בפרשה (כג,טו) וְלֹא יֵרָאֶה בָּךְ עֲוֹנוֹת דְּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ, אך האדם ההולך בתמימות עם השי"ת, מבטיח רש"י 'ואז תהיה עמו ולחלקו', כלומר שאע"פ שתחטא ח"ו הוא ישאר עמך, וכמ"ש בפרשת בלק לא הִבִּיט אֶן בִּיעֶקֶב וְלֹא רָאָה עֶמְל בִּישְׂרָאֵל ה' אֶלְהֵיו עֲמוֹ וַתְּרוּעַת מְלָךְ בּוֹ, אף שיש עמל בישראל, אין הקב"ה עוזב אותם לגמרי, כי לא נחש בִּיעֶקֶב וְלֹא קָסַם בִּישְׂרָאֵל רק הלכו בתמימות.

וכ"כ בזה"ק פרשת פקודי (דף דר"ך) לא יִמְנַע טוֹב לַהֲלָכִים בְּתַמִּים (תהלים פד,יב) לעומת מש"כ בספר איוב (לח,טו) וַיִּמְנַע מִרְשָׁעִים אוֹרָם, שהקב"ה מונע אורו מן הרשעים, אמנם אעפ"כ אם הוא הולך בתמים, ה' לא ימנע ממנו את טובו.

הרוצים להיות תמימים - ה' לא ימנע מהם טוב

וזלה"ק (פרי צדיק פקודי אות ח) 'אך המכוון דאף ההולכים בתמים יכול להיות שיעשו מעשה שיהיו בכלל רשעים כמו דוד המלך ע"ה שאמרו עליו דוד הבא על אשת איש כו', (כמו שאמרו סנהדרין קז.) ומי שעובר על מצוה דרבנן נקרא רשע (כמו שאמרו יבמות כ. ונדה יב. עיי"ש) כל שכן אם היה עובר ח"ו על איסור מפורש שבמיתה. אך ההולכים בתמים היינו שרוצים להיות תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. רק שהיצר הרע יכול להטעות לאדם ולהשים חשך לאור ולומר לרע טוב. וכמו דוד המלך ע"ה שלא עלה על דעתו שעושה איסור בזה וכמו שאמרו (סנהדרין שם) ראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית כו'. רק אחר ששמע מהנביא אתה האיש. והשם יתברך אמר לו היחתה איש אש בחיקו וגו', (כמו שאמרו בגמ' שם) אז אמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי כמו שנאמר לא ימנע טוב להולכים בתמים

קשים רח"ל הייתה לו רוח רעה, עד כדי כך שהיו צריכים לנגן לפניו להרגיע את רוחו, והביאו את דוד המלך, שהוא יודע נגן, כי התמים משמח את החוקר.

אני מאושר גם אם לא אמלוך

כשבשרו לשאול המלך שנלקחה ממנו המלוכה, נשבר לבו בקרבו, ולכן 'שאול באחת ועלתה לו', דוד המלך אמר 'אם כה יאמר' שלא אהיה מלך, אני מאושר ושמח, ולכן 'דוד בשתים ולא עלתה לו'.

'השתדלות' רק בגלל שכך צוה השי"ת

ובענין ההשתדלות שאדם עושה, מבואר בחובות הלבבות שהדבר תלוי מה כוונת האדם בשעת ההשתדלות, אם הוא עושה ההשתדלות כדי לשנות את המצב, בכך הוא מתרחק מדרכי התמימות, רק כשעושה ההשתדלות משום שכך צוה השי"ת, אזי הוא כשר וישר, בטל לגמרי להשי"ת שכתב בתורה 'וברכתך בכל אשר תעשה'.

לקיים 'תמים תהיה' יחד עם ההשתדלות

והטעם שה' צוה לעשות ההשתדלות, מבואר ברמח"ל ובחוה"ל שבזה בעצמו מתנסה האדם אם יקיים 'תמים תהיה' יחד עם ההשתדלות, ביקש השי"ת שיהיה לאדם נסיון זה, שנדמה לו שהוא יכול לשנות ולשפר את המצב ע"י ההשתדלותו, ואעפ"כ יקיים 'תמים תהיה', לסמוך על השי"ת לבדו.

דברי הרופא לא משנים את מצב הרוח

אם היה כתוב בתורה שלא להשתדל כלל, היה הרבה יותר קל לקיים 'תמים תהיה', שהרי ממילא אין צריך לעשות כלום כדי להטיב את המצב, א"כ מוטב להיות תם. אבל לא כן רצה ה', הוא מצוה על האדם לעשות פעולות, לנסות להטיב את המצב בפרנסה ובבריאות ובכל ענייני החיים, ויחד עם זאת צריך לקיים 'תמים תהיה', לא נפק"מ כלל מה יאמר הרופא, הסיבה שהלך אל הרופא הוא רק בגלל שניתנה רשות לרופא, אבל לא אכפת לו כלל מה יאמר הרופא, דברי הרופא לא ישנו את המצב רוח כלל. זוהי עבודה גדולה מאד. היגיעה שאדם צריך להתייגע לזכות לקיים 'תמים תהיה' באמת, זוהי יגיעת חיים!

מן הבוטחים: לא השכמתי מעולם בענין והתאויתי לזולתו.

מלחיץ לשמוע מה יבשר הרופא

אותו 'אחד מן הבוטחים' העיד על עצמו שמעולם לא השכים בבוקר וראה את מצבו, והתאוה שיהיה לו מצב אחר זולת אותו המצב שנתן לו השי"ת באותה שעה. אף שיתכן שהוא עשה השתדלות במשך היום, זהו במצות ה', אך בלבו וכיסופיו לא היה שום רצון אחר מלבד מה שעשה לו השי"ת. אשרי אדם שזוכה לחיות כך, יש לו חיים נעימים ורגועים, מי שאינו חי כך, לא ישאר מציפורניו חוט השערה מרוב כסיסה מחמת הלחץ והמתח לשמוע מה יבשר לו הרופא. וכנודע שהרופאים צריכים שמירה כשהם מוכרחים לומר תשובות לא משמחות, היו כאלה שיצאו מגדרם והיכוהו וכו'.

לזכות לניסים מעל דרך הטבע

אך הבוטח בה' מקיים 'כל המתמים עצמו עם הקב"ה, הקב"ה מתמים עמו', וביאר מהרש"א שע"י התמימות זוכה לניסים למעלה מדרך הטבע. יש שמתקיימים הדברים ממש כפשוטן, ניסים ונפלאות. ויש שאינו רואה נס למעלה מדרך הטבע, ומתקיים בו הפירוש השני 'הקב"ה מתמים עמו', שאינו מדקדק על מעשיו כ"כ, ותיקוני נפשו הרבה יותר קלים. כי לא נחש ביעקב, ולא קסם בישראל.

איך התמימות תתקן את הפגמים?

ועדיין צריכין אנו למודעי והרי לקב"ה יש את מדת המשפט, איך יתכן שאדם שמתנהג בתמימות לא יסתכלו כ"כ על חטאיו אף כשיש לאדם עבירות ופשעים? איך יתקנו הפגמים ע"י מדת התמימות? וראיתי ביאור נפלא מאד בספה"ק 'שם משמואל' (בשלח תער"ה) לאחר שבני ישראל יצאו ממצרים, נפרדו מעבירות וחטאים קשים מאד, משה רבינו הוציאנו ממ"ט שערי טומאה, עד כדי כך שהשר של מצרים טען 'הללו והללו עע"ז', ולא מצאנו שכל הפגמים האלו הפריעו ומנעו מאיתנו לאחר נ' יום לעמוד בהר סיני, פָּנִים בְּפָנִים דָּבָר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ, טומאה שבהן להיכן הלכה?

שאר השם יתברך מונע אורו האור כי טוב כיון שיודע שלא רצה לעשות נגד רצונו יתברך ורצה להיות בכלל תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. וכן דוד המלך ע"ה שאמר ולבי חלל בקרבי שהרגו ליצר הרע. ובאמת כן היה שלא חטא וכמו שאמרו (שבת נו.) שהאומר דוד חטא אינו אלא טועה. אלא שתלו בו אותו עון כדי שאם חטא יחיד א"ל כלך אצל יחיד (כמו שאמרו עבודה זרה ה.) בודאי לא מנע השם יתברך אורו ממנו.

מִגֵּן דָּוִד כְּמוֹ מִגֵּן אַבְרָהָם

וכן מצאנו שהאבוה"ק נקראו 'תמימי דרך', כמ"ש במדרשי חז"ל (אליהו רבה פרשה ז ד"ה ברוך המקום ברוך הוא) שעליהם נאמר (תהלים קיט, א) אֲשֶׁרִי תְּמִימֵי דֶרֶךְ הַהֲלָכִים בְּתוֹרַת ה' וְהַקִּבְלָה מִבְּטִיחַ לְדוֹד הַמֶּלֶךְ (שמואל ב, ז, ט) וְעָשִׂיתִי לָךְ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, ודרשו חז"ל בגמ' (פסחים קיז:) שכמו שאומרים 'מגן אברהם' יאמרו 'מגן דוד'. והקשו והרי אברהם עמד בכל הנסיונות, ודוד נאמר בו 'דוד בשתים' ואיך אפשר להשוות מגן דוד עם מגן אברהם. התשובה היא שדוד הלך בתמימות. דוד היה כמו אאע"ה במדת התמימות, אף שכאן היה כך וכאן היה כך, אין זה משנה כלל. ועל זה אמר דוד המלך ע"ה 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי'. וכן אנו מוצאים הרבה מאד בפסוקי ספר תהילים, כמה דוד המלך ע"ה דבק במידת התמימות.

לא ירצה אלא מה שרצה ה'

רבינו החובות הלבבות סיים את דבריו הק' בשער הבטחון בענין מדת התמימות וזלה"ק שם בסוף השער 'וכאשר תתחזק הכרתו יותר מזה בחמלת הבורא על בראיו, ירצה במה שיהיה מגזירת הא'להים לו בלבו ובחושיו (ובלשונו), ובנראהו ובנסתרו, וישמח בכל אשר עשה לו הא'להים ממות וחיים, וריש ועושה, ובריאות וחולי, לא יכסוף לזולת מה שבחר לו הא'להים ולא ירצה אלא מה שרצה לו, ונמסר אל הא'להים, ומשליך נפשו וגופו אל דינו, ולא יגביר ענין על ענין ולא יבחר [על] זולת מה שהוא בו מעניני עולמו, כמו שאמר אחד

‘מיתתו במה’, כיון שעשה השקה עם השי”ת במדת התמימות, הוא טהור בשלימות הטהרה, כדין השקה במימי המקוה.

יוצאים למדבר בלי שאלות

הה”ד (ירמ’ ב,ב) זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבַת פְּלוּלְתֶיךָ לְכִתְּךָ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה, אין לך תמימות גדולה מזו, יוצאים למדבר ולא שואלים מה נאכל מה נשתה, התמימות הזאת ביטלה את פגם עבודה זרה שהיתה בהם כאין וכאפס, כי במדת התמימות עשו השקה בהשי”ת ועי”ז נטהרו בטהרה שלימה.

הדיסק נמחק ומאותחל

וכן אנחנו אלה כולנו פה היום, כשבאים לקראתנו הימים הנוראים ורוצים לזכות לתשובה שלימה, אם נזכה לסגל מדת התמימות, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, יעשו עם נשמתינו השקה כלפי מעלה, וכל העבר הרע יתבטל ואיננו, ולא עוד אלא גם כל התמונות והמראות הקשות שראו עינינו ימחקו מהמחשבה ומהלב, הכל ע”י כח ההשקה שבמדת התמימות.

בֵּה אֲנָא רְחִיץ - ע”י התמימות

ובאמת שיש לנו בכל יום כמה וכמה הזדמנויות להתנהג בתמימות, נסיון של כעס, נסיון של דאגה וכדו’, ההולך בתמימות אינו כועס ואינו דואג, ואז תהיה עמו ולחלקו, ובזכות הַתָּם יוֹצֵיא אִיּוֹם לְצֶדֶק דִּינָנו, בְּרֹגֶז רַחֵם תִּזְכֹּר. בְּרֹגֶז עֲקֵדָה תִּזְכֹּר. בְּרֹגֶז תְּמִימוֹת תִּזְכֹּר. כי התמימות תעשה לנו השקה, וכל הטומאה הלכה ופרחה לה. בֵּה אֲנָא רְחִיץ, אני רוחץ את עצמו בהשי”ת בעצמו, כמים טמאים העושים השקה במקוה טהרה, והוא ע”י בטחון בהשי”ת, לא סמיכנא רק על השי”ת לבדו. והנה כל ענין השקה המטהרת אין לה שכל והגיון אנושי, כל כולה אמונה ותמימות, כך מדת התמימות מטהרת מטומאותינו מבלי להבין ‘טומאה שבהן להיכן הלכה’.

וַיֵּשְׁבוּ וַיִּחַנּוּ לִפְנֵי פִי הַחִירָת

השר של מצרים צעק ‘הללו והללו עובדי ע”ז’, אבל הקב”ה אמר, כופר שכמותך, וכי לא ראית אותם שבים וחונים לפני פִּי הַחִירָת בתמימות כאשר צויתים,

משקה שנגע בראשון לטומאה נהיה ראשון

וביאר ה’שם משמואל’ דבר נורא, מצאנו בדברי חז”ל שמשקים מקבלים טומאה, ואינם צריכים הכשר לקבל טומאה, וגם גזרו על המשקין להיות תחילה, דהיינו שמשקה שנגע בראשון לטומאה אינו שני אלא ראשון. כי המשקים עלולים לטומאה מאד מאד. אעפ”כ כשמשקים את המשקין עם מקווה טהרה, המשקין הטמאים נטהרים.

התמימות היא השקה להשי”ת

מדת התמימות היא כביכול השקה עם השי”ת, כשאדם מוסר את עצמו ביד השי”ת, כמו שאמר רבי עקיבא בסוף מס’ יומא, מִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שְׂפִשְׁמִים, כביכול הוא טובל בהשי”ת, כי מבטל דעתו לדעת ה’, ‘כל מה שיבא עליו יקבל בתמימות’. וממילא גם כשאומר ‘אשמנו בגדנו גזלנו... סרנו ממצוותיך’, איך כל הפגמים נעלמו? ע”י השקה פשוטה בהשי”ת, מִמְּקוֹה מְטַהֵר אֶת הַטְּמָאִים, אֵף הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל, איך הקב”ה מטהר אותם? מתי? איך? רבי עקיבא מלמד אותנו להתנהג בתמימות, גם כשאדם חטא ופגם פגמים קשים מאד, כשילך בתמימות הרי הוא עושה כביכול השקה במקוה ישראל ה’ והרי הוא נטהר מכל טומאותיו.

המים הטמאים מתאחדים עם המקווה

וכן מדויק מלשון הפסוק תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה’ אֱלֹהֶיךָ, כלומר שע”י מדת התמימות, אתה דבוק ‘עם ה’ אלקיך’, וכלשון רש”י ‘ואז תהיה עמו ולחלקו’. וכמו שמבארים בישיבות את ענין ההשקה, שבשעה שהמים הטמאים נוגעים במי המקווה הם מתאחדים עמהם, וכתוב בתורה (ויקרא יא,לו) אַךְ מִעֵין וּבֹר מְקוֹה מִים יִהְיֶה טָהוֹר, כיון שהתאחדו עם מי המקווה, הטומאה שבהם נעלמה, אל תשאל ‘טומאה שבהם להיכן הלכה’, שהרי הם חלק מהמקווה.

התמימות גורמת להשקה

כך כשאדם זוכה למדת התמימות, ‘עם ה’ אלקיך’, ‘עמו ולחלקו’, נעשה לו השקה עם השי”ת כביכול ונטהר, ולכן ‘דוד בשתים ולא עלתה לו’, אף ששאלוהו

'כי מה שיבא עליך, תקבל בתמימות', ושוחטים בערב ראש השנה בהמה עבה ושמינה לקיים בר"ה (נחמיה ח,י) אֲכָלוּ מִשְׁמָנִים וְשָׁתוּ מִמֵּתִקִּים וְשָׁלְחוּ מְנוֹת לְאֵין נֶכֶן לוֹ כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֲדֹנֵינוּ וְאֵל תַּעֲצָבוּ כִּי חֲדָוֹת ה' הֵיא מְעַזְּכֶם, מבלי לדאוג מה יכתבו עליהם ביום הדין - השי"ת עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים. השמחה הזאת היא עצמה ביטול תמים להשי"ת, וכלשון החוה"ל הנ"ל 'משליך נפשו וגופו אל דינו, ולא יגביר ענין על ענין ולא יבחר [על] זולת מה שהוא בו מעניני עולמו'.

אדם שיש לו דין - לובש שחורים

וזש"כ בטור (תקפא) 'ורוחצין ומסתפרין ע"פ המדרש א"ר סימון כתיב כי מי גוי גדול וגו', ר' חנינא ור' יהושע אומרין איזו אומה כאומה זו שיודעת אופיה של אלהיה פי' מנהגיו ודיניו שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואין חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך יצא דינו, אבל ישראל אינן כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ומחתכין צפרניהם ואוכלין ושותין ושמחין בר"ה לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס לפיכך נוהגין לספר ולכבס בער"ה ולהרבות מנות בר"ה. זה הסימן שאנו מקיימים את דברי רש"י על 'תמים תהיה', וכיון שאנו הולכים בתמימות, הקב"ה מתמים עמנו.

איך הוא ידע שהמיץ נסחט מענבים

ומדברי רבי צדוק הכהן הנ"ל למדנו שעיקר הנסיון של האדם בעולמו הוא במדת התמימות, כי גם ההולך בתום יש לו נסיונות לעזוב ח"ו את מדת התמימות. וכן מצאנו באדה"ר שהיה תמים בשלימות בתחילה, היה יציר כפיו של הקב"ה, ויש דעה במדרש שהאשה סחטה ענבים ונתנה לו, כי הוא לא ידע כלל בשעת מעשה שהוא אוכל מעץ הדעת, מנין לו לדעת שמיץ הזה נסחט מענבים, היא אכלה ענבים וקיבלה שכל לעשות לו מיץ ענבים כדי שיסכים לטעום מעץ הדעת. כי אדה"ר היה תמים, הוא נולד מהול (אדר"נ פ"ב, תנחומא נח ה), אלא שהנחש בערמומיותו פיתה את חוה, היינו שקלקל את כח התמימות בה, ואז נתנה גם לאדם ואכל. וכמו שהקב"ה עשה את הנחש מראשית

התמימות הזאת עשתה השקה וכל טומאתם פרוה לה. כי התמימות היא מקוה טהרה לישראל.

הקול האנושי הופך לבהמי...

ובראש השנה אנו תוקעים דווקא בקרן של בעל חי, והרי בדרך כלל קולו של אדם בר דעת יותר חשוב ונעלה מקול קרן של בהמה, ומותר האדם מן הבהמה שיש לו כח הדיבור והשכל, איך אנו תוקעים את הקול החשוב שלנו לתוך קרן בהמה, כביכול עושים את הקול האנושי כבהמי? מדוע?

היארציט של חטא עץ הדעת

אלא כשאדם מתבונן לאיזה תוצאות גרם לו השכל והדעת במשך השנה כולה, הנחש משך אותו לערמומיות ולאכול מעץ הדעת, ביום ר"ה שהוא היארציט של חטא עץ הדעת, אנו לוקחים קרן של בעל חי, כביכול מבטלים את הדעת ואת השכל, ורוצים להיות תם כבהמה. כלשון חז"ל (חולין ה:): אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה. כלומר ביטול גמור להשי"ת בתמימות שלימה.

כצאן אחר רועה

וכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים עג,כב) וַאֲנִי בָּעֵר וְלֹא אֶדְעֵ בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּן, ככבשים ההולכים אחר הרועה מבלי להרהר לרגע קל שמא הוא מוליך אותנו בדרך לא טובה, כך אנו מכניסים קול אדם בקרן בהמה, ובכך אנו מתבטלים להשי"ת, ומקבלים על עצמנו ללכת בדרך התמימות, ומעתה יכולים אנו לזמר בשמחה (תהלים כג) ה' רֹעִי לֹא אֶחְסָה גַם כִּי אֵלֶּךָ בְּגִיא צִלְמוֹת לֹא אִירָא רָע כִּי אֶתָּה עִמָּדִי, כי נמשכנו כצאן אחר הרועה, איננו חוקרים אחר העתידות, רק הולכים אחר הרועה ככל מה שירצה, וכל המתמים עצמו עם הקב"ה, הקב"ה מתמים עמו.

אל תעצבו כי חדות ה' היא מעזכם

ובזה מובן מדוע עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים ע"י תקיעת שופר, והרי גם זה יפלא, להיכן נסתלקו ונעלמו כל העבירות? אלא שמכיון שנתעורר כח התמימות של ישראל, עשו השקה ונטהרו, פְּרוּגָז תְּמִימוֹת תִּזְכּוּ. לכן כאשר מקיימים את דברי רש"י

המבחן הוא: מה עושה אדם לאחר שנכשל

הן אמת שדוד המלך מתחנן תמיד שהקב"ה ישמור עליו שלא יפול ולא יכשל, אעפ"כ זהו עיקר המבחן מה אדם עושה לאחר שנכשל, וכמ"ש הרה"ק רבי שלמה קארלינער זי"ע שהיצר הרע מרוויח יותר מהעצבות לאחר המכשול מעצם העבירה עצמה. אם יקום ויתחזק, מיד יתקבל באהבה. משל למי שמעיד ונפל על הארץ, איך אנו יודעים שלא נתרסקו איבריו, אם הוא קם תיכף ומיד והולך לשטיבל להתפלל מנחה בשמחה, סימן שלא נתרסק. אבל אם רחק לבו מה', ואינו יכול לומר תהילים בחיות והתלהבות בגלל החטא שהיה לו אתמול, כביכול משחק עם הקב"ה ברוגז טאנץ, פשטני את כותנתי איככה אלבשנה, עי"ז דוד חמק עבר ח"ו. אך אם תיכף אומר להקב"ה, אבא, אני שלך בכל מצב, הבט והסתכל נא עלי, זה המצב שלי, אני מודה על האמת. ואז תהיה עמו ולחלקו, כי כל מה שבא עליך, תקבל עמו בתמימות.

אדה"ר התמים שבעולם נכנס לגן עדן להנות מזיו השכינה, אבל הקב"ה שלח גם לשם את הנחש הקדמוני, בשביל זה הוא נברא, לפתותו ולראות מה יעשה לאחר המכשול. אם יתחזק בתמימות אשרי לו.

אני המחליט אם לעשות

ה'בית הלוי' בפרשת לך לך כותב וזלה"ק 'הרי דגדר תמים הוא שיקבל על עצמו לעשות גם מבלי שידע הטעם. והנה הכתוב אומר (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע ה', ואיתא במדרש **אע"פ שאדם אנחנו - נמשכנו אחריו כבהמה**, ועיין במס' חולין (ה) איתא אלו בני אדם שהם ערומין בדעת ומשימין עצמם כבהמה. והענין דהאדם העושה רצון חבירו ועושה כל מה שחבירו מצוהו מ"מ עיקר העשיה הוא אדעתיה דנפשיה דהרי עיקר מה ששומע לדברי חבירו ועושה כציווי הוא משום דמכיר בשכלו שהוא צריך לעשות רצון חבירו אם מצד יראה אם מצד אהבה [כי **אני** החלטתי להתיירא ממנו, או לאהוב אותו] או משום קבלת איזו טובה או סיבה אחרת. [כגון עשיר שמבקש ממך לרקוד ברשות הרבים באמצע היום, אתה מחליט שעי"ז יתן לך מתנה הגונה, אין זו תמימות] ועכ"פ הוא עושה מה ששכלו מחייב

הבריאה, כך יש לכל אדם נסיון זה עם להיות ערמומי או להשאר בתמימותו.

לא לעשות 'שביתת יהדות' עקב 'מכשול נורא'

'אך המכוון דאך ההולכים בתמים יכול להיות שיעשו מעשה שיהיו בכלל רשעים...' אך ההולכים בתמים היינו שרוצים להיות תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. רק שהיצר הרע יכול להטעות לאדם ולהשים חשך לאור ולומר לרע טוב. כך מנסים את האדם אם ישאר בתמימות לאחר הנפילה או לאו. ובאמת שזהו עיקר הנסיון, לקום מיד אחר הנפילה ולשוב אל התמימות. אם יכול להזדרז ולהתחזק אחר הנפילה ולשוב אל השי"ת בהתחלה חדשה, סימן שנשאר בתמימותו, אבל אם הוא מרגיש 'שביתת יהדות חמשה ימים עקב מכשול נורא' אין זה תמים.

המצב הכי קשה - הפך לשיר

דוד המלך ע"ה לקח את המצב הכי קשה שלו, והפך אותו לשיר ושבח בתהילים פרק נ"א, בְּבֹא אֱלֹהֵי נָתַן הַנְּבִיא כְּאִשֶּׁר בָּא אֶל בֵּית שָׁבַע, הפך את כל העבירות לשיר ושבח, מפרק נ"א לבד אפשר להינמס, הוא אומר לקב"ה מעתה אני יוכל להבין יותר לב נשבר שבא לספר שהוא נכשל בעבירה, עד היום לא הייתי מסוגל להבין אותך, מעתה אֶלְמֶדָה פְּשָׁעִים דִּרְכֶּיךָ וְחַטָּאִים אֲלֵיךָ יָשׁוּבוּ. כי הוא הפך את השבר לסולם של עליה.

מזמור שאחרי החטא

ופלא גדול מצאנו בדברי חז"ל (ברכות ז:), שהקשו איך כתוב (תהלים ג) **מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבֻשָׁלוֹם** בְּנֹ, מזמור לדוד, **קִינָה** לדוד מיבעי ליה? ואילו בפרק נא שכתוב **לְמִנְצַח מִזְמוֹר לְדָוִד, בְּבֹא אֱלֹהֵי נָתַן הַנְּבִיא כְּאִשֶּׁר בָּא אֶל בֵּית שָׁבַע, וכתוב (שמואל ב, יב, ה) וַיַּחַר אֶף דָּוִד בְּאִישׁ מֵאֵד וַיֹּאמֶר אֶל נָתַן חֵי ה' כִּי בֶן מוֹת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה זֹאת... וַיֹּאמֶר נָתַן אֶל דָּוִד אַתָּה הָאִישׁ, ודוד המלך תופס את הכינוי ומתחיל לזמר, למה חז"ל לא שואלים 'קִינָה לדוד מיבעי ליה'. בדברי מהרש"ק זי"ע מבואר דהא דכתב רש"י על תמים תהיה 'כל מה שבא עליך תקבל בתמימות', הכוונה אף על מכשול ועבירה. אמנם ריח איז'ביצא, כי אחר החטא אין דרך אחרת.**

יאכלו יוכלו להשיג השגות גדולות יותר, והייתם כאלקים יודעי טוב ורע, זהו פיתוי גדול לאדם כשמובטח לו כוחות רוחניים כפולים ומכופלים ממה שיש לו עכשיו.

'רצון ה' שלא נהיה כאלקים'

מסופר על אדמו"רי הדורות, כשעלו על כס האדמו"רות נודע להם ענין אחר לגמרי ממה שחשבו בתחילה על ענין זה. כשאדם הולך אחר חכמתו, הוא רוצה מדרגות גדולות, אבל הבטל בתמימות לה', אינו משתכנע מדברי הנחש 'והייתם כאלקים', אילו היו משיבים לו בתמימות היו אומרים לנחש באותה שעה 'רצון ה' שלא נהיה כאלקים', נניח שאתה צודק בשקר שלך 'מן העץ אכל וברא את עולמו', סוף סוף אין רצונו שנאכל מעץ הזה, ואנו בטלים אליו בתמימות.

הנחש ה'ה ערום - היפך התמימות

הרי שכל חטא עץ הדעת היה מה שסרו מדרכי התמימות, וזש"כ וְהַנֶּחֱשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַל חַיֵּת הַשָּׂדֶה, עָרוֹם זֶה הַהִיפֵךְ הַגִּמּוּר מִתְמִימוּת. וכיון שאכלו וַיִּדְעוּ כִּי עֲרֻמָּם הֵם רָמַז לֵאבֹדֶן הַתְּמִימוּת. ולבסוף נהיה הפוך לגמרי מדברי הנחש, הוא אמר 'והייתם כאלקים', ולמעשה אבדו את הנצחיות ע"י אכילת עץ הדעת, כי ביום אכלך ממנו מות תמות, היום כאן ומחר בקבר.

לעשות רצון ה' אפילו על חשבון הדרגה הרוחנית

ולכן האדם צריך ללכת בתמימות אף כשנדמה לו שע"י עשיית רצונו ית' הוא יאבד מדרגה רוחנית, אין אנו מתפעלים מזה כלל, עלינו לעשות רצון ה' אף כשמאבדים מדרגות רוחניות. ולא רק בעבור הבטחת החת"ס זי"ע שבסוף יזכה לכל המדרגות, אפילו לולא דברי החת"ס, עלינו לעשות רצון ה', גם כשנדמה שע"י אבדנו מדרגות רוחניות.

לאה וויתרה להיות אמו של יוסף

וכן שמעתי מהג"מ המגיד מישרים רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, שהביא לזה ראיה נפלאה מדברי רש"י (בראשית ל,א) 'דינה - פירשו רבותינו שדנה לאה דין בעצמה אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחת השפחות, והתפללה עליו ונהפך לנקבה (ברכות ס'). אמותינו

אותו שהוא צריך לעשות מעשה זו ונמצא עושה רצון עצמו ג"כ בזה שעושה רצון חבריו'.

האדון מחליט על הבהמה

'ומש"ה איתא במס' קידושין (כב) דבהמה גסה נקנית במשיכה דקוראה והיא באה, אבל עבד גדול אינו נקנה בזה דקוראו והוא בא אם לא שהאדון תקפו אצלו, ומפרש הטעם דאדם אדעתיה דנפשיה קעביד אבל בהמה אדעתיה דמרה קעבדה, דאדם אע"פ שהאדון קוראו ושומע לו העבד ובא, מ"מ לא נקרא הליכתו משיכתו של האדון משום דהליכתו הוא משום שיודע העבד בעצמו שצריך לעשותו כמו שרבו מצוהו ונקרא **אדעתיה דנפשיה** [כי יש לו חשבונות שיתן לו מזונותיו] אבל בהמה הליכתה רק מצד האדון **בלא שום צירוף דעת עצמה**'.

ביטלנו דעתנו אליך - כבהמה

'וזהו שאמרו אע"פ שאדם אנחנו נמשכין אחריו כבהמה, פירוש אע"ג שמכירים אנחנו מה חובתנו ומה יפה וטוב לנו לעשות רצונו יתברך אעפ"כ **נמשכנו אחריו כבהמה בלא שום צירוף דעת עצמינו רק בשביל ציוויך** ואדעתא דידך קעבידנא, ופירוש זה המדרש ראיתי זה כמה בספר זרע ברך רק הוספתי בו ביאור הדברים והסברן בסברא. וזהו שאמר לו התהלך לפני והיה תמים, דבתמימות יהיה ההליכה בדרכי התורה והמצוה לפני'.

'אבא תעזור לנו להיות תמימים'

זהו ענין התמימות, שאנו עושים מצוות ה' רק בגלל שהקב"ה צוה עלינו כך, וכדברי אנטיגנוס איש סוכו 'הו'ו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס', 'בהמות הייתי עמך'. ולזה אנו זוכים בר"ה בתקיעת שופר בקרן בהמה, נעשה כצעקת ישראל לפני ה' ביום דין 'אבא תעזור לנו להיות תמימים', ע"ז עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

מה אני ירוויח מזה?

עוד יש להתבונן בזה, שחלק גדול מהתמימות זה לא לחשב חשבונות 'מה אני עתיד להרוויח מזה'. כי החטא הראשון של עץ הדעת היה ע"י שכנוע של הנחש שאם

את אסנת והולידה את מנשה ואפרים, הרי שנעשו לאה ורחל מחותנות... רחל אמו של החתן ולאה זקנתה של הכלה, משניהם יצאו מנשה ואפרים. ומה שלא הייתה מתאוה להרבות שבטים, נתקיים בה בשלימות אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, ואני נתתי לה שכם אחד על אחיה. יש לפרש שכשם שראובן ושמעון הם בני לאה, כך אפרים ומנשה הם גם בני לאה.

אין אדם שומע לי ומפסיד

אין אדם שומע לי ומפסיד, ההולך בדרכי התמימות אינו מפסיד כלום. אמנם בשעת מעשה התמימות, הוא בוודאי מוותר, אך 'כל המתמים עצמו עם הקב"ה, הקב"ה מתמים עמו', מי היה יכול לחלום חלום כזה, שעתידה אסנת לרדת למצרים, ומכל השידוכים המצריים יוסף יקח בדיוק את אסנת בת דינה בת לאה. וכמסופר בחז"ל מעשה שלם עם שרשרת²⁰ וכו'. וכל זאת בשכר מעשה התמימות של לאה. עלינו רק לקיים מצות ה' בתמימות, ואז יהיו לנו חיים טובים בזה ובבא.

ד' אחים מגדולי ישראל

לפני כמאתיים שנה הייתה במדינות ליטא משפחה נפלאה שיצאו מהם ד' אחים מגדולי ישראל, משפחת הלר, המפורסם מהם ביותר הוא הג"מ רבי יחיאל מיכל הלר זצוק"ל, בעל עמודי אור ועוד הרבה ספרים, הוא היה גאון הגאונים, וכן אחיו היו רבנים בקהילות גדולות.

20 **חומת אנך** להחיד"א (מקץ ז') ויתן לו את אסנת. כתב הרב צדה לדרך ז"ל על פסוק זה משם המדרש דאסנת בת דינה היתה משכם, ובקשו להרגה בני יעקב, בא יעקב אע"ה ותלה לה קמיע בצוארה, וגרשה מביתו והחביאה עצמה בין הקוצים ובין הברקנים, ועל שם הסנה נקראת אסנת, ובא גבריאלי והביאה למצרים לפני אשת פוטיפר, וכשיצא יוסף על ארץ מצרים יצאו כל הנשים לראותו מחמת יופיו, וכל אחת זורקת לו חפץ או תכשיט, וזו זרקה לו הקמיע שבצוארה, וכשנסתכל יוסף בו שהיתה בת בתו של יעקב נשאה לו לאשה, עכ"ד. וקצת איתא בפרקי ר' אליעזר וברבינו בחיי ז"ל.

נביאות היו, ראתה לאה שיש לה בן זכר שביעי ולפי החשבון לא יהא לרחל בן זכר שני, התפללה ונהפך לנקבה, ונולדה דינה.

עבר להמיר בבתן אחות

והנה מבואר בפרשת הדודאים ששמע ה' ללאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי, והקשה רש"י 'וישמע אלקים אל לאה' והרי כבר ילדה ד' בנים, אלא שהייתה מתאוה ומחזרת להרבות שבטים. והרי למי שמתאוה להרבות שבטים, זכיה גדולה היא לה לזכות לבן שביעי, אמרה לאה על עצמה, אמנם יש לי תאוה קדושה להרבות שבטים, עלייך לדאוג לאחותך רחל, עמדה לאה וויתרה ויתור גדול ונורא, להוליד את יוסף הצדיק, והחליפה עם אחותה ולקחה את דינה, ואח"כ ילדה רחל את יוסף. וכן מבואר ביוצרות יום א' דר"ה קודם קדושה. זכר לה ישר ארחות. עבר להמיר בבתן אחות. חשבה פהיום זכרה להאחות. סלוף דינה ביהוסף להנחות:

יוסף הצדיק נחשב כאחד האבות

אין לנו השגה בגדולתו של יוסף הצדיק, הוא נחשב כאחד האבות הקדושים, כמו שדרשו חז"ל ממשם רעה אבן ישראל, הובא ברש"י (מט, כד) לשון נוטריקון **אב ובן**. אם יוסף הצדיק חשוב יותר מכל שאר השבטים, ולא ראתה ברוה"ק שהיא יכולה להוליד את יוסף, אעפ"כ עמד לפני עיניה מצות 'ואהבת לרעך כמוך' ונתנה את יוסף לאחותה רחל, בלי ספק שהיה לה חשק עצום להיות אמו של יוסף הצדיק, אין לה זכות גדולה לאשה בעולם כזכיה זאת, אעפ"כ אינה יכולה להביט בצערה של אחותה, ונתנה לה את יוסף.

הכל מפארים את הסימנים שנתנה רחל אל לאה, כאן למדנו מה שחזרה לאה ליתן לרחל, נתנה לו את יוסף הצדיק.

לאה ורחל נהיו 'מחותנות'

ועתה נתבונן איך הקב"ה מתנהג במי שהולך בתמימות לקיים ואהבת לרעך כמוך ומוותר על מדרגות. אי' בדעת זקנים מבעלי התוס', שלאחר שוויתרה לאה הולידה את דינה, ולדינה בת ושמה אסנת, יוסף הצדיק נשא

שלי משמים היה החתן אהרן שמייסר, לולא אותו הרינון - אבי לא היה מסכים לכך מעולם, לכן גלגלת את כל זה שירננו עלי ואני אהיה מוכרח להנשא אליו.

זכני להוליד בנים תלמידי חכמים

ביום חופתה הכלה לא קיללה את הרשעים, ולא שמרה על שנאתם עד זקנה ושיבה. אך באותה שעה ביקשה מאת ה'. 'אנא אבי שבשמים, בזכות זה תזכני להוליד בנים תלמידי חכמים'. וכך זכתה להוליד ד' מגדולי עולם, רבי יחיאל מיכל בעל 'עמודי אור' אב"ד סובלק, וחיבר הרבה ספרים, רבי ישראל היה גם רב בעיר, רבי מאיר היה מו"ץ בעיר וילנא, ורבי יהושע חיבר ספר 'חוסן יהושע' הנודע, הוא האח הצעיר. 'כל המתמים עצמו עם הקב"ה, הקב"ה מתמים עמו'. ולכן היה רבי יחיאל מיכל חותם **העלוב**, באמת כוונתו הייתה על אמו, כי **העלוב** אותיות **עלובה**, בזכות אמי העלובה, נולדתי מאבי רבי אהרן שמייסר...

פשוטילים על דוד המלך

הסיפורים האלה הם מתולדותיו של דוד המלך, גם הוא היה עלוב, אמרו עליו כל דבר אסור, הוציאו עליו לעז, דפקו לו בחלונות, הדפיסו עליו פשוטילים ברחובות ירושלים, והוא יושב ומזמר לה' בתמימות, לכן הקב"ה כרת ברית עם דוד המלך, משיח צדקנו יהיה מזרעו, או שהוא דוד בעצמו. יבא ויגאלנו במהרה.

יום חמישי יא אלול תשפה

(מס' שיעור 42008583)

התם ומתמים עם תמימים - ישא פניו להולכים בתמים {ה'}

לקבל בתמימות את כל מה שבא עליו

ב"ה עסקנו כמה ימים בעבודת התשובה אליבא דהרבי רבי זושא זי"ע שתשובה הוא ר"ת של תמימים תהיה עם ה' אלהיה, שויתי ה' לנגדי תמיד, ואהבת לרעה כמוה, בכל דרכיך דעהו, והצנע לכת עם אלהיה. וחיפשנו למצוא ביאור לפיוט שבמחזור לר"ה ויוה"כ שאנו משבחים את הקב"ה שהוא **התם ומתמים עם תמימים**,

רבי יחיאל מיכל היה חותם שמו **'העלוב'** יחיאל מיכל בן רבי אהרן.

למה היה חותם 'העלוב'?

הג"מ רבי יעקב קמינצקי זצוק"ל סיפר שהוא שמע מיוצאי חלציו של רבי יחיאל מיכל, מה הסיבה שהיה חותם **העלוב**. וסיפר מעשה נורא, שאמו של רבי יחיאל מיכל, אביה היה איש עשיר מופלג, והיה דרכו לנסוע מעיר לעיר למשא ומתן, והשאיר את בתו הנערה לנהל את החנות שלו בתוך העיר. והיו אנשים בעירו שהיו מקנאים בעשירותו והצלחתו המופלגת, והוציאו לעז על בתו שחטאה רח"ל. בהגיעה לגיל השידוכים לא הסכים אף אחד להשתדך עמה, ובינתיים התבגרה ולא מצאו לה שידוך. לאביה הייתה עגמת נפש מרובה מזה. והיא שידעה את אמיתת צדקתה וטהרתה, לא הועיל לה מאומה לסלק את הרינון שהוציאו הרשעים על שמה.

העוזר של העגלון

העשיר כבר לא יכל לסבול את צער בתו, שהלכה והתבגרה מיום ליום, עד שעלה בדעתו לקחת לה לחתן את הבחור 'אהרן שמייסר', תפקידו היה לשבת ליד אביו העגלון הנוסע מעיר לעיר, כשהעגלון התעייף מלהכות בשוט על הסוסים, היה אהרן בנו מכה בשוט במקומו... בקיצור לא היה לו שום יד בתורה ועבודה, 'אלא כמצליף'... ויאמר העשיר לבתו, היות וזה המצב שלנו, אי אפשר שתישארי כך עד עת זקנה ושיבה, נלך ונציע אותך לפני 'אהרן שמייסר', בתקוה שהוא יסכים לקחת אותך לאשה. האם את מסכימה לכך? בלית ברירה הסכימה בת העשיר. וילך העשיר אל העגלון, והציע לו להשתדך עמו... העגלון אמר 'אני צריך לחשוב על זה'. ובסוף לאחר כמה ימים הסכים העגלון, וקבעו זמן לחתונה.

'אהרן שמייסר' הוא באשערט משמים

לפני שניגשו אל החופה אמרה הכלה לפני הקב"ה 'ריבונו של עולם, אתה ידעת האמת שכל הרינון שהוציאו עלי הרשעים, אין זה אלא מחמת קנאה בהצלחת אבי, אך אני מקבלת את הנהגתך בתמימות, אני מבינה שהזוג

ולחפש היכן הוא מוזכר לראשונה בתורה"ק, ומשם נוכל לעמוד על שורש הדבר.

מציאה מגיעה בלי יגיעה

יש מושג שנקרא 'חן', נשיאות חן. וכתב הגר"א במשלי (לא, ל) עה"פ שְׁקֵר הַחֵן וְהַבֵּל הַיָּפִי, שתיבת חן שורשה מלשון חנם, כי האות ס' רק עושה תמימות מהחן, עיקר שורש התיבה היא חן. ולכן יש תמיד לשון של 'מציאה' בסמיכות לתיבת חן, וְנָחַ מִצָּא חֵן, בפרשת וישלח לָמָּה זֶה אֲמָצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי, ובפרשת כי תשא וְגַם מִצָּאתָ חֵן בְּעֵינָי, כי לשון מציאה הגדרתה בלי יגיעה, כמו בשילוח הקן (דברים כב, ו) כִּי יִקְרָא - פרט למזומן, דרכה של מציאה שאין אדם יגע עליה, אלא הולך בדרך ומוצא מציאה. והוא פלאי, כי בדרך כלל צריך יגיעה לכל רווח, מהו ענין מציאה ללא יגיעה, הרי אין זה סדר העולם? ואעפ"כ הוא מוצא חן, שלא כפי סדר העולם והבנת שכל האנושי, לכן כתוב בו לשון 'מציאת חן'.

כל היכול להוכיח ואינו מוכיח - נענש תחילה

הפעם הראשונה בתורה שמוזכר חן זה בפרשת בראשית לגבי נח, וְנָחַ מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה'. ואי' בגמ' (סנהדרין קח) 'אף על נח נחתם גזר דין', אותה גזירה של נַחֲמָתִי בִּי עֲשִׂיתָם, ולמדוהו חז"ל מפסוק (יחזקאל ז, יא) הֶחָמָס קָם לְמִטָּה רָשָׁע לֹא מָהֶם וְלֹא מִהֲמוֹנָם וְלֹא מִהֲמָהֶם וְלֹא נָהַ בָּהֶם, אל תקרי נָהַ אלא נַח, שלפי מעשיו של נח לא היה לו להינצל ממי המבול. הן מצד דברי חז"ל (שבת נה) שכל מי שיש בידו להוכיח ולא הוכיח, כתוב עליו (יחזקאל טו, ו) וּמִמֶּקְדָּשֵׁי תַחֲלֹה, ונענש תחילה. וטענה מדת הרחמים לפני ה', מה היה להם להוכיח את הרשעים, והרי אילו היו מוכיחים לא היו שומעים בקולם כלל, וא"כ מדוע ייענשו על כך. אמרה מדת הדין 'אם הקב"ה יודע הרי הם אינם יודעים' שהם לא יקבלו תוכחתם, וא"כ מדוע לא הוכיח אותם, על זה נענשו במיתה. כי כל הרואה השחתה ושותק ואינו מוחה, נענש עליהם.

וביארנו ע"פ דברי הגמ' (נדריים לב). אָמַר רַבִּי יִצְחָק כֹּל הַמְתַּמִּים עֲצָמוֹ - הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְתַמִּים עִמּוֹ, שְׁנֵאמַר עִם חֶסֶד תִּתְחַסֵּד עִם גְּבוּרַת תָּמִים תִּתְנַמֵּם. וביאר מהרש"ק זי"ע ב'קהילת יעקב' אלול ועוד ספה"ק, שההולך בתמימות עם השי"ת, ומקיים דברי רש"י שלא לחקור אחר העתידות, רק מקבל כל מה שבא עליו בתמימות, עי"ז הוא זוכה שהקב"ה אינו מדקדק במעשיו, וגם מתנהג עמו בתמימות.

ה' צִלָּךְ - מדה כנגד מדה

והתבאר שאין הכוונה לומר ח"ו שהקב"ה הוא וותרן, כי אמרו חז"ל 'כל האומר הקב"ה וותרן יוותרו מעוהו', אלא שזו הנהגתו ית' 'מדה כנגד מדה', כשם שהאדם אינו מדקדק בעניינים העוברים עליו, וכל מה שבא עליו הוא מקבל בתמימות, כך הקב"ה אינו מדקדק במעשיו, וכל מה שעשה עניינים שצריכים בדיקה, אין מדקדקים עליו. והרי שיש לנו דרך לזכות ביום הדין, ע"י ההליכה בדרכי התמימות.

לא מוכרים 'תמימות' בחנות

והנה כשעוסקים בעניינים רוחניים הרי ברור שאין 'שחור לבן' 'כן או לא', כי לענין רוחני יש אלפים ורבבות מדרגות, לקיים דברי רש"י עה"פ 'תמים תהיה' אי אפשר לקנות ביום או בשבוע אחד, זוהי יגיעת חיים. ועיקר כוונת הדברים שכפי מה שהוא קונה מדת התמימות, כך נמתק הדין מעליו יותר ויותר. כי יש כמה מדרגות בדין, אִם תִּמְצָא עִמָּךְ הַדִּין, כמה שהוא זוכה למידת התמימות מקילים מעליו את הדין, עד שיזכה לקיים את דברי רש"י עד תומם, אזי אין עליו דין כלל, ויתקיים בו הַתָּם וּמִתְנַמֵּם עִם תְּמִימִים. כמה שאדם ישקיע לקיים את דברי רש"י 'כל מה שבא עליך תקבל בתמימות', כך יזכה שלא ידקדקו במעשיו.

היכן המושג מוזכר לראשונה בתורה"ק

רצינו לחזק את היסוד הזה בעוד כמה הוכחות. הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע כותב בספרו 'ישראל קדושים' ובעוד מקומות, שקבלה בידו שכל מושג ביהדות שאנו רוצים לעמוד על מהותו, עלינו לבדוק

התיבה שבנה נח - הייתה צרכי רבים

וכנודע מה שנדרש בזוה"ק על נח, שלא התפלל על דורו ולא הוכיח אותם. וכתוב ב'עיון יעקב' בגמ' זו, שבמדת מה גם נח נחשד על הגזל, קשה לומר כן, שהרי הקב"ה אומר עליו כי אתה ראיתי צדיק לפני בדור הזה, והכתוב מעיד עליו נח איש צדיק תמים, אלא כשאדם חי בדור שכולם גזלנים לא ימלט שלא יקנה משהו מן הגנב, כלשון חז"ל (ברכות ה'): 'בתר גנבא גנוב וטעמא טעים'. וכתב בעיון יעקב שלכן הקב"ה צווה לנח לעשות תיבה, כמ"ש (ביצה כט). גזל ואינו יודע למי גזל - יעשה בהם צרכי רבים. ע"י העסק שלו להציל את העולם, השיב לעולם את האבק גזל שדבק בו.

מצא חן - אף שאינו ראוי לכך

עכ"פ כך מפורש בגמ' 'תנא דבי רבי ישמעאל, אף על נח נחתם גזר דין, אלא שמצא חן בעיני השם'. מה הכוונה מצא חן, כמבואר לעיל שאע"פ שאינו ראוי להיות כן באמת, מצא חן וניצול אף כשאינו ראוי לכך.

נח מצא חן בגלל שהיה תמים

וצריך להבין מהי המדה כלפי מעלה 'מציאת חן', והרי אנו מאמינים שאינו וותרן, אלא נותן שכר לשומרי מצותיו ומעניש לעוברי מצותיו, מה שייך מציאת חן? החן עניינו 'על כל פשעים תכסה', כאסתר שהיתה ירקרוקת ולא היה שום טעם בשכל אנושי שיתקיים בה ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים אלא שהקב"ה עשה נס ונתהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה. אף שהייתה זקנה בת ע"ד שנה כמנין הדסה (מדרש שכל טוב), ולא הייתה שום סיבה לאותו חן, אעפ"כ ה' נתן לה חן, למעלה מדרך הטבע. וזש"כ ונח מצא חן בעיני ה', אף שגם עליו נחתם גזר דין, מצא חן וניצול ממוות לחיים, איך מצא חן? בגלל שהוא היה תמים, כל מה שבא עליו קיבל בתמימות.

בני אברהם יצחק ויעקב צריכים להזכיר את נח?

ובר"ה אנו מזכירים בתפילה את זכותו של נח וגם את נח באהבה זכרתי, ונתפקדהו בדבר ישועה ורחמים בהביאה את מי המבול לשחת כל בשר מפני רע מעלליהם, על

כן זכרנו בא לפניה ה' אלהינו להרבות זרעו כעפרות תבל וצאצאיו כחול הים, ככתוב בתורתך ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו המים. וצ"ע שהרי אנו בני ישראל, בני אברהם יצחק ויעקב, ולא בני נח, מה לנו להזכיר זכותו של נח, והרי אין אנו חפצים שיזכרו גם הרבה גויים מבני נח שאין אנו חפצים בטובתם? אלא שרק בבוא פרשת נח אין אנו מבינים מדוע היו מרבתינו שדרשו את נח לגנאי, זאת משום שאז אנו זכים ונקיים תיכף אחר יוה"כ ושמחת תורה, אבל בבואנו לראש השנה אנו שמחים להזכיר את נח, דווקא לפי אותה דעה שדורשין אותו לגנאי, יש לנו תקוה, כי אם גם את נח באהבה זכרת, גם לנו יש תקוה. שאם נדרשנו לשבח, איך אנו מתפללים גם על עצמנו בזכותו, וכי עלינו כתוב 'צדיק תמים'. רק למ"ד שדורש לגנאי יש לנו תקוה.

ה' יתן חן להלכים בתמים

איך זוכים לחן הזה? הכתוב מעיד שזה לסיבת התמימות, וזהו המקום הראשון שכתוב בתורה 'תמים', ונח מצא חן בעיני ה', אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים, בכל אותו דור לא היה תמים כנח, צדקותו של נח הייתה בתמימותו, ולכן קיבל מתנת חיים מאת ה', כי מצא חן בעיני ה'. וזש"כ ה'תם ומתמים עם תמימים, כ□ל המתמים עצמו - הקדוש ברוך הוא מתמים עמו, שלא לדקדק במעשיו, כי החן גובר על הדין. וכ"כ בתהילים (פדיב) כי שמש ומגן ה' אלהים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להלכים בתמים, למי נותן הקב"ה מתנת חן וכבוד? למי שהולך בתמים, בתמימות. ואין זה מנוגד לכללי הדין, שכך הדין נותן שמי שהקב"ה כביכול מוצא חן בעיניו הוא מוצא חן בעיני הקב"ה.

מאושר ושמה בהנהגת השי"ת

אבל אם הוא כועס על ההנהגה סביבו, הקב"ה כביכול יודע שאע"פ שהוא נכנע לפניו, מ"מ אינו מוצא חן בעיניו, רואים את זה על הפנים שלך שאין הקב"ה מוצא חן בעיניך, אילו היה מוצא חן בעיניך היית מתהלך עם ניגון בפיקר, אם אין אתה מנגן בשמחה, סימן מובהק הוא שאע"פ שאתה מאמין שהקב"ה עושה הכל, מ"מ

כפשוטן] אמנם מבואר באוה"ח הנ"ל שהעולם הזה שאנו מכירים, גם הוא היה צריך להיחרב כליל כאותם העולמות שחרבו, כמו שהכתוב מעיד 'כי נחמתי כי עשיתים', ואף שכבר נתקיים אלף שש מאות ויותר שנים, יתכן שגם עולמות שחרבו היו קיימים מספר שנים והיו בהם בריות וכו', אין לנו מושג, ואם הקב"ה אמר עליהם 'דין לא הניא לי', ולכן החריבם, הרי גם בעולם שלנו כתוב להדיא 'כי נחמתי כי עשיתים'.

התמימות של נח הצילה את כל העולם

מי שהציל את כל העולם הוא רק התמימות של נח, נמצא שכל העולם כולו תלוי ועומד על הנהגת הנח שהיה תמים, לולא תמימותו, היה נגזר הדין אף על נח, ולא היה תיבת נח והיה נמחק העולם כשאר העולמות שחרבו שלא נשאר מהם זכר, לא אברהם יצחק ויעקב, לא משה ואהרן, לא תורה מסיני ולא בעש"ט. אולי היה הקב"ה בורא אז עולם אחר מחודש, מה לנו לחקור בזה, שמא אמר שזה היה הזדמנות אחרונה, וכיון שלא מצא חן שוב לא היה בורא עוד עולם.

נמצא שכל הקיום של המציאות הוא בזכות איש אחד שקיבל כל מה שבא עליו בתמימות, נח, וגם עברו עליו חירופין וגידופין, השכנים ביזוהו אותו מאד, כמבואר בדרושי חז"ל, ומכיון שהוא התנהג בתמימות, לכן מצא חן בעיני ה', ובזכותו נשאר העולם קיים עד היום.

יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ

יש סמך גדול לסוגיא זו מגמרא מפורשת בברכות (כ:): ע"פ פירוש החת"ס שם. 'דרש רב עזריא זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם כתוב בתורתך (עקב) אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד וְהָלֹא אֶתָּה נוֹשֵׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל דְּכָתִיב יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ? הכהנים הקדושים מברכים אותנו כל יום בברכה זו, שהקב"ה ישא לנו פנים, היינו שיוותר על העוולות. והרי הקב"ה אוהב משפט, ואינו לוקח שוחד? אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל, שכתבתי להם בתורה וְאֶכְלָתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכָתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, והם מדקדקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה. אני כתבתי בתורה שיברכו רק כשאכלו כשיעור שביעה,

ל'דעתך' היה יותר טוב אילו הייתה ההנהגה באופן אחר, ה' צלך', אם אינו מוצא חן בעיניך אין אתה מוצא חן בעיניו. אבל מי שהקב"ה מוצא חן בעיניו, אף שיש בהנהגת ה' בחינת 'ירקרוקת' [א גרינער מידוואך], אזי גם אתה תמצא חן בעיניו ולא ידקדק אחר מעשיך.

מצוות שהם סגולה למצוא חן בעיני ה'

וכע"ז כתב האור החיים הק' (בראשית ו, ז) עה"פ כִּי נִחְמָתִי כִּי עָשִׂיתָם וְלִטְעַם זֶה אֵין נִמְלֵט, ולזה אמר תיכף ומיד ונח מצא חן בעיני ה', פירוש, לא לצד מעשיו! כי בחינת החן השיג נח באמצעות בחינת המצוות, כי יש לך לדעת שיש מצוות שתועלתם היא להמשיך חן על האדם! או בבחינת שלש או ארבע מצוות ידועות. כן מעיד האוה"ח הק' שיש ג' או ד' מצוות שיש להם סגולה למצוא חן בעיני ה'. ולא גילה לנו איזה מצוות הם, מדוע? וזה לא הודיע תועליות המצוות לטעם שאמרו חז"ל שירוצו כל העולם לאלו...! הקב"ה לא רצה לגלות אלו מתרי"ג מצוות מביאים נשיאות חן, שאז כל העולם ירוצו רק למצוות האלו בלבד, ורצונו ית' שיקיימו כל תרי"ג מצוות.

תָּמִים תְּהִיָּה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ - סגולה למציאת חן

אמנם רבוה"ק כן גילו לנו דבר אחד, שקיום מצות 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', עם פירוש רש"י, ע"ז זוכים למציאות חן בעיני ה', ועל כל פשעים תכסה החן הזה.

גם העולם הזה היה צריך להיחרב כאותם עולמות שחרבו

כשמתבוננים בדברי האור החיים הק' שם בסוף פ' בראשית, נמצא דבר נורא מאד, כי מבואר בדברי חז"ל (בראשית רבה בראשית ג, ז) שלפני שנברא עוה"ז הקב"ה היה בורא עולמות ומחריבן, עד שברא את אלו, אמר דין הניין לי, יתהון לא הניין לי - אין לי תועלת בהם ולכן החריבם. והנה נחלקו הראשונים בביאור ענין 'עולמות שחרבו' אין לנו ידיעה בהם, ויתכן שזה נכלל באיסור לחקור מה לפנים ומה לאחור, אבל ידענו שהיה דבר כזה עולמות שחרבו. האם אפשר לשאול כמה זמן התקיימו אותם העולמות שחרבו. [לא ע"פ האריז"ל, אלא אליבא דהרמב"ן, אבן עזרא, רבינו בחיי, שהדברים

בעבודת תורה ותפילה, כי ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים (זח"ג, ז, ב), ואם המצב בתפילתו שהוא בקושי שולח 'כזית', אינו מתפלל בכוונת לב, ולא לומד לשם שמים, הרי זה נחשב כביכול שהוא נתן להקב"ה רק כזית. אמר הקב"ה למלאכי מעלה, כיון שהוא מברך אותי על כזית בלבד, גם אני נושא לו פנים ומברכו על כזית בלבד...

אפילו כזית עושה נחת רוח לקב"ה

באור החיים הק' (כי תבא) מבאר את פרשת ביכורים ע"פ ענין זה כשאדם עולה למעלה אחר מאה ועשרים, ומוצא את הטנא שלו ריק מתורה ומצוות, יפתח את פיו ויאמר אֲרָמִי אֲבִד אָבִי, כל החיים היצר הרע בלבד אותי, וְהִנֵּחֲתוּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ, עתיד הקב"ה לקבל ממך נחת רוח, אפילו רק כזית או רק כביצה. וזאת בזכות שאתה מקבל הנהגתו ית' באהבה ובתמימות.

נשיאת פנים תמורת נשיאת פנים

ובזה מתורצת קושיית המלאכים 'והכתיב לא ישא פנים ולא יקח שוחד', התשובה היא שאין כאן נשיאות פנים כלל, כי הדין נותן שאם האדם נושא פנים כלפי מעלה כביכול, הדין נותן לישא לו פנים, כי 'צורי ולא עולתה בו', אסור לעשות עולה כזאת שלא לישא פנים למי שנושא פנים. ונמצא הכל מיושב יפה. כי כל מש"כ 'ישא ה' פניו' אינו ענין כללי לכל אדם, אלא למי שנושא פניו להקב"ה, ומברך אפילו על כזית בלבד, דין הוא שישאו לו פנים, מדה כנגד מדה. והיינו כדברים דלעיל, שע"י שאדם זוכה לקיים 'תמים תהיה', ומקבל בתמימות כל מה שבא עליו, עי"ז הקב"ה מַתְּמָם עִם תְּמִימִים ואין מדקדק אחר מעשיו.

למה מברכים למידת הדין?

המלבי"ם זי"ע כותב בפרשת בשלח ע"פ מש"כ בתוספות יו"ט שהשי"ת ברא את האדם, וכביכול הוא מחויב מצד מדת הדין לפרנסו, ולכן אומרים 'נברך לאלקינו שאכלנו משלו', כי מדת הדין הוא שברא את האדם וצריך לזונו. אלא שע"פ מדת הדין די לפרנסו רק כדי חיותו, מאן דיהיב חיי יהיה מזוני, אבל הרגשת שובע אינה מצד מדת הדין, כל מה שנותנים מצד הדין

והם מדקדקין עד כזית או כביצה, וצ"ע מה ענין זה לנשיאות פנים, ועוד צ"ע איך זה מיישב את הכתוב ולא יקח שוחד?

כשיש ושבָּעָה - יש וברָכָה

וביאר החת"ס (תורת משה, עה"פ 'ישא ה' פָּנָיו אֵלַיך') וכ"כ בסוף הגמ' [עוז והדר] בפירוש צפנת פענח להגה"צ רבי אליהו גוטמאכער מגריידיץ זצוק"ל, שכשהאדם מקבל את הכל באהבה, יש בו כביכול נשיאות פנים לה', כי הקב"ה אמר וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ, כשתרגיש שובע, תברך את ה', כל זמן שאתה לא שבע, אני מבין אותך כשאינך מברך, מכלל הן אתה שומע לאו, רק כשיש ושבָּעָה אז יש וברָכָה. וא"כ כשאדם נמצא בעניות גדולה, שלחנו ריקם, יש לו על השלחן רק כזית פת, מצד השכל האנושי יתכן שיהיו לו טענות על הנהגת ה' רח"ל, שהרי הבטיח לנו שיביאנו לארץ ישראל ויתן לנו אכילה כדי שביעה, והנה על השלחן יש רק כזית בלבד...

אין מדקדקין על מעשיו של קטן

ונמצא שאדם שמברך על כזית בלבד, הוא כביכול נושא פניו להשי"ת שלא לשאול קושיות על הנהגתו ית', ומקיים 'תמים תהיה', 'כל מה שבא אליך קבל בתמימות', ומברך את ה' בשמחה על כזית בלבד. מכיון שהוא לא דקדק על מה שהקב"ה הניח על שולחנו רק כזית בלבד, כך אין מדקדקין אחריו, 'ישא ה' פָּנָיו אֵלַיך'. וכתב החת"ס בשם המדרש²¹ עה"פ בשיר השירים (ח, ח) אַחוּת לָנוּ קִטְנָה - מה קטן אין מדקדקין על מעשיו, אף כנסת ישראל כן.

כזית תמורת כזית

עפ"ז ביאר החת"ס שבכלליות הנהגת האדם בעבודת ה', לכתחילה צריך שיתן כדי שביעה כלפי מעלה,

21 במדבר רבה (במדבר ב, טז) כשם שהתינוקת הזו כשהיא קטנה והיא חוטאה על אבותיה אין אבותיה מתרעמין עליה למה שהיא קטנה כך הם ישראל כשהם חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מעלה עליהם.

נותן מאוצר מתנת חנם - למי שמוצא חן בעיני

וביאר ה'ספורנו' זי"ע 'אתן לו אותו החן שדרכי לתת למי שמוצא חן בעיני, וזש"כ 'וחנותי את אשר אחון', שהאנשים שהם מוצאים חן בעיני, אני נותן להם מאוצר מתנת חנם, גם כשאין להם מצוות. מי מוצא חן בעיניו ית' הרי כבר מבואר לעיל 'מדה כנגד מדה', נח מצא חן, כי הקב"ה מצא חן בעיניו כביכול, והתהלך בתמימות.

נח לא מצא שום אדם בעולם

וכן מצאנו בנח שהתנהג בתמימות אחר שיצא מן התיבה, אין לנו אפשרות לשער את ההרגשה של נח אחר המבול, כל העולם נגמר והתכלה, אין כלום, רק הוא ומשפחתו. הרבה יותר גרוע מאחרי מלחמות העולם הראשונה והשניה, נח לא מוצא אפילו אדם אחד בעולם, איך היה יכול להחזיק מעמד בזמן כזה, אין זאת אלא ע"י מדת התמימות. כפי דרך הטבע היה צריך ליפול למשבר חיים, כל אחיו וקרוביו ואביו ואמו מתו, אף אחד לא נשאר, יש ספק על אביו למך אם היה ממתי מבול, אבל לא נשאר אף אחד מהמשפחה, רק אשתו וג' בניו וכלותיו.

אחרי המבול לא נשאר כלום

כשאנשים יצאו מאושוויץ ראו עולם שנשאר לחיות, אבל אחרי המבול, לא נשאר כלום. וכתוב בפסוק וַיֵּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֲלֵת בַּמִּזְבֵּחַ: וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֶל לְבֹ לֹא אֶסְף לְקַלְל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְּעֻרָיו וְלֹא אֶסְף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי פֶּאֶשֶׁר עָשִׂיתִי. אחרי השואה הנוראה שהייתה בעולם בשנת המבול, לא נשאר בית אחד בעולם, רק הרים וגבעות בלבד, עצמות מתים בכל צד ופינה, עצמות אנשים ועצמות בעלי חיים שמתו, זה מה שראה לפני עיניו. ובתקופה הראשונה לא היה לו בית איפה לישון. ומה הוא עושה, הוא מקריב קרבנות בשמחה בלי שום שברון לב ועצבות כלל ח"ו.

אין מקום לברכו, כפועל שבעל הבית משלם לו שכרו, אינו מחויב לברכו על כך, וכמוכר ולוקח שאינו אומר לו יי"ש"כ שנתן לו מעות תמורת החפץ, כך הקב"ה כשהוא מפרנס את האדם כדי חיונו, בלי שובע, לא חייבו הקב"ה לברך לפני 'ושבעת', כי על פרנסת חיו בצמצום, כביכול הקב"ה מחויב ואין שייך ברכה, אך כשמרגיש שהגיע להרגשת שובע, זה כבר יותר ממה שמחויבים לו, על זאת 'וברכת את ה' אלקיך'.

הקב"ה לא חייב לנו כלום

וכי לא אשא פנים לישראל, שאפילו שלא שבעו, הם כבר מברכים אותו ית', כביכול אומרים להקב"ה, אתה לא חייב לנו כלום, אנו מוותרים על החיוב שחייב אותך התוספות יו"ט כביכול, כל מה שאתה נותן לי, הכל ממדת החסד, כי לפי מעשי לא מגיע לי כלום, כיון שישראל נושאים פנים להקב"ה, הקב"ה נושא להם פנים. וזהו הַתָּם וּמִתְּמָם עִם תְּמִימִים, מי שמברך אפילו על כזית בלבד, הקב"ה מוותר על מה שהוא דורש מהאדם שיתן יותר תורה ועבודה, שהרי קיבל כשרונות והיה יכול להספיק יותר, אך כיון שהוא נושא פנים, נושאים לו פנים ואין מדקדקין אחריו.

מי שאין לו - אני עושה לו חנם

כתוב בתוה"ק בסוף פרשת כי תשא, כשמשנה רבינו עלה לפעול מדת הרחמים אצלו ית', אמר הקב"ה וְחֲנֻתִי אֶת אֲשֶׁר אֶחָן וְרַחֲמֵי אֶת אֲשֶׁר אֶרְחַם, מה הפירוש וְחֲנֻתִי? פרש"י 'אותם פעמים שאתרצה לחון', ובמדרש מבואר 'הראה הקב"ה למשה את כל האוצרות של מתן שכר שמתוקנים לצדיקים, שאל משה, אוצר הזה של מי הוא, לעושי מצוות, אוצר זה של מי הוא, מגדלי יתומים וכו', עד שראה אוצר אחד גדול, שאל משה 'של מי האוצר הזה' אמר לו הקב"ה, מי שיש לו אני נותן לו, ומי שאין לו, אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר וְחֲנֻתִי אֶת אֲשֶׁר אֶחָן. וצ"ע שאם כולם יכולים לקבל מאוצר מתנת חנם, א"כ מדוע מתחילה הכין הרבה אוצרות לכל עושי המצוות, והרי יש מערכת של שכר ועונש בעולם?

והנשרפים, ויש מהם שעד היום לא יצאו מהטראומה, ממה שראו לפני עיניהם, מה ראה נח כשיצא מהתיבה, כל העולם מלא שלדי צלעות וגולגולות. וכי גנות הוא לשתות יין במצב כזה?

הוֹשֶׁע נָא שְׁלֹש שָׁעוֹת

מסופר על הרבי רבי בונים זי"ע ששאל היהודי הקדוש זי"ע מה הפירוש הוֹשֶׁע נָא שְׁלֹש שָׁעוֹת, והשיבו שזהו פירוש להא דסמיך לו מלפניו הוֹשֶׁע נָא רָגֶשׁ תְּשׁוּאוֹת, היינו המהומה שתהא בין המלכיות לפני ביאת המשיח, במלחמת גוג ומגוג, והצדיקים במשך הדורות כבר ביטלו הרבה מאד מהצער של מלחמת גוג ומגוג, כנודע מהרבי רבי אלימלך זי"ע, אמנם נשארו ג' שעות נוראות של נסיונות, שאז יהיה מאד קשה להישאר איתן באמונת השי"ת, כל מי שיזכה לעבור את ג' השעות האלה, יזכה לראות את משיח צדקנו, ועל כך אנו מתחננים בכל שנה הוֹשֶׁע נָא שְׁלֹש שָׁעוֹת, תעזור לי באותם ג' שעות. הרה"ק מרוז'ין זי"ע אמר שבאותם ג' שעות יהיה קשה להחזיק באמונה כמו שקשה לטפס על קיר ישר וחלקלק מזכוכית...

לשתות יי"ש ולהתעורר אחרי שלש שעות

אמר הרבי רבי בונים להיהודי הקדוש, יש לי עצה, כשאראה אותם ג' שעות באים ומתקרבים, אשתה חצי קדרה יי"ש, מע"ד, אשתכר וארדם ואקום אחר ג' שעות. אמר לו היהודי הקדוש 'מי שיהיה לו שכל לעשות כן, בוודאי יעשה טוב'. הרי שיש מהלך כזה, כשאדם חושש שהוא הולך לאבד את התמימות כפי עוצם הנסיונות, ישתה בקבוק טוב של יי"ש, שבכוס אחד הוא נרדם לשלש שעות...

האש מן השמים תרד לצד נביאי הבעל

הרה"ק מסאטמר זי"ע כתב בספר 'על הגאולה ועל התמורה' שהוא שמע מתלמיד חכם מפורסם ואיש מהימן, שאינו מזכיר את שמו, ששמע כמה פעמים מאביו ששמע מחמיו שהיה בבית הרה"ק מרוז'ין ושמע אותו אומר שכשם שהיה במעמד הר הכרמל שאליהו הנביא אמר 'והיה האלקים אשר יענה באש הוא האלקים', כך עתיד להיות בעקבתא דמשיחא

למה האריה הכיש אותי?!

עוד יש לנו להתבונן כי הוא לא יצא בשלימות מן התיבה, היה מוכה וחבול, האריה הכיש אותו ברגלו, לולא תמימותו הזכה היה יכול להיות לו הרבה הרהורים וקושיות, הרי אתה אמרת לי לבנות תיבה, עשיתי הכי הרבה שאני יכול לעשות, והאריה הכישני ברגלי, כמ"ש 'וישאר אך נח', היה כואב וגונח דם, מוכה וחבול יצא מן התיבה, ואמרו חז"ל שהיה צועק בתוך התיבה 'הוציאה ממסגר נפשי'. אעפ"כ הוא קם בתמימות ובנה מזבח ומקריב עולות, בלי אבא ואמא, בלי אח ואחות, 'כל מה שבא עליך תקבל בתמימות'. לכן מצא נח חן בעיני ה'.

להשתכר כדי לא להשבר

הרבי רבי בונים זי"ע היה מפרש, ספק דרך צחות ספק דרך דרוש, מש"כ בנח לאחר שיצא מהתיבה 'ויטע כרם', כי פעמים שבכדי להשאיר בתמימות צריך לנטוע כרם ולשתות יין ולהשתכר, הכל כדי שלא להכשל בקושיות כלפי מעלה. לכן שתה נח יין, כי רצה להישאר בתמימותו. אילו היה מפוכח בדעתו, היה נופל לסכנת קושיות...

עולם בלי מעלית, מזגן, מקלדת, טלפון, אוטו, מטוס...

נח ראה לפני עיניו עולם חרב, מאה מליון כפול אושוויץ, כי משמע מהגמרא שלפני המבול היה בנוי עולם מאד יפה, והרבי רבי יונתן שגם היה להם כל הכלים הטכנולוגיים, חשמל ומים מברזים בקיר, והנה נחרב הכל, ונח צריך להתחיל עולם חדש כמו לפני אלף שנה. נתאר לעצמנו שמרגע זה צריך אנו להתחיל את העולם מחדש, אין אלקטרי, אין מעלית, אין מזגן, אין מקלדת, אין טלפון, אין אוטו, אין מטוס, אין כרטיס אשראי, חוזרים לנקודת ההתחלה. אעפ"כ עומד נח ומקריב קרבנות לפני ה' במזבח בשמחה.

ללקט את עצמות הנטבחים

ומה עוד שראה לפניו רק עצמות. אחרי פרעות עזה בשמיני עצרת תשפ"ד היו אנשים צדיקים שהלכו לעיירות ולמושבים ללקט את עצמות הנטבחים

להתחזק מאד שלא להתפעל ממה שהצליחו להוריד אש מן השמים, רק לבדוק מי מתנהג בדרך התורה, הם לא מתנהגים בדרך התורה, ורבוה"ק כן הולכים בדרך התורה. אם הקב"ה מראה סימנים שהוא אוזן עמהם, זהו באמת נסיון קשה מאד, לכן צריך להשתכר באותה שעה. וכן עשה נח איש תמים, כשקשה לו, הלך לשתות יין.

און בן פלת שתה מהי"ש של הרבי רבי בונים

און בן פלת ניצול מעדת קרח ע"י אשתו, אמרה שהוא ישן, מסתמא נתנה לו לשתות מהי"ש של הרבי רבי בונים וכך ניצול מפגם אמונת צדיקים. לזאת ברא הקב"ה את היין, שנוכל להחזיק מעמד בתמימותינו בשעת הנסיון.

צריך הרבה פקחות כדי לקיים תמים תהיה

ה'יהודי הקדוש' אמר על עצה זאת, שמי שיהיה לו שכל, יעשה כן. הרבי רבי בונים היה פיקח הדור, העצה הזאת לשתות יין ולברוח מהנסיון אינה עצה של נבער מדעת, אלא מפיקח הדור. וכמו שאמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע כששאלו אותו על מדת חכמתו המופלגת 'והכתיב בתורה תמים תהיה', השיב 'צריכין הרבה שכל כדי לקיים תמים תהיה'. כך צריך פקחות וחכמה מיוחדת לדעת איך לעבור את המצב הקשה. צריך לעשות כל מה ששייך בעולם כדי לאחוז ולהחזיק במדת התמימות. ולכן אנו מאריכים להזכיר את נח בזכרונות דר"ה, כי אף עליו נחתם גז"ד, אלא שתמימותו עלתה לו למצוא חן בעיני ה', כך אנו מקווים שנזכה בדין ביום הדין בזכות התמימות.

העולם רועד והרבי רבי בונים ישן במנוחה

אין לנו יכולת לשער איך יהיו שעות הנסיון בסוף הגלות, בפסוקים כתוב (חבקוק ג, ו) וַיִּתְפַּצְצוּ הָרָרִי עַד שָׁחוּ גְבָעוֹת עוֹלָם, לאיזה מקלטים נוכל להימלט?! בפרט שיש אומרים על מלחמת גוג ומגוג שתהיה ע"י פצצות. מה יעשו אנשים, יטוסו במטוסים לחלל, לאן יברחו? ! הרבי רבי בונים שותה כוס יי"ש וישן במטתו, כל העולם רועד ומזדעזע, והרבי רבי בונים ישן במנוחה, הוא יתעורר לאחר הזמן הקשה. הושענא שלש שעות.

אלא שאז תרד האש מן השמים לצד נביאי הבעל!!! ההוכחות יהיו לצד שכנגד. וזה יהיה נסיון קשה מאד. אך כשיזכרו מתחילה שכך אמר הרה"ק מרוז"ן יוכלו להתחזק.

היועמ"ש ירצה לקבוע מי יהא הכה"ג

ה'דברי שמואל' מסלונים זי"ע כתב בפרשת נח, תיאור איך יהיה המצב לפני ביאת המשיח. לעת קץ יתעוררו כלל ישראל לבנות את ביהמ"ק בהר הבית, והאנשים הכשרים לא יוכלו למנוע את זה, וכנודע שהיו כמה מצדיקי הדורות שרצו לעשות כן, הגרעק"א, החת"ס, הגריידיצער צדיק, רבי יחיאל מפאריז עלה לארץ ישראל ואמר שהוא הולך להקריב קרבנות במקום המקדש, ולכן לא יוכלו למנוע בנין ביהמ"ק, והנה כבר יהיו מוכנים לבנות את ביהמ"ק אלא שצריך למנות כה"ג, האנשים הכשרים ירצו למנות כה"ג כשר וצנוע ות"ח מופלג, ופורקי העול [ציונים, רבנות, משרד הדתות, יועמשיית, לא ידוע מי עוד יהיה קיים אז] ירצו לומר שצריך לעשות ועדה ולבחור ע"פ שופט עליון ושופט תחתון שהם יחליטו מי יהא הכה"ג. וכך יתעורר ויכוח נורא מי יהא הכה"ג.

החפץ חיים לא יצליח להוריד אש מן השמים...

האנשים הכשרים יציעו לעשות מעמד כמו אותו המעמד שעשה אליהו בהר הכרמל, יביאו את הכה"ג הכשר מצד אחד, ואת הזקן הקצוץ מהצד השני, ויעשו מבחן מי שיצליח להוריד אש מן השמים הוא יהיה הכה"ג. וכתב רבי שמואל 'איתא במדרש' [הא דמובא לעיל בשם הרה"ק מרוז"ן] שבאותה שעה תרד אש מן השמים לצד השני, החפץ חיים כהנא קדישא לא יצליח להוריד אש מן השמים, והשני ממסרד הדטוט יצליח להוריד אש מן השמים. על אותה שעה אמר הרבי רבי בונים שהוא ישתה וישתכר כדי שלא לעמוד בשעת הנסיון הקשה הזה.

מי מתנהג בדרך התורה

ובאמת אותה האש אינה אמיתית כלל, רק כדי לנסות את ישראל, כִּי מִנְסָה ה' אֶל־הֵיכָם אֶתְכֶם לְדַעַת הַיִּשְׁכָּם אֲהַבִּים אֶת ה' אֶל־הֵיכָם בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם, נצטרך

מדה למצערם אותו. אנשים מצערים אותו ואינו מדקדק למדוד מדה, מניח מדתו והולך לו, מעביר על מדותיו.

לא תיקום - אלא תקבל הכל בתמימות

איך זוכים לקיים דבר זה, רק עם דברי החינוך במצוות לא תקום ולא תטו, כדברי רש"י 'כל הבא עליך תקבל בתמימות', מישהו ירק עלי, מישהו זלזל בי, אל תחקור על זה, אל תדקדק, יש להקב"ה חשבון בכל דבר, כאשר אמר דוד המלך למקלל 'ה' אמר לו קלל', דוד המלך מעביר על מדותיו, ולכן 'דוד בשמים ולא עלתה לו', מדה כנגד מדה.

גם צרות מהשכנים - קבל בתמימות

אי אפשר להעביר על מדותיו בלי תמימות. איך יקיים 'שלא לדקדק למדוד מדה למצערם אותו', רק ע"י שיקיים 'תמים תהיה', וכאן למדנו פירוש חדש בדברי רש"י 'כל מה שבא עליך תקבל בתמימות', לא רק מה שבא עליך משמים, כגון איזה דבר בפרנסה או בריאות, אלא גם מה שבא עליך מאנשים בעוה"ז, מהשכנים מהאשה מהילדים מהשכנים ומהגיסים וכו'. כל מה שבא עליך תקבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו.

המוחל כשמבזים אותו - פטור מן הדין

ומסופר בגמ' שם 'רב הונא בריה דרב יהושע חלש, על רב פפא לשיולי ביה, חזייה דחליש ליה עלמא אמר להו צביתו ליה זוודתא, [שהיה נראה כנוטה למות] לסוף איתפח [נתרפא] הוה מיכסיף רב פפא למיחזייה אמרו ליה מאי חזית אמר (ליה) [להו] אין הכי הוה ואמר להו הקדוש ברוך הוא **הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה** שנאמר נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון לעובר פשע לשארית נחלתו'. כך אמר הקב"ה לבית דין של מעלה, כיון שהוא אינו מדקדק על כבודו כשמבזין אותו, הרי הוא פטור מן הדין.

הן לגבי הדין של ראש השנה, והן לגבי דין וחשבון שצריך לשוב יום אחד לפני מותו, ואם לא שב, יש לו תקוה אחת, כיון שאינו מדקדק על כבודו, 'לא תקומו בהדיא', הקב"ה פוטר לגמרי. כיון שהוא מקיים 'תמים תהיה', ואינו מדקדק מדה למצערם אותו, 'אין מדת

יזכנו ה' להתדבק בדרכי התמימות בזכות הצדיקים חכמי הדורות.

זקננו יצאו מאושוויץ ולא הקשו קושיות

כששואלים את אבינו וזקננו, מה עשו אחרי אושוויץ כשחזרו לעיירתם ומצאו אותם חרבים כליל, בתי כנסת שרופים, בגאליציה ואוקראינה החרבו הגויים לגמרי את בתי הכנסת, בהונגריה נשארו לעמוד על עמדם, אבל הכל ריק ושומם, כל הספרים היו מבוזים רח"ל. בלי תמימות אי אפשר להשאר יהודי.

מי נתן להם את מדת התמימות, ילדים בני י"ג וי"ד שנה היו צריכים מדה גדולה של תמימות כדי לחזור להשי"ת באהבה, אין לנו שום השגה באותו הדור. אין להם שום דין וחשבון כלל למעלה, כי **המתמים** עֲצָמוּ - הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא **מתמים** עמו, כשם שנח לא הקשה קושיות אחר המבול, כך יצאו זקננו מאושוויץ ולא שאלו קושיות כלל. ובאמת שהדבר הזה היה לפני שמונים שנה סך הכל, כולנו זכינו לתמימות שאנו יושבים כאן בבית המדרש ולומדים אותה התורה ששרפוה לפני שמונים שנה, וכאילו עמד הקב"ה בצד ושתק, קבלנו את הכל באהבה וחזרנו לבית המדרש, מאמינים שהיה בזה סוד עליון שאין לנו השגה בו, ובזה אנו מוצאים חן בעיני ה'.

עם שְׂרִידֵי חֶרֶב שחוזר לבית המדרש

בהפטרת יום ב' דראש השנה כתוב (ירמי' לא, א) כֹּה אָמַר ה' מֵצֵא חַן בְּמִדְבָּר עִם שְׂרִידֵי חֶרֶב הָלוֹךְ לְהַרְגִּיעוֹ יִשְׂרָאֵל, בזכות חן זה נתבטל הדין ונמתק, וכאמור לעיל שע"י מציאת חן אין מדקדקין אחר מעשיו, ולכן הָלוֹךְ לְהַרְגִּיעוֹ יִשְׂרָאֵל, מִרְחוֹק ה' נִרְאָה לִי וְאֶהְיֶה עוֹלָם אֶהְיֶה עַל פֶּן מִשְׁכַּתִּיךָ חָסֵד. עִם שְׂרִידֵי חֶרֶב שחוזר לבית המדרש, הוא מוצא חן, כי אי אפשר לעשות כן בלי תמימות.

המעביר על מדותיו - מעבירין לו על פשעיו

וכה מבואר בגמ' (ר"ה יז) 'אמר רבא כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נושא עון ועובר על פשע, למי נושא עון, למי שעובר על פשע'. ופרש"י 'המעביר על מדותיו **שאינו מדקדק למדוד**

ותרועעת מִלֶּךָ בּוֹ, מדוע, כי הם הולכים בתמימות - פִּי
לֹא נִחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל. רש"י לא קישר
את שני הפסוקים כאחד, אבל בפירוש הרשב"ם חיבר
אותם כאחד, ואף שכתוב ביניהם עוד פסוק אֶל מוֹצִיָּאֵם
מִמִּצְרַיִם פְּתוּעַפֹּת רָאֵם לוֹ, כבר נתבאר בשיעור הקודם
מדברי ה'שם משמואל', שכך הוציאנו הקב"ה ממצרים,
טיהר אותנו ממ"ט שערי טומאה בכח ההשקה של מדת
התמימות בהשי"ת. וא"כ הכל מחובר יפה, מדוע לא
הִפִּיט אָנוּ בְּיַעֲקֹב, כיון שביציאת מצרים זכו לתמימות
ועשו השקה עם הקב"ה כביכול, ולא נִחַשׁ בְּיַעֲקֹב, אינם
חוקרים אחר העתידות, אלא הולכים בתמימות. ולכן
אין הקב"ה מסתכל על הרע שבהם רק על הטוב בלבד.

לעזור אין פחד לעלות בלי גבול

בספרי מוסר מובא משל נאה, משל למלך שעשה
סולם גבוה מאד, חזק ויציב, ואמר שכל מי שיצליח
לעלות עד ראש הסולם יקבל ממנו מתנה גדולה מאד.
הרבה אנשים התחילו לעלות, זה מאה מעלות וזה
מאתיים מעלות, כמה שעלו הסתכלו כלפי מעלה וראו
שעדיין הסולם גבוה מעל גבוה, התייאשו וירדו. רק
איש אחד עלה ועלה עד שהגיע לראש הסולם
וקיבל בשמחה את מתנת המלך. חקרו האנשים מה
הייתה הצלחתו של זה, בדקו ומצאו שהוא סומא...
הוא היה בטוח במלך שהסולם חזק ואפשר לעלות
ולא ליפול, מעולם לא הסתכל כלפי מעלה לבדוק
כמה עוד יש לי לעלות, כי לא ראה בעיניו כלל, וכך
עלה במנוחה עד למעלה.

אל תחקור עתידות - וכך תגיע לראש הסולם

תמים תהיה, אל תחקור אחר העתידות, וכך תזכה
לעלות למעלה למעלה עד ראש הסולם של רבי פינחס
בן יאיר. כל אחד משלבי הסולם של רבי פינחס בן יאיר
יש בו הרבה מאד מדרגות לעלות, תורה, זהירות, זריזות
וכו', הרבה מאד אנשים התחילו לעלות בו, והתייאשו
באמצע וחזרו לביתם, מדוע, כי הסתכלו ובדקו 'כמה
עוד לא עליתי'. ולכן אין הרבה אנשים שהגיעו עד
רוח הקודש.

הדין מדקדקת אחריהן, אלא מנחתן והולכת'. כן פירש"י
על 'מעבירין לו על כל פשעיו'.

מדה כנגד מדה

ואין להקשות איך מותר לומר כן, והרי שורש האמונה
הוא שהקב"ה גומל לשומרי מצותיו ומעניש לעוברי
מצותיו, וכל האומר הקב"ה ותרן יותרו מעוהי? לא ישא
פנים ולא יקח שוחד, איך אומר רש"י 'אין מדת הדין
מדקדקת אחריהן'? אלא שמכיון שהוא מדקדק אחר
חביריו, אין מדקדקין עליו, מדה כנגד מדה.

מדקדק עם סביביו כחוט השערה

אבל מי שמדקדק על שכנו שהוציא מרפסת סנטימטר
אחד יותר מהמות, רק על איש כזה עשו את כל הפחד
של אלול וכל הפחד של יום הדין בראש השנה. אבל
כשמוותר ולא מדקדק סביביו כחוט השערה, אין מדת
הדין מדקדקת עליו.

ה' אָמַר לוֹ קָלִל

מה שצריך האדם בעולמו להתגבר ולהתאמץ הוא רק
בקיום דברי רש"י 'כל הבא עליו יקבל בתמימות', כל
מה שמקבל מהנהגת ה', ומה שמקבל מהנהגת בני
אדם, מֶה לִי וְלָכֶם בְּנֵי צִרְיָה כִּי פֹה יִקְלַל פִּי ה' אָמַר לוֹ
קָלִל, ולא לדקדק על פלוני שהוא עושה שלא כדין
ושלא כהלכה, כי גם אני נהגתי בדברים אחרים שלא
כראוי, אני אשתוק וישתקו לי, מה אני איני מדקדק,
אף הקב"ה אינו מדקדק עמי.

איך יצדקו? אם לא יבואו למשפט

מיהו היחיד שיכול להרשות לעצמו לדקדק על שכנו
וחבריו, רק מי שלא זז כלשהו מרצון ה' בתורה ועבודה,
במחשבה דיבור ומעשה, ואינו ירא כלל ממדת הדין,
אבל בפיוט דר"ה כתוב הֵן לֹא יֵאָמְרִין בְּקִדּוּשָׁיו, וְתִהְיֶה
יְשׁוּם בְּאֵילֵי תְּרִשִׁישׁוֹ, וְאֵין יִצְדָּקוּ קְרוּצֵי גּוֹשְׁיוֹ בְּמִשְׁפָּט.
קְדוּשׁ. איך יצדקו? בכך שלא יבואו למשפט כלל, כשאנו
מדקדק על אחרים לא ידקדקו אחריו.

ביציאת מצרים - הייתה השקה לקב"ה

הרשב"ם בפרשת בלק פירש כן להדיא על לא הִפִּיט
אָנוּ בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֹמֵל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֶלֶהִיו עֲמוֹ

פרשת כי תצא

עש"ק פ' כי תצא י"ג אלול תשפ"ה

ר"ת	בעלזא	מוצש"ק	הדה"נ	
8:14	7:52	7:34	6:22	ירושלים
8:11	7:49	7:36	6:38	בני ברק
8:13	7:51	7:36	6:29	חיפה
8:12	7:50	7:35	6:38	אשדוד
8:13	7:51	7:35	6:21	בית שמש
8:13	7:51	7:35	6:39	קרית גת
8:13	7:51	7:34	6:32	נוף הגליל

זמני השיעורים:

שיעור בפרשת השבוע	א' ו' 09:00
שיעור תלמוד בבלי	א' ו' 10:30
שיעור במשניות	א' ה' 11:15
שיעור תלמוד ירושלמי	א' ה' 19:15
שיעור נביאים וכתובים	א' ה' 20:00
רמב"ם יד החזקה	א' ד' 20:45
שיעור ביאורי תפילה	יום ה' 20:45

מספרי קול השון בארץ ובעולם:

מספר ישיר לשיעורי הרב רייזמאן:

אידיש - 03-6171105 | עברית - 03-6171106

ארה"ב - 7185591035

מספרי קול השון בארץ ישראל:

03-6171111 | ***6761

+442081917000	אנגליה
+17185215231	ארה"ב
+33980091256	צרפת
+61390216884	אוסטרליה
+27115680938	דרום אפריקה
+41445087456	שווייץ
+31208932952	הולנד
+52(55)41613064	מקסיקו
+5144469513	קנדה
+32(3)8080388	בלגיה
+541152198855	ארגנטינה

מרכזיה קול השון: 073-2828268
www.kolhalashon.com | support@kolhl.com

להערות והצטרפות לפנות למייל:

yy5470@gmail.com | 5387234@gmail.com

לכסות את העיניים בכיסוי של תמימות

ולכן יבקש מהקב"ה שישים על עיניו המאירות כיסוי של תמימות, באופן שלא יחקור אחר העתידות, רק יקיים 'תמים תהיה' ואז יזכה להתוועד 'עם ה' אלקיך' בראש הסולם. התמימות נותנת לאדם מתנות נפלאות, מה שאין שום מדה אחרת יכולה לתת, ובפרט שגם אינו מקפיד על מה שעובר עליו באמצע דרכו, כי גם על נפשו אינו מדקדק לראות חסרונות תמיד, רק בשעת חשבון הנפש, שאר היום הוא בשמחה, עולה והולך עוד מדרגה ועוד מדרגה.

וגם את נח באהבה זכרת

וכן אנו אומרים בראש השנה בזכרונות, אַתָּה זֹכֵר אֶת כָּל הַמַּפְעָל, כִּי אֵין שְׂכָחָה לִפְנֵי כֹסֶא כְבוֹדְךָ, לְהַזְכֵּר מַעֲשִׂים רַבִּים, זֶה הַיּוֹם תַּחֲלֹת מַעֲשִׂיךָ, וּבְרִיּוֹת בּוֹ יִפְקְדוּ, מִי לֹא נִפְקֵד כְּהַיּוֹם הַזֶּה, כִּי יִזְכֵּר כָּל הַיְצוֹר לִפְנֵיךָ בָּא, מַעֲשֵׂה אִישׁ וּפְקֻדָּתוֹ וְעֲלִילוֹת מַצְעֲדֵי גִבּוֹר, מַחֲשָׁבוֹת אָדָם וְתַחֲבֻלוֹתָיו וְיִצְרֵי מַעֲלָלֵי אִישׁ. ה' ישמרנו ויצילנו. מה העצה כנגד כל זה? וגם את נח באהבה זכרת, אף שגם עליו נגזרה גזרה, מצא חן בעיניך בזכות תמימותו. לא הקשה קושיות, שתה כדי להישאר בתמימות, כדברי הרבי בונים זי"ע.

היה לך כזה סבא - ואיפה אתה?!

כתוב בשלה"ק שהפסוק (ויקרא כו, מב) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב יכול ח"ו לעורר דין, כי היה לך סבא כזה, ואיפה אתה? וצ"ל שלאחר שכבר הזכרנו את נח, שיש דורשין אותו לגנאי, ואעפ"כ מצא חן בעיני ה', כך יש תקווה לאחריתנו, כי גם אותנו דורשים לגנאי, ואעפ"כ יש תקווה בזכות התמימות שאנו מקבלים על עצמנו מעתה לקבל באהבה כל הנהגת ה', ואז תהיה עמו ולחלקו, וירח ה' את ריח הניחוח.

לע"נ הרה"ח ר' אשר צ"ל בהרה"ח ר' אברהם יהודא הי"ד (י"ז אדר תשע"ג)
לע"נ מרת אסתר דרייזיל ע"ה בת הרה"ח ר' שלו זאב זצוק"ל (י"ח שבט תשל"ז)
לע"נ הרה"ח הר"ר בנימין מאניש צ"ל בהרה"ח ר' ישראל צ"ל (ד' ניסן תשע"ה)
לע"נ מרת שפרה ברכה ע"ה בת הרה"ח ר' נפתלי צבי צ"ל (ג' תמוז תשפ"ג)

אֲחִינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל. הַנִּתְּוֹנִים בְּצָרָה וּבִשְׂבִיָּה. הָעוֹמְדִים בֵּין בָּיִם וּבֵין בִּיבְשָׁה. הַמְּקוֹם יָרַחם עֲלֵיהֶם וְיֹצִיאֵם מִצָּרָה לְרוּחָהּ. וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָהּ. וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָהּ. הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב. וְנֹאמַר אָמֵן: